IOANNIS FIENI
Andouerpiani

DE FLATIBVS
HVMANVM CORPVS
moleſtantibus,

COMMENTARIVS NOVVS
AC SINGVLARIS.

In quo Flatuum natura, cauſa & ſymptomata deſcribuntur, eorumq; remedia facili & expedita methodo indicantur.

IN OFFICINA SANCTANDREANA,
cIↄ Iↄ XCII

ILLVSTRISSIMO ET GENEROSISSIMO EQVITI, DOMINO *Carolo Rymio, Domino de Bellen, Schueruelt & Eeckenbeke, regio in consilio secretiori Consiliario, & Caesareo quondam apud Turcarum Imperatorem oratori vigilantissimo,*

IOANNES FIENVS

S. D. P.

CVm apud omnes in confesso sit, clarissime vir, humano generi nihil desiderabilius, nihil optatius, nihil deniq; praestantius diuinitus dari potuisse prçter sanitatem, & vitae huius incolumitatem: non potui non mirari tantum thesaurum, tamq; incomparabile bonum apud plerosque tam turpiter vilescere & negligi: cuius quidem dignitatem si penitius introspicerent, cum Amphione Sicyonio poeta exclamarent:

O Beata Sanitas, te praesente amoenum
Gratiis ver floret; absque te nemo beatus.

Hçc enim sapientiae, scientiarum, artiumq; omnium piissima fautrix: Haec vitae huius tam turbulentae vnicum solatiũ: Haec illa est, cuius praesentia actiones humanae vigent, vis corporis, forma, diuitiae, & quaecunq; apud homines in pretio haberi solita, valent: qua collapsa, causarumque hostilium vi & malignitate expugnata, concidunt quae prius valebant omnia, & morbus, ad mortem certissima via, succedit. Morbum expellere quis potest, nisi euitatis & exclusis causis ipsum generantibus & fouentibus? hae sane nec

euitari poſſunt, nec excludi antequã cognoſcantur. Potiſſima igitur curandorum morborum ratio in cauſarum cognitione conſiſtit. Porro diligenti harum habita animaduerſione, perſpicuũ euadet, homine, in hoc terrarum orbe, nihil miſerabilius, nihil, ſi diuiniorem eius partem excipias, magis caducum, iniuriisque rerum omnium obnoxiũ eſſe. Quid enim eſt in rerũ natura a quo homo non impetitur, laceratur, conuellitur? Cælum enim & ſidera ſuis cõuerſionibus & malignis aſpectibus, peſtes, ardores, extrema frigora, incommodaque varia hominibus inferunt. Elementa etiam multo maioribus malis noxia percipiuntur. Aer enim grãdine, pluuia, procellis, nebulis, tonitru, fulmine: Terra motu terribili, ſuisque ex hiatibus, voraginibus & ſpeluncis auram peſtilentem expirans: Aquarum colluuies, inundationes, lacus, ſtagna, paludes, ſuis putridis euaporationibus: Ignis tandem incendiis & conflagrationibus, quam infinitis modis humano generi pernicioſa fuere? Porro animalium omne genus vnanimi conſenſu videtur hominis internecionẽ machinari: imo nec herbæ, frutices, arbores, eorumque fructus, a peruerſo illo nocendi genio immunes reperiuntur. Ceterum hæc omnia, tanquam non ſatis malorum in humanum genus conferrent: Homo ipſe furta, rixas, cædes, bella, aliaque innumera committẽs facino-

cinora, homini lupus fit. Atqui omnium crudelissimum, iniquissimum & teterrimũ est, quod homo in propriam naturã tã iniquus sit, tam sæuiat, vt intempestiuis libidinibus, diurnis nocturnisque comessationibus corpusculum hoc per se tam inualidum & imbecille adeo concutit, vt præceps in omne genus morborũ ruat, diuinam sui partem animam contaminet, & iram dei in se prouocet. Recte itaq; dicebat ille, Hominis vitam militiã esse super terram. Hinc est quod viri sapientes tam infinitis malis occursuri, nihil magis in votis habuere, quam artem quampiam posse inuenire, qua se suosq; muniant, ab iniuriis memoratorum vindicent; & ab hoste morbo obsessos liberent: sicque arti huic inter reliquas nobilissimæ ab Apolline deo data sunt principia auspicata, quæ deinceps ab Æsculapio celebrari cœpta, a Machaone & Podaleirio tantopere exculta sunt, vt in summo pretio ab omnib. tũ potissimum ab Homero haberetur, cum diceret;

Est medicus vnus vir multis anteferendus,
Tela excindendique & lenia pharmaca gnarus
Plagæ inspergendi,

Asclepiadei deinde (a patre Æsculapio sic appellantur) filiis suis, iiq; nepotibus, artem suã, non scriptura, sed ordine quodã in mẽte filiorum ad Hippocratis vsq; tempora tradiderunt. Hippocrates autẽ diuinus (ad Herculem enim & Æsculapium generis sui ori-

ginem referebat) tantum in arte profecit medica, vt ob artis præclara opera, ſplendidos honores apud Coos ſuæ patriæ homines conſequutus ſit, nec minores apud Theſſalos & Athenienſes, qui eũ Eleuſiniis ſacris ſecundum ab Hercule publice initiarunt. Hic omnium primus artem ſuam ſcriptis mandauit, monumentaq; ſua nobis reliquit: quæ tanquam a ſpinis & ſentibus doctiſſimus Galenus ita repurgauit, in eumque digeſſit ordinem & methodum, vt artem omnibus fere numeris abſolutã, poſteris tradidiſſe merito quis affirmare poſſit. Ceterũ, cum nihil ſit in rerum natura tam excultum, tam omnib. partibus perfectum, quod vlteriorem culturam non admittat, cœpere poſteri, noſtri potiſſimum temporis excellentes viri, pro ſuo quique ingenio certatim, quas medicinæ partes nõ ſatis pro ſua dignitate habitas viderent, recudere, recoquere, meliori ordine digerere, quæ ſuperflua erãt reſcindere, deſiderata ſupplere, tantaq; induſtria & animi propenſione omnia retractare vt vetere exuuio reiecto, noua facies arti aſſumpta eſſe videatur: quippe nulla medicinæ pars quamtumuis difficilis, abſtruſa, & recondita latere poteſt, quæ modo in lucẽ non prodeat. Cælũ equidem mente conſcendere, ſidera, eorumq; motus obſeruare, Elementorum naturas perſcrutari, Terræ penetralia rimari, herbarum fruticumque

que vires summis laborib.& vigiliis inuestigare, animaliũ omnegenus cognoscere, imo propria viscera crudeli spectaculo dilacerare nõ detrectãt viri præclari, quo sacra quadam Ægide aduersus tot causarum malignarum procellas tecti, ab earum se iniquitate vindicarent, & incolumes quantum fieri potest conseruarent. Hæc ea est ratio, illustrissime simul ac doctissime vir, quæ me adegit, vt operas meas, & horas bonas in communem vsum collocarem: quo factum est, vt id temporis, quod ab occupationibus meis multis & variis relictum fuit liberum, authorum assiduis lectionibus impenderem, multaque vtilia adnotarem: ex quibus, opusculũ præsens De flatibus humanum corpus diuexantib. excerptum, amicorum quorundam rogatu passus sum sub nominis tui auspicio in lucem prodire. Excipe igitur vir illustrissime animo benigno ingenioli mei primam fœturam: quam sartam tectam contra inuidorum calumnias tuo patrocinio defendas obsecro. Quippe eo lubentius & maiori cum fiducia hanc tuo consecraui nomini, quod animi tui erga me promptitudinem & beneuolentiam multoties, cum tuas, cum familiæ infirmitates varias & graues iuuarem, expertus sum: tum maxime quod multiiugã tuam eruditionem, feruentem sapientiæ amorem, prudentiam & in rebus gerendis dexteritatem tam semper admiratus fui, vt

id quod maxime:nec mihi dumtaxat, verum omnibus ingenuis, & cum primis principibus viris, animi tui dotes & egregia facta tantæ admirationi fuere, vt ipse Carolus v. Cæsar te in oratorem suum ad Turcarum Imperatorem seligeret, & Constantinopoli per quinquennium integrum detineret, omniaque negotia sua & rerum molimina ita concrederet, vt omnia bona, fausta ac felicia a te expectarent omnes. Nec fefellit opinio, quippe tanti momenti munia tibi commissa, tam felici consilio & successu, tantaque sapientia, fide, & sedulitate confecta tradidisti, vt illico te post reditum in patriam, cõsilij secretioris consiliarium conuocauerit; Philippus quoque filius Hispaniarum rex in hoc vsque tempus continuauerit. quod sane summam indolis tuæ innocentiam & felicitatem demonstrat: argumento est, te Deo optimo Max. semper curæ fuisse: cui te cum tota familia commendo. Antuerpiæ ex ædibus nostris, Calendis Februarij, 1582.

Tuæ illust. celsitudinis cliens

Ioannes Fienus
Antuerpianus Medicus.

IOANNIS FIENI AN-douerpiani Medici, in librum suum de Flatib. Præfatio.

CVM tam diuersa sint mortalium ingenia, nec voto viuatur vno: accidit quēque suæ naturæ ductum, et quo animi feruor trahit, lubētem subsequi. Hos quidem ad Musicam vel Mathematicam: illos vero ad honestatem morum, vitamq́ religiosam propensiores esse. Atqui, quos natura & vētris obedientia finxit, præcipites in luxuriā feruntur, plusq́ operæ in bene curanda cute, pecuniisq́ per fas nefasque accumulandis, quo nihil æstuanti luxuriæ desit, quam in rebus honeste gerundis insumunt. Hoc genus fucorum, quemadmodum cum hominibus præter corpus nihil fere quicquam commune habet: sic cum sonitu eius transit memoria. Ceterū quorū animus melius habitat, & de diuina sui parte rite colenda pensitant, nullum tempus meditationibus liberum transmittunt, quo perspectiora quæuis & faciliora tradant nepotib. nomenq́ suum æternitati consecrēt. Horum cum in singulis doctrinis nostro hoc æuo præclarissima extent ingenia, tum vel maxime in arte medica, in qua a sentibus & spinis repurganda, & omnis generis supelle-

ctili collocupletanda tãtopere multi desudarunt, vt nulla anteacta ætas, quantumuis industria, tãtos ei paucis annis auctus addiderit. Quippe nulla vnquam scientia tam est omnibus numeris absoluta, quin vel noua quædam a veteribus intacta accrescant, vel nõ satis elucubrata ad incudem reuocentur, perpolianturque. Humana enim industria meditando alitur & indefesso calescit impetu. Equidem generosus animus quid priuato confecerit studio censuræ doctorũ subiiciẽs, maiore in posterum sollicitudine sua disponit studia. Si enim quæ fecit a viris apprime doctis approbentur, deus bone quam pungens stimulus sponte currenti additur. Sin autem minus feliciter nata sterilescant, vigorisque expertia ab iisdem coryphæis vilipendãtur: iam nouis calcaribus flagellisque recuperandi nominis & famæ impulsus, vi quadam, & vno (quod aiunt) spiritu indefesse ad eruditionis culmen contendet, vt quod primo nixu non attigit, secundo adimpleat. Quomodocunque itaque res agitur, ingenuus generosusque (vt dixi) animus deperdit nihil, lucrum autem facit maximum. Quæ causa est vt ego, ne silentio vitam transigerem, aut mihi soli natus viderer, eam medicinæ par-

tem, quæ de Flatibus agit, magnumque mortalibus momentum adfert, sumpserim elucidandam: eo quidem magis, quod nullus præsertim huius plagæ Septemtrionalis incolis morbus aut infestior est, aut frequentior, minusque a medicis etiam mediocriter doctis cognitus, quam qui e flatib. suscitatur. Quin etiam nulla medicinæ pars est, quæ a scriptorib. minus exculta, magisq; neglecta iaceat: cum neminem hactenus videre contigerit, qui de flatibus tractarit accurate, præter vnum Hippocratem. Is tamen ita scripsit vt paruam vtilitatem inde haurire queant, qui cum iis misere colluctantur. Mirabile fateor ingenij acumen venerandi senis in demonstrando cuiusuis morbi causam spiritum esse: verum argumentis vtitur longe quæsitis, talibusq;, quæ potius authoris sui ingeniũ, quã morborũ inde procreatorum aut cognitionẽ aut curationẽ doceant: quodque omniũ maximum est, flatuũ in corpore a cibo, potu aut pituitosis humoribus generationem, præcipuam partem, admodum perfunctorie percurrit: totus autem in aeris ambientis per inspirationem hausti vi & efficacia declaranda versatur. Nec mirum. Sæculum enim ipsius, tempestiua parsimonia celebre, nullisq;

luxuriæ fœditatibus conſpurcatum erat: tum etiam regio quam incolebat, & præcipue patria ipſius Cous inſula temperata, duros hoſce ex Flatibus cruciatus minime gignebat. Noſtra vero hac ætate ob ingluuiem & in cibo potuque intemperantiam, paucos inuenias, qui huius tyrannidi aliquando non ſint ſubiecti. His itaq; flatulento ſpiritu exagitatis hominib. vt pro noſtro virili ſuccurramus, neue deinceps imprudenter ex peruerſa victus ratione eoſdem colligant, prouideamus: operæpretium me facturum exiſtimaui, ſi relicto Hippocrate, qui de iis docte magis quam vtiliter ſcripſit, quæ ego habui de eorum tractatione ſana & vtilia præcepta in communem vſum conferam.

IOAN.

IOANNIS FIENI DE FLATIBVS commentarius.

Quod Flatus Spiritus sit, & de diuisione Spirituum.

CAP. I.

NEmini dubium esse existimo, eam substantiam, siue aer, ventus, aut flatus, quæ eximiis viribus prædita cum sit, oculorum tamen effugit obtutum; Spiritus nomine insigniri. Hippocrates enim cum diuersis in locis, tum vel maxime in lib. de Flatibus, hos Spiritus nomine dignatur. Et Gal. scribit in hæc verba: Quoniam & de flatibus deinceps mentionem fecit, sunt quoque & hi in spirituum genere. Dictum est autem in Prognost. comment. & in lib. de Spirandi difficultate, de spirituum in respiratione differentiis, veluti & de flatibus in Prognostico. Ructus quoque in spirituum genere existunt: atque ob id quodammodo communicant cum spiritibus respirationis: quatenus autem in Flatuosorum spirituum genere sunt, eatenus cum flatibus communi- *Epid. 1. Comment. 6.*

cant: quare & ipſi flatuoſum ventre procreari ſpiritum oſtendunt. Cum itaq; ex his Galeni verbis ſatis conſtet flatum eſſe ſpiritum: ſpirituum autem multam eſſe differentiam: non alienum ab inſtituto fore arbitratus ſum, eorum naturam paulo altius perſcrutari, & a ſummis generibus paulatim ad eam ſpeciem quam declarandam propoſui, diuidendo deſcēdere. Spiritus vel in corpore noſtro, vel extra corpus conſiſtunt. Qui extra ſunt poſiti, in triplici habentur differentia. Vt enim viuentis Dei, & vniuerſæ naturæ, ſic & animæ ſuus eſt Spiritus. Dei Spiritus occultā dei maieſtatem poteſtatemq; præferēs, per omnia ſparſus permeat, vbiq; præſens omnia complectitur. Hic animos habet in poteſtate, & eos quocunque vult, adducere poteſt. Spiritus naturæ is eſt, quem omnes Philoſophi iuxta ac poetæ celebrant, quem Plato animum mundi: Galenus mentem huc ex ſuperioribus deductam appellauit. Hunc Ariſtoteles hac definitione planius expreſſit: Spiritus eſt ſubſtantia animata & genitalis in ſtirpibus ac in animantibus exiſtens, per-

Lib. de mūdo ad Alex.

que

que omnia pertinens. Hic longe lateque diffusus omnia continet, omnia lætificat, vitalem mundi animam ipsamque naturam secum afferens, & quæcunque subierit vitalia faciens. Tertio vero peculiaris rei cuiusque mortalis & concretæ spiritus, illius formæ substernitur, eamque denso concretoque corpori nectit, mediam inter vtrunque conditionem sortitus, iungitque disparia res vtriq; affinis ac familiaris: atq; hic profecto ab altero, qui vniuersitatis atq; totius naturæ est, regitur & cõseruatur. His trib. spirituũ differentiis iũgit Arist. quartã. A sicca (inquit) exhalatione ventus oriri solet, cum a frigore ita vt fluat, illa truditur. vt nihil aliud ventus sit nisi aer multus fluctuans & coactus; qui etiã Spiritus appellatur. Aer enim (vt ante diximus) eximiis viribus præditus, cum oculis non sit conspicuus solaq; consideratione cognoscatur, & effectu fiat manifestus, nemini dubium esse debet, quin & Spiritus nomine insigniri debeat, præsertim dicente Hippocrate Omne quod inter cælum & terram est, Spiritu repletum esse. Porro qui in cor-

lib. de mũdo.

lib. de Flatib.

pore ſunt ſpiritus, totidem membris cō-plectuntur. Aut enim naturalis eſt, aut vitalis, aut animalis: qui tres vno comprehenſi nomine, inſiti ſpiritus dicuntur. His aptiſſime (vt microcoſmi cum vniuerſi machina ſit perpetuus conſenſus & ſimilitudo) flatus ſeu ſpiritus flatuoſus iungitur. Naturalis ſpiritus fit, cum alimenti purior magiſque aerea pars concoctione in eam tranſit ſanguinis tenuiorem ſubſtantiam, quæ vaporis ſpeciem quandam exhibet. Hic tum a ſpiritu iecori ingenito vim accipiens, per venam cauam vna cum reliquo ſanguine in cordis ventriculos transfunditur. illic denuo caloris vi accuratius elaboratus, in aeris prope ſpeciem mutatur, fitque ſpiritus vitalis, qui in totum corpus per arterias diffuſus vitam elargitur. huius portio per ceruicis arterias in plexum retiformem, indeque in cerebri ventriculos delata, hauſto per nares & elaborato aere incrementum recipit, & vi ſpiritus qui cerebro ingenitus eſt, conuerſione quadam fit ſpiritus animalis. hic vniuerſo corpori partibuſque ſingulis impertitus, ſenſum

& mo-

& motum confert. ab his modo dictis spirituū speciebus multum distat ille de quo nobis sermo futurus est, eorumque qui in corporibus nostris versantur, quartum locum obtinet, eiusdem plane generis & naturæ cum vento, vocaturque nō solum Spiritus flatulentus, sed & Flatus. eiusmodi spiritus crassus ac vaporosus est, neque æthereus substantia, neque tenuis vt illi. Naturam vero eius intelliges, si, qualis in austrina, qualisque in aquilonia constitutione sit ambiens aer, in memoriam reuocaris. Siquidem austrino flatulentus; aquilonio vero naturalis in nobis spiritus est similis. Atqui insitis spiritibus, vtpote qui ab aliis tractantur sat commode, relictis ad flatuosum ordine & methodo explicandum nos accingamus.

De Analogia seu proportione Flatus cum Vento. Cap. 2.

CVm primis considerandum est duo potissimum esse, quæ corpora nostra præ ceteris ad inflationes, vt ad reliquas omnes morbosas affectiones, præparant, nimirum victus ratio,

& regio. Alimentum initio dissimile, tādem nobis simile redditur, & in substātiam corporis nostri mutatur. Cuius itaque naturæ id fuerit, eiusdem etiā longa cōsuetudine corpus euadet. Omninamq; alimento, quantumuis feliciter in ventriculo concocto, genuina perpetuo insitaque natura mordicus retinetur. quare lactuca aliaq; huiusmodi frigida, tametsi coctione vincantur superēturq;, vētriculū tamen & corpus reliquū refrigerāt, ex iisq; sanguis profertur frigidior. Sic vinum aut alliū, calidum: pisces, caseús, & carnes salitæ, crassum efficiūt sāguinem. Ex quib. perspicuū est non spiritus duntaxat & humores quibus conseruamur, sed totius corporis constitutionem mutari. Victus itaq; ratio refrigerās, quia natiuū calorem opprimit, ad flatuū generationē corpus præparat. Exuperantia insuper & copia etiam optimi cibi & potus, quæ naturæ grauis sit, neque perfecte coqui, neq; in bonū sanguinem verti potest, sed multas cruditates accumulat. hinc obstructiones & putredines generantur: a quibus natiuus calor, perinde atq; a multo oleo lucernæ flamma, strangulatur. Hæc sane cruditas & humorum copia, cum apud

quoſuis,tum vel maxime apud ſeptẽtrionalis plagæ incolas,colligi aſſolet. hi enim,tãquam nimis vulgare ſit ferro hoſtem cædere,laqueo ſuffocare,aut aperto Marte alterũ in alterius necem ruere, fucata quadam ſimulatione neceſſitudinis, mutuo ſeſe conficiunt: poculis quippe certant, ingẽtia vaſa exiccãt,dies noctesque comiſſando tranſigunt, & heſternæ crapulæ nouas adiungunt ebrietates,nec prius ingurgitãdi finem faciũt,quam tantopere inſatiabile abdomẽ explerunt, vt abſorpta reddant vomitu, aut in crepandi periculũ veniãt:huius dicti immemores,plures gula quam gladio periiſſe. *Hippocrates.* Vbi cib.præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit. Non itaq; mirũ,ſi hoc genus helluonum excremẽtorũ flatuũq;, quæ præ copia non facile excludantur, magnum faciat prouentum. Regiones etiam magnũ, vt diximus,momentũ adferũt. Calida enim & æſtuoſa,velut æſtas, ſpiritus inflammat,humores extorret, & bilem auget: ex quib. calidiſsimi & acutiſſ. morbi ſuſcitãtur. Frigida autẽ & humida,qualis eſt quæ ad Septẽtrionem vergit, vt hyẽs egelida,ſpiritus conſopit,po-

ros occludit, corpus multo humore superuacaneo onerat; & natiuum calorem opprimit. Inde debilitata coctione cruditates, ciborum in ventriculo potuumque fluctuationes, destillationes, morbi chronici, calculi, lumbrici, flatus, aliaque eius generis innumera fiunt. Quæ quidem omnia haud dissimilem generationis originem (vt obiter hoc ingeramus) sortiuntur, ab iis quæ in magno mundo nascuntur. vnde non minus eleganter quam sapienter Aristoteles hominem τὸν μικρόκοσμον appellauit, quod nimirum similitudinem & analogiam cum magno mundo habeat. Quemadmodum enim in magno mundo quatuor sunt elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra; sic eiusdem generis & naturæ sunt in paruo. vt in quolibet denique illorum variæ gignuntur substantiæ, in terra lapides & frutices, in aqua varij generis animantia, in aere tonitrua, fulgura & pluuiæ: sic in homine ossa & calculi pro saxis & lapidibus, lumbrici, ascarides pediculiq; pro animantibus: destillationes pro pluuia: ac flatus in corpore nostro genitus, ven-
tum

tum exprimit. Vtque paucis dicam, vera totius vniuersi imago in homine relucet: nec mirum. Deus enim opt. maximus cum in prima rerum creatione sex dierum spatio totum vniuersum admirabili artificio fabricasset, cunctaque suo collocasset ordine, nec quicquam præterea ad decorem tanti operis desiderari posset: deerat solus homo tam excellentis fabricæ absolutissima quædam tanquam ἀνακεφαλαίωσις, quæ diuinam illam sapientiam & potentiam dignis encomiis extolleret, & magnificum opus miraretur. Porro in cælo nihil tam sublime est, neq; in terra tam abditum quicquam, cuius viua imago & exemplar diligenter rimanti, in homine non cognoscatur. Nam & paruo mundo suus Deus est animus. Sūt & spiritus angelici, intellectus & voluntas, ipsiq; sua habitacula. sunt etiam calidum, frigidum, humidum, siccum, exterioribus correspondentia elementa. In calido apparent coruscationes, & variæ ignitæ imagines, phrenitis, inflammatio, erysipelas, causus. In humido destillationes, & ex iis indurati to-

phi pluuiam & grandinem repræſentantes: fluxus deniq; & refluxus humorum in ſuis alueis, venis & arteriis conſpiciuntur. Ceterum in terreo elemento huius parui mundi omnium planiſſime apparet cum magno mundo ſimilitudo. Quod enim in terra ſunt lapides & ſaxa, hoc in corpore noſtro ſunt oſſa: quinimo & ipſa ſaxa Ouidio magnæ parentis oſſa dicuntur:

Metamorphoſ. 1.

Oſſaque poſt tergum magnæ iactate parentis.
Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici.

Quod in terra plantæ, frutices, & arbores, hoc in homine pili ſunt. Porro (inquit Gal.) generatio pilorum eadem eſt quæ plantarum. Nam quemadmodum ex iſtis quædam arte & arbitrio agricolarum, quædam iuxta naturales cauſas proueniunt: eodem modo & in animaliũ corporibus aruo quidem alicui triticum aut hordeum, aut aliquod cerealium ſeminum in ſe inſita habenti, caput aſſimilatur. aliis vero herbis, quæ in aridioribus creſcunt regionibus, reliqui totius corporis pili ſimilem generationem ſortiuntur. Quid quæſo de terræ motu dicam? quando contingit intra

intra terræ viſcera plurimas generari exhalationes per virtutem Solis & aſtrorum, ex materia ipſius terræ, & humiditate terræ immerſa; ſi egredi nequeant ob eam nimis compactam, aut ventorum groſſitiem, neceſſe eſt terræ motum quadam in parte fieri. Sic videmus ex ſpiritibus flatuoſis corporis noſtri cauitatibus incluſis,exitumq; quærentibus, magnos ſubinde tremores fieri; quam rem pulchre Ioannes Langius depingit. Certe ait, ſi magna paruis conferre fas eſt,quemadmodum vētus viſcerib. terræ incluſus,terram erupturus tremulo conquaſſat motu: ſic aer flatulentus muſculorum aliarumq; corporis partium quæ diſtendi poſſunt velamine circumſeptus, eas palmo concutit, donec per diſtentum velamen erupit.huius cauſam cum plebs ignoret, illic ſubeſſe animam arbitratur. Quippe quamdiu ſine iniuria effluit, & patentib. viis innoxius diſcedit:nullus eſt tremor corpori;ſin autem diſcedendi facultas obturatis meatib. erepta eſt, nec fugæ locum inuenit: perluſtrando omnia, anguſtias locorum dimouet & clauſtra ſua conatur effringe-

re. ſic euenit vt ſpiritu luctante & egreſſum quærente corpus concutiatur. Datur & alia huius tremoris ratio. Corporis namque cauitatibus incluſus flatulentus ſpiritus, viſcerum calore & inſito motu euerberatus, curſu parum libero incaleſcit tenuiorque redditur. Hic qua data porta, in vniuerſum corpus, parteſque principes, ſeſe inſinuat, & celeri motu in loca ſenſibilia irruens, non modo ſua qualitate ea afficit, ſed & ſubſtantia tenui ſtimulat, diſtendit, diuellit, vulneratque eas partes omnes quibus obuius fuerit. omnis enim cauſa mordax motaque, ſiue frigida ſiue calida, animanti horrorem & rigorem inducit. Tertio vero, hic ſpiritus cum vltro citroque permeans, facultati expultrici moleſtus fit, tum ipſas partes contriſtat; quæ ita exagitatæ, feſtinantes ad expellendum noxium, contrahunt ac cōſtringunt ſeſe, & concuſſione quaſſationeque vexantur. Quare Flatus, qui ſimilem cum vento conditionem ſortitus eſt, ſimiles etiam producit effectus. Verum nunc tempeſtiuum eſt quid flatus ſit explicare.

Quid

Quid Flatus sit. Cap.3.

NVllos hactenus videre contigit qui Flatus deſcriptionem tradant, aut ex quorum monumentis rectius ea colligi poterat quam ex Galeno. Flatus (inquit) eſt vapor ab humore, pituitoſo cibo aut potu, ab imbecillo calore excitatus. Verum hæc definitio cum conuertibilis (vt Dialectice loquar) non ſit; perfecta minime eſſe poteſt. Varij namque vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis ad cerebrum exhalant, vt in ebriis accidit. ad oculos etiam, vt in ſuffuſione per conſenſum ventriculi, qui flatus nec ſunt nec dicuntur. E contrario autem flatuoſus ille ſpiritus ex humore melancholico in hypochondriis enatus, vere flatus eſt, nulla tamen definitionis parte comprehenſus. Limatius itaque velim Flatum hoc modo deſcribi: Flatus eſt multitudo quædam halituoſi ſpiritus ex cibo & potu, humore pituitoſo aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Dico, multitudo, quod leuis halitus aut vapor, a quibus nunquam corpus etiam opti-

Lib. 3. de Sympt. cauſis.

me constitutum immune est, nullo modo flatus dicatur, aut vllum inflationis sensum præbeat. Cui sententiæ Gal. subscribit dicens: Ventosos ab Hippocrate dici putandum est, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus vel bombos seu crepitus, inferne erumpens excernitur, vel remanet, & continentes partes distendit. Ventus quinetiam teste Arist. nihil aliud est, nisi aer multus fluctuans & coactus. Quare autem hic vaporis loco halituosum spiritũ substituã, ex eodem Arist. iisque quæ deinceps dicentur, discendum arbitror, cum nihil certi hac de re ex Galeni scriptis haurire quis valeat; vtpote qui hæc, halitum, spiritum halituosum & vaporem per omnia sua opera indistincte cõfundat. Halituosum enim Spiritum ex succis sensim excalfactis gigni docet Therapeut. 14. Vaporem esse humorem extenuatum, de Sympt. caus. lib. 1. & de Simpl. med. facult. lib. 1. Halitum demum medium quid esse inter leuissimum tenuissimumque spiritum & sanguinem, qui plane absolutus attenuatusq; est, de Naturali-

Lib. 5. in Aph. 72.

bus

bus facult. lib 3. Quæ quidem omnia coincidunt confunduntùrque, & veluti Synonyma, vnam eamdemq; rem significant. quare Physicis qui accuratius & subtilius talia perscrutantur, differenda relinquo. Porro nec definitioni obest quod Gal. dicit, Auctiorem calorem, si incidat in crassam & glutinosam pituitam, in crassum flatum eam resoluere. Quandoquidem calor, tametsi in se validus sit, comparatione tamen facta ad humoris quantitatem & æqualitatem, merito imbecillis existimabitur; vtpote qui eleuare spiritum, minime tamen resoluere possit. Eadem habenda ratio in iis est, qui immoderato potu vel robustissimum calorem opprimunt. Atqui quo in loco flatus generetur, deinceps dicendum erit.

De loco generationis Flatuum. Cap. 4.

PRæcedente cap. diximus ex Hipp. & Gal. sententia, Ventosos appellari eos, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus, vel per efflatus inferne erumpens excernitur, vel remanet & continentes partes

distendit. Ex quibus verbis facile colligere est, ventriculum & ei annexa intestina locum & quasi mineram generationis eorum esse: nam per ructum non poterant, nec inferne erumpere, nisi in ventriculo aut intestinis ortum sumpsissent. Ventus quoque in magna hac mundi machina non aliunde quam a terra nascitur: Cum enim imbre terra perfusa est, inquit Arist. tum ea & ab eo calore qui in illa est, & a superiore concalefacta, respirationes reddit, in quo ventorum vim diximus consistere. Vbi autem maximam vim aquæ terra excipit; ibi magna vis halituum oriatur necesse est, non secus atque ex viridibus lignis largior fumus. In homine profecto quod terræ maxime respondet, ventriculus est. Galenus enim conferens ventriculum hominis cum terra, inquit: Idcirco animalibus vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium quoddam cibi, quemadmodum stirpibus terram. Quippe venæ ad ventriculum productæ, chylum ex eo in nutritionem totius corporis exugunt, non aliter quam radices stir-

pium

pium in terram demissæ, toti plantæ ex ea assumunt nutrimentum: tota namq; hæc actio naturalis cum sit, haud secus in animalibus quam in plantis perficitur. Ventriculo itaque cum terra maxima proportio est. sed terra ex se arida & exsucca, nisi largo humore imbuatur, fructus non fert, vt Virgilius ait: *Georg. lib.2.*

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus:

Humectata autem ventos, vt supra demonstrauimus, efficit. Sic ventriculus noster, cum sit membranosus & aridus, nisi mediocri cibo & potu irrigetur reficiaturque, reliquum corpus suo alimento defraudabit, & in marcorem atrophiamque deiiciet. Atqui liberalior potus si ingeratur, fluctuationes & flatus excitantur. Superfluum enim nutrimẽtum & copiosius quam ventriculus subigere potest, insitum eius opprimit calorem redditque languidiusculum: nihilominus tamen is, sui muneris haud immemor, coquendum cibum aggreditur. Verum cum exacte conficere haud possit vapores, excitat quos minime dis-

cutit, efficitque flatum. Senſim deinde prima coctione impedita, pituitoſi, craſſi, glutinoſique humores generantur. non in ventriculo dumtaxat, ſed & inteſtinis maximeque colo. Ex his ſimili quadam ratione atque ex cibo a languidiore calore eleuati ſpiritus, ſi quidem nebuloſi ſunt, ſine vehementi dolore ventriculum & abdomen, nihil grauius machinati, diſtendunt: paulatim vero circumiacentium viſcerum calore extenuati, qui in anguſto prius ſtringebantur, dilatari nunc mouerique incipiunt, & ampliorem locum capeſſere: modo ſurſum, modo deorſum, horſum prorſumque fluctuantes, quærunt exitum: quem ſi nanciſcantur, ilico euaneſcunt, & omnis ceſſat dolor. Sin autem duriore ſtercore, aut craſſo phlegmate obturatis inteſtinis, tranſitus impediatur: detenti recurrunt, magnoque cum murmure fremunt, inteſtina conuellunt, & maximo impetu confertimque regurgitantes laborant, & iter ſibi vi ac pugna pariant. Cum enim calor vicinorum viſcerū eos extenuet, extenuati promptius imo propria ſponte moueantur, motiq;

multo

multo tenuiores & apti, quo longiſſime penetrare poſſint, reddantur: per omnia irrumpunt, & fulminis inſtar quouis celerrime feruntur, exiguos meatus diducunt, vnitatem ſoluunt, nec quicquam tam ſolidum, quod ſua tenuitate cum intolerabili dolore nō permeent. Pulchre huic flatui conueniunt, quæ Seneca vē-to tribuit: nempe quod eius vis non poteſt cohiberi, nulla eum teneat compages, ſoluatque indomita naturæ potentia quodcunque vinculum. Spiritus namque inuicta res eſt. Optimum (ni fallor) de eo iudicium ferent illi ſoli, qui eius ferociæ periculum aliquando fecerunt, & cum eo colluctati ſunt: ilico enim furibundus hoſtem deiicit. Quemadmodum itaque alium ſuæ generationis locum ventus non agnoſcit quam terram: ſic etiam Flatus aliis in locis raro quam in ventriculo, & ſubditis inteſtinis veluti terræ cauernis, gignitur. Inde dilapſus in viſcera quæcumque & in reliquum corpus permeat. Rarum enim & peruium humanum corpus eſt multoſq; habēs meatus, per quos ſpiritus fertur: qui vbi maior influxerit, nec emittitur, corpus

lib.6.Natur. quæſt.ca.18.

(vt diximus) concutit, rigorem inducit, & grauissima, quæ postea recensebimus, Symptomata infert.

De ratione generationis Flatuum. Cap. 5.

GEneratio Flatuum a calore est. calor modo intensus, modo remissus & languidus; cuius quidem ratione vt a materia illi excitantur, sic & discutiuntur. Viscerum enim calor validus, prius illos dissipat quam vim accipiant, imo & ab initio ne exoriantur impedit. Absolutum frigus nullos spiritus excitat, vt in extremis cruditatibus apparet. Ob id Hippocrates docet, in diuturna læuitate intestinorum si ructus acidus superueniat, bonum esse signum; quod nimirum prius quam ructus ederetur, nullum esset coctionis ciborum vestigium, propter caloris natiui quendam interitum; qui postquam cœpit quasi repullulascere & reuiuiscere, adhuc languidior, ob paruam quam fecit in sumptum cibum operationem, spiritum excitat, & per ructum resoluit. Non itaque magnus calor, nec extrema frigiditas, sed media constitutio flatum teste Galeno efficit. Flatus ait in ventriculi

lib. 6. Aph. 1.

culi ſpatiis oriri ſolet, cum vel humores pituitoſi ibi contenti, vel cibi ab imbecillo calore in vapores reſoluuntur. Etenim vt abſolutum frigus vaporem haud quaquam excitat, (neque enim extenuare, neque conficere, neque diſſoluere cibum poteſt) ita vehemens calor magna ex parte vincens ea quæ comprehendit; pluſquam pro vaporis generatione cibũ extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum tranſeat. Calor autem in cibos agens ſi parum validus fuerit, vt eos quodammodo diſſoluit, ita non omnino conficit: atque hinc flatus exoritur. Atque vt vno verbo abſoluam: quemadmodum in externis rebus videmus, vt frigidiſſima conſtitutio, maxime ſpirante borea, aerem ſereniorem reddit, ac calidiſſima per æſtatẽ conſtitutio ambientem nos aerem purum efficit, mediæ vero conſtitutiones nebulas pariunt: ita in animantibus accidit. neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes ſunt ei vires: ſed quum medium inter has affectiones obtinet, flatum gignere poteſt. Porro non abſolute vera hæc oratio eſſe vide-

de Sympt. cauſ. lib. 6. cap. 2.

tur, cum non a mediocri dumtaxat, sed vehementi etiam calore ipſemet Gal. 12. Methodi med. flatus fieri docet. quod quidem manifeſtum eſt, partim ex eorum generatione ibidem tradita, partim ex curandi ratione. Ait enim: Si ex accidenti aliquo coniunctus his humoribus craſſis & glutinoſis halituoſus ſpiritus eſt, qui ex iis quibus continetur corporibus erúmpere prorſus non poteſt, grauiſſimis omnino doloribus, qui ita ſe habent, cruciantur: quippe id accidit illis duplici ex cauſa: vel obſtructione vel calore. Nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit; & craſſa glutinoſaque cum calefiunt, flatuoſum ſpiritum gignere ſolent. Et paulo poſt: Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio inteſtinorum intercluſus excitauit, ſanare conueniet? Sane non perfuſionibus & cataplaſmatis, quæ valenter excalefaciant: lenti enim omnes, craſſique, & frigidi humores, ab iis quæ calefaciunt, niſi etiam valenter digerant, liquantur, & in flatum mutantur. Oportet igitur

eos

eos incidere ſimul & concoquere : quas res tenuantia medicamenta præſtabunt, potiſſimum tamen ſi calida vehementer non ſint. Ex his Galeni verbis facile videre eſt, vehementem calorem non impedire quo minus flatus fiant, aut ſi quidem facti ſint, non eos diſcutere, verum cum nulli ſint, ex materia de integro excitare : adeo vt idem Galenus crebro admoneat, a nullo tantopere in eiuſmodi humorum abundantia metuendum eſſe, quam ab immoderato calore, qui eos liquet, atque in flatum vertat, digerere autem non valeat. Optime id animaduertit medicus ille Italus (vt eſt apud Paulum Aeginetam) qui omnes fere cholicas affectiones frigidis remediis, præter omnium opinionem perſanauit : nec ipſummet Paulum hæc res latuit : Medendum (inquiens) doloribus, qui ad gelidos, tenaces, & ſpiſſos humores referuntur ; prouidendo, ne vehementer calida adhibeantur remedia : Nam ab admodum calorificis præſidiorum materiis liquefacti funduntur, magiſque in flatu-

Lib. 3. cap. 43. ibid.

lentum ſpiritum rediguntur humores eiuſcemodi. Ceterum non ex pituitoſis duntaxat humoribus validus calor flatus efficit, quos abſumere non poteſt, ſed ex quauis aſſumptorum nimia prorſus humiditate, vt in iis qui largiore potu vini vel cereuiſiæ ſe impleuerint, vel iurulentis diſtenderint, vel vllius rei lentore ac craſſitie maiore ſeſe inferſerint, quam calor peruincere queat. Calor itaque vehementiſſimus, flatus etiam excitat. Hoc in febrib. quoq; perſpicuũ euadit, in quibus quidem licet calor præter naturam vehemens exuperet, multa tamen potio ventrem inflat, haud aliam ob cauſam, quam quod copia naturam obtundat. vnde tria in flatibus tam generandis, quã iiſdem perſpiciendis requiruntur: calor debito infirmior ſuapte natura, aut ab oppreſſione: locus idoneus ſenſuq; præditus, & materia flatibus efficiundis commoda.

De Flatuum differentiis. Cap. 6.

FLatuum non vna eademque, ſed diuerſa natura eſt: alius enim quieſcens eſt, alius motus. Quieſcens flatus craſſus eſt, tardi motus, nebuloſus & frigidus,

gidus, alia raro ſymptomata, præter quam quod hypochondria, ventremque tumidum, & ſine multo dolore turgidum reddat, inducens. Hic frequenter diuexat eos qui craſſam, recentem, pauloq; dulciorē cereuiſiã, lac aut aquã, potiſſimũ inter prãdium & cœnã, biberunt: tunc enim per intēpeſtiuam potus aſſumptionem interrupta ventriculi concoctione, non aliter eneruatur eius actio, quam ſi in feruentem lebetem frigidiſſimam infundas aquam, vnde fluctuationes & nebuloſi ſpiritus exoriuntur, qui abdomen totum inſtar tympani inflant diſtenduntque: quæ diſtenſio moderata ſobrietate, efflatibus, vnoque aut altero ſeceſſu ſubſidet. Sin autem longa mora inter inteſtinorum tunicas ſe inſinuat, periculoſam cholicam affectionem minatur. Flatus motus, quia ſubtilis eſt & tenuis, cum intolerabili dolore vagabundus diſcurrens, tanquam Proteus quispiam varius efficitur. Excutitur enim aut retinetur: exit cum ſono, aut ſine ſonitu: & per os, aut per anum. Per os ructum facit acidum, fumoſum aut inſipidum. per inferiorem partem de-

mittitur ſine ſtrepitu, & Peditus dicitur: aut cum ſtrepitu, vocaturque Ventris crepitus. Porro hi tanti momenti ſunt in humano corpore, vt Stoici, teſte Cicerone, dixerint, crepitus æque ac ructus liberos eſſe oportere. Claudius etiam Cęſar dicitur edictum meditatus, quo veniam daret, efflatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi, quod periclitatum quendam ex pudibunda coertione comperiſſet. Cum autem per neutram partium flatus defertur, ſed in corpore retinetur, inflationem efficit: ſymptoma nimirum ventriculi ob imbecillitatem non potentis tum redundantem, tum nebuloſum ſpiritum expellere. Porro inteſtinorum alias aliæ partes, cum huiuſmodi ſpiritus in ipſis & continetur, & mouetur, varios excitant ſtrepitus: qui licet non omnes ſortiti ſint nomina, poſſunt tamen ſic declarari, vt nemo, vel mediocris ingenij, non intelligat, & quale, & quantum ſit excrementum, & in qua potiſſimū parte circūuoluatur. Quippe ſi acutum tenuemq; ſonum reddiderit ſpiritus, per tenue & omnino anguſtum defertur in-

Lib. 9. Epiſt. Epiſt. 22.

Suet. in vita Claudii, cap. 23.

Gal. de Sympt. cauſ. lib. 6. cap. 6.

te-

testinum, ipseq; & purior, & magis aereus esse deprehenditur. Quod si spiritus inflandi vim habeat, exiguum similiter strepitũ excitabit, dum per tenuia intestina reuoluitur, sed non adeo exacte acutum & tenuem. Atq; omnes huiusmodi strepitus in ieiuni intestini spatiis consistere solent, eoq; minus resonãt, quo magis ad reliqua inferioraque intestina descenderint. Porro sunt alij bombosi, (vt ita dicam) bombis latissimarum tibiarum non absimiles, quales habere solent ij, qui Tymbaulæ (id est Sitícines) nominantur; quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & viæ, qua spiritus transit, latitudo sonum efficit grauiorem. Atqui huiusmodi flatus in crassis consistunt intestinis, vbi fuerint excrementis vacua. Quod si humiditas aliqua in ipsis contineatur, ab hac quoque prodibit quædam bombi species, quam βορβορυγμὸν, id est murmurillum, vocant, futuram nuntians humidi excrementi deiectionem. Etenim eiusmodi strepitus species, vtrumque significat: deiectionem quidem, quia

a mouente natura fit ; humidum vero excrementum , quia murmurationem habuit comitem. Porro ſtrepitus flatum foras miſſum ſequens , ſi murmurilli ſpeciem refert; deiectiones ab ipſo fore pronuntiat: Si vero purus, reſonans clarusq; fuerit, alterum duorum, aut inteſtinum eſſe inane, aut in ſuperiore eius parte excrementa admodum dura contineri, ſignificat. Qui vero veluti ſtridorem refert, is ab inſtrumentorum anguſtia & inflante ſpiritu, atq; pauca humiditate procedit. Huic loco par erat adiūgere differentias ſonorum ex flatibus in ſenſu auditus euenientium: differentiis enim flatuum explicandis hoc caput dicatum fuerat: ceterum multo commodius & maiore legentium vtilitate eas reſeruauimus in caput vndecimum, vbi ex profeſſo de aurium dolore tractatur.

Quot morbi genera Flatus producant. Cap. 7.

TRia ſtatuit Galenus ſumma morborum genera, Similarem, Organicum, & communem, qui Vnitatis ſolutio dicitur. Similaris eſt, qui eucraſiam naturalemque conſtitutionem peruertit.

tit. Organicus, qui vel conformatione, numero, magnitudine, seu compositione instrumenti symmetriam infringit. Porro communis fit, quando partium vnitas dissoluitur. Horum trium generum flatus vnumne, duo, an vero omnia inferre queat, perscrutemur. Quando, inquit Hipp. corpus cibis expletum est, ac spiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibique diu ventri immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter, & aluus sit obturata, per vniuersum corpus flatus permeant, sanguineque plenas corporis partes, maxime petentes, eas infrigidant. Infrigidatis autem locis vnde radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur. Vniuerso namque sanguine frigefacto, totum corpus horret. Hanc sententiam Galenus confirmat, inquiens, Eiusmodi sane affectus iis qui se cibis natura frigidis & consistentia crassis ac glutinosis referserunt, quando in ipsis intestinorum tunicis flatuosus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam cum hæ duplices sint, vbi me-

lib. de flatibus.

Meth. med. 12.

dio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt, in flatulentum mutatur ſpiritum. Sane is & craſſus, & tardi motus & frigidus eſt. Vbi igitur retinetur, tum tunicas diſtendit, tum ſuccus vnde oritur, inteſtini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occaſione affliguntur qui ſic laborant. Horum virorum inſtar omnium authoritate & teſtimonio manifeſtum eſt, flatum ſua frigiditate morbum quem ſimilarem vocant, quique in intemperie conſiſtit, proferre poſſe. Atqui non modo hunc, ſed & vnitatis ſolutionem. Cum enim duplici occaſione dolere eos qui ſic laborant, tunicaſque cum retinetur diſtendi aſſerat, nec diſtenſionem ſine dilaceratione fieri poſſe certum ſit, ſequitur ne intelligi quidem poſſe vnitatis abeſſe ſolutionem, quum flatuoſus ſpiritus cum dolore ingruit. Duæ namque in vniuerſum doloris cauſæ ſunt; vna, inæqualis intemperies, quæ ſubito & confertim inuadit: altera, dum continuitas ſoluitur. Siquidem partes a ſe inuicem diuulſæ, ſiue ab humore, ſiue a ſpiritu flatulento id fiat, dolent

lent ob continui diuortium. Quippe si frigidum Hippocrates non alia de causa vlceribus mordax esse dicat, quam quascunque contingit partes, earum contrahat, condenset, constringatque substantiam, constringendo vero molles continui partes diuellat, earumque continuitatem soluat: si præterea in acutissimis febribus violentius exiccata neruosa corpora, ac ob id in se coacta conuellantur: nimia deinde repletio in latum ea & profundum extendens, sed longitudine abbreuians, ob id continui diuortium faciat, quanto difficiliorem continui solutionem flatuosi illi spiritus suscitabunt, qui eius solius ratione tot tamque grauia & enormia procreant symptomata, quæ medici totam curam ad se trahunt. Tertio, ex sequentibus patebit, totum interdum abdomen a flatu præter naturam intumescere, vt in Tympanite solet: iecur deinde, & lienem mirifice obstrui, instar scirrhi indurescere, & in maiorem molem, quemadmodum & ventriculus, efferri: quæ sane omnia morbi instrumentales

veniunt appellandi. Quocirca & tertium morbi genus quod organicū appellant, a flatibus excitatur. Porro vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atque iccirco meatus illius occluduntur, siquidem talis particula nullam habeat propriam operationem, obstructio ipsa meatuum dicetur morbus dumtaxat: tumor vero nequaquam, sed obstructionis causa. Ceterum si affecta pars aliquod munus proprium obtineat, hac ratione tum obstructio ipsa, tum particulæ tumor, morbus est appellandus. Triplex itaq; morbi genus, simplicium intemperiem, instrumentalium immoderationem, & vnitarum partium solutionem flatuosi spiritus producunt.

Gal de diff. morb.

De causis flatuum. Cap. 8.

PAuci admodum sunt, vel potius nulli, cuiusuis sortis & conditionis homines, qui non aliquando flatuum iniuriis subiiciantur: ventriculus enim, prima coctionis officina, cibos per gulam tanquā per longas quasdam manus attrahit, attractos complectitur ac retinet, retentos comminuit, conterit & immutat, purumque ab impuro secernit: hoc per

in

inteſtina deiicit, illud vero exugũt meſeraicæ venæ, & in iecur transferunt. Cum igitur ventriculus ob imbecillitatem attractum cibum non amplexatur nec continet, fluctuat: fluctuantem rite cõficere non poteſt: quod cum non facit, recte ſuo munere non fungitur. validus enim ſit oportet & robuſtus. Robur, teſte Galeno, in quatuor qualitatum optima temperie, quæ eius eſt ſubſtantia, conſiſtit. Huius itaque ſubſtantiæ ratione nutrimentum in propriam eius quod nutritur qualitatem mutat: auxilio eſt circumiacentium viſcerum, cordis nimirum, iecoris & lienis, renum & ſepti tranſuerſi calor, qui ventriculo veluti magnus ignis lebeti ſubditur. Quando itaque perperam inſtituta victus ratio (nullus enim eſt, quantumuis diligẽs valetudinis conſeruator, qui non ſubinde eius limites tranſiliat) aut vis extrinſeca eius robor diſſoluat, aut ſubditum ignem eneruet: ſequitur neceſſario ventriculi virtus etiam labaſcat, & ſecũdum cauſæ exilitatem aut vehemẽtiam, ipſa variet. Porro frigiditas externa vt in regionib. frigidis, & ſtatu aquilonio penetrans vſq;

ad interiora, in corporibus debilibus & raris natiuum calorem offendit. Ambientis etiam nos aeris nimius ardor, naturalem calorem euocãs diſſipanſq;, viſcera ſua caliditate deſtituit: diminuto calore, concoctio non perficitur, & flatus generantur. Atqui naturalis calor robuſtior, magna ex parte vincens ea quæ comprehendit, pluſquam pro vaporis generatione cibum extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum trãſeat. Porro vẽtriculus, tametſi validus ſit, natiua vis vigeat, nullaq; adſit caloris imbecillitas; ab alimentis tamen flatum gignere idoneis frequenter offenditur. Quæcumque itaque ſeu alimenta ſeu medicamenta ex propria natura flatulenta ſunt, aut ſua frigiditate & multitudine ventriculi robur diſſoluunt, & natiuum eius calorem opprimunt, flatuum cauſæ eſſe merito iudicantur. Eiuſmodi ſunt leguminum, ſeminum cerealium, & fructuum fugacium, quos ὡραίους Græci appellant, maxima pars. Hæc omnia, inquit Galenus, & iis multo magis, quæ ante exactam maturitatem mãdimus, flatuoſa quidẽ ſunt, verum ſubducuntur celerius. Et iterum

De alimẽt. fac. lib. 2.

in

in principio eiuſdem libri ſic argumentatur: Omnia edulia quæ primo libro fuerunt commemorata, plantarum erant ſemina exiguum quiddam a fructibus diſcrepantia: Sed horæi fructus omnes flatulenti ſunt: Omnia igitur plantarum ſemina magis aut minus edunt flatus in corporibus noſtris. Cibus enim, qui ex fabis conficitur, flatulentus eſt, etiam ſi coquatur diutiſſime: id quod ſentientes nonnulli cæpas ipſis adiiciunt, cum quicquid flatulentum cibariis ineſt, corrigatur per calefacientia & tenuantia. Porro ſi frixæ fuerint, ſicuti & legumina omnia, flatum quidem deponunt: ſed concoctu ſunt difficillimæ, tardeque prætereunt, & craſſi ſucci alimentum exhibent. Attamen quocumque modo apparentur, inflant, ne per longiſſimam quidem coctionem id vitij amittentes. Qui certe volet animaduertere affectus, qui ſingulos cibos ſequuntur; quandam ab eſu fabarum totius corporis tenſionem, quaſi a flatulento ſpiritu perſentiſcet, maximeque qui ad huiuſmodi eſculentum non fuerit aſſuefactus, aut

ipſum minus recte coctum aſſumpſerit. Piſa licet tota ſua ſubſtantia ſint fabis conſimilia, non tamen ſunt vſque adeo flatulenta. Hæ duæ leguminum ſpecies quod copioſe apud noſtrates ſerantur, plebiq; admodũ ſint familiares, & in multo apud omnes vſu, ob id noxa quã inuehunt minus percipitur; nam quæ libẽter & magna cum voluptate aſſumimus, ea arctius complectitur & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Cicera non minus fabis ſunt flatulenta: verum tamen cũ non ſint tantopere ab omnib. expetita, nihil adeo ab iis metuendum: qui tamen libenter iis veſcuntur, inter coquendum calaminthi, cepæ, anethi, aut pulegij nonnihil adiiciunt. Lentes etiam, phaſioli, dolichi, idq; genus alia, ſtomachũ male habent, eumq; & inteſtina inflant. Fructus præterea horarij fere omnes huic vitio obnoxij inueniuntur: crudi enim ſunt, multoq; humore excrementitio & inutili ſcatent, maxime qui ad maturitatem necdum peruenerunt; pituitoſi quoque ſunt, & ex propria natura flatulenti. Inſuper frigiditate ſua & humiditate, præſertim ſi immode-

moderatius ingerantur, calorem natiuũ obtundunt,& languidiuſculum efficiũt, adeo, vt quos eleuat flatus minime diſcutere poſſit. Inter hos principem locum obtinent mora prunaq;, maxime recentia & poſt cibum ſumpta. Ceraſa omnis generis, ſed potiſſimum quæ Iuliana Plinio, vulgo ceraſa Hiſpanica appellantur. Melones deinde, pepones, cucumeres, cucurbitæ, poma,&pira. Sed hęc quidem cocta minus inflant crudis: inflant tamen ipſa quoque magna ex parte; ſed innoxia fiunt, ſi vna cum carminatiuis vulgo dictis, hoc eſt, calefacientibus, tenuantibus & flatum expellentibus, aniſi nimirum aut marathri ſemine, comedantur. Ficus etiam, inquit Gal. nutriunt vberius ceteris autumnalibus fructibus, flatibus tamen hæ quoque implent: attamen cito ex his orti flatus intereunt, qui ex facili per aluum ſubeunt. Caſtaneæ item largius in cibum ſumptæ, capiti dolorem inferunt, ventrem inflant, aluum aſtringunt & ægre concoquuntur. Radices quoque, rapum, raphanus, napus conſimileſq;, flatuoſæ ſunt. Cerealia etiam ſemina, panicum, milium, triticum, præ-

lib. 2. de Aliment.

ſertim elixum,& hordeum, ſingula non parum flatuoſi ſpiritus conferunt,ſed rapum & raphanus ceteris magis. Piſces quoque in hoc catalogo aſcribo omnes; pituitoſi enim ſunt ac flatulenti,præſertim qui ſunt ex cetaceo genere prægrandes,& ex minoribus qui viſcidam habent & glutinoſam carnem; quales ſunt anguilla,ſalmo,lampetra & tinca: idq; cum primis elixi; aſſi vero minus inflant, minuſq; etiam illi, qui friabili ac molli carne conſtant, quales ſunt quos ſaxatiles appellant; tametſi Cornelius Celſus flatulentos eos minime eſſe aſſerat eo loco quo ſuccincte admodum cauſas flatus excitantes enumerat. Inflãt (inquit) omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia,omnia iurulenta, muſtum, atq; etiam id vinum,cui nihil adhuc ætatis acceſſit. Ex oleribus, allium, braſſica,cæpa omneſq; radices, excepto ſiſere & paſtinaca: bulbi, ficus etiam aridæ,ſed magis virides: vuæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis; lac, omniſq; caſeus; quicquid deinde ſubcrudum aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex venatione,aucupio,&c. Recte hic Celſus omnia

Celſ. lib. 2. cap. 26.

pinguia

pinguia inflare dicit; nam ex ſententia Galeni ſtomachum ſubuertunt, tarde coquuntur, implent, & coquendo turgeſcunt; ſiue id flatibus inde per imbecillum calorem excitatis, ſiue pingui materia rarefacta, & tanquam exundante fiat. Dulcia etiam, præſertim ſi craſſa ſint ac lenta, inflandi vi pollent: muſtum enim, ni pertranſeat velocius, ventrem flatibus implet, difficulter concoquitur, craſſum gignit humorem, & dolorem infert capiti. vnde recte in ſuis problematibus quærit Ariſtot. Quare bibere de nouo muſto ſit valde periculoſum ipſi ſtomacho? quia eſt indigeſtibile. ergo multum inflat ventrem & quodammodo dyſenteriam prouocat. Lac capiti non bene firmo & hypochondriis, quæ leui de cauſa inflantur, inimicũ: vt paucisſimos inuenias quibus ventrẽ flatib. non diſtendat: quod teſtatur Hipp. cum dicit, Lac dare caput dolentibus, & quibus hypochondria ſublata murmurant, malum eſt: Galenus etiam in eundem Aphoriſmum: Vbi enim iis qui integra valetudine fruuntur, lac capitis mouere dolorem, & hypochondria inflare videmus: *Lib. 5. Aphor. 64.*

quibus profecto iam dolitat caput aut inflata sunt hypochondria, aduersissimum esse cogitatione colligere facile possumus. Lactis itaque vsus summopere vitandus flatuosis. Mulsum etiam & defrutum inflare consueuerunt, & aqua mulsa, potissimum cruda: iubet enim Hipp. eam mulieribus dormituris administrandam, dum nosse quis velit an mulier grauida sit. Si scire (inquit) velis an mulier conceperit, dormituræ aquã mulsam potui dato, & si ventris tormina patiatur, concepit; sin minus, non concepit: tormina patitur propter flatuosum spiritum qui facilem exitum nõ habet: hic ab aqua mulsa excitatur, nam & mel ipsum dum crudum est, ventrem & intestina flatibus implet. Huc facit cereuisia quæ septemtrionalibus populis vini loco est, quæq; ad Dioscoridis zythũ proxime videtur accedere: admodum profecto flatuosa ea est, maxime recens, cruda & imperfecte cocta, aut in loræ modum per prius coctæ materiam dumtaxat transfusa. Hæc quidem quo tenuior & crudior est, hoc nutrit minus, inflat vero & refrigerat valentius, parum

Lib. 5. Aphor. 41.

Lib. 2. c. 80.

ab aquæ qualitate diſcrepans. Eiuſmodi cum primis habentur, Brabantiæ, Hollandiæ, omniumque Belgarum præcipue plebeiorum ceruiſiæ. turbidæ enim plerumque ſunt & male coctæ: vnde vrinarum meatus obſtruentes refrigerantesque, ſtranguriam producunt, calculoſis nocent, breuem ſpirationem efficiunt, pituitam augent, ventris inflationes, tormina & colicos cruciatus generant. Veteres vero, defæcatæ, claræ, bene & ex optima materia a diuitibus (qui proprio vſui eas, haud venales præparant) coctæ, tanto magis pernicioſas has qualitates exuunt, quo propius ad vini naturam accedunt. Atqui negligentius præparatæ, cum vſus earum aſſiduus ſit, copioſeque ingerantur, dictu mirũ quam grauia inferant accidentia, nulla tamen frequentiora quam inflationes, eaſque grauiſſimas: adeo vt pauci vel potius nulli omnino ſint, qui ex cereuiſiæ huius largiore vſu, flatuum cruciatibus non reddantur obnoxij. Si tamen vel copia vel acrimonia irritatus ventriculus inteſtinaque deorſum propellant ſuperfluum, & aluus copioſe ſoluatur, aut

ipsa ceruisia defecatior tenuiorq; per ductus vrinarios largiter reddatur, aut reiiciatur vomitu, (multis enim hæc eueniunt) tum de inflationibus tantopere nō est metuendum: quippe moderata potio, & quantū ad sitim restinguēdam, & deducendum cibum satis sit, multo est naturæ nostræ, quam aqua gratior, ad vini tamen dotes neutiquam ascendere valet. Porro aquæ vitia, Galeno teste, ex eius frigiditate dependent omnia; cuius quidem ratione in præcordiis diutissime moratur, fluctuationes excitat, in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur resoluit, vt deterius proinde cōcoquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit. Vinum autem comprehensis iam aquæ vitiis, aduersam quodammodo naturam habet, cum nec insiet præcordia, imo si inflata sint, subsidere faciat; nec inibi moram trahit propter caloris mediocritatem. Medium itaq; quodammodo ordinem inter vinum & aquam cereuisia communis occupat, ad aquæ tamen quam vini naturam magis inclinans. inflat enim, & diu satis propter crassitiem

Lib. 1. de simpl. facult.

in

in præcordiis hæret: verum non ita calorem natiuum obtundit, aut ventriculum eneruat. Defæcata autem, vetus, & exquisite cocta, vino est vicinissima. Digestionis enim vias aperit, ad celeritatem deductionis in corpus conducit, boni succi est, & ad miscenda cõcoquẽdaque ea quæ in ventriculo & venis sunt, idonea, & parum admodum inflat, multis nominibus musto, defruto, & aliquot crudioribus vinis præferenda: quoque magis ad vini facultates accedit, hoc magis ab aquæ vitiis declinat. Aquæ quidem potus tum glacialis, tum etiam putealis, nihil boni confert, potissimum iis qui ventriculo sunt frigidiore, non ea dumtaxat ratione quod ilico post cibum hausta (vt Galenus vult) eum faciat innatare, cum sese interponens inter cibum & ventriculi corpus, separationem & fluctuationis sensum inuehat: id enim & vinum, & optima cereuisia, imo quiuis potus efficit: sed quod grauis cum sit & frigidissima, calorem naturalem quasi strangulat, concoctionem impedit, ventriculum, pectus, ac pulmonem male ha-

bet, vrinam cohibet, laterum dolores, hydropiſin, colicum affectum, & iliacam paſſionem difficillimam generat. Ceterum flatus procreare non huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunq; id tandem ſit, vel vinum, vel cereuiſia, vel lac, vel aqua, aut iurulenta alia quantumuis ſalubria, quorum nimia potione homines ſeſe diſtenderint, aut alterius rei lentore, craſſitieue maiore quã calor peruincere poſſit, inferſerint, ſpirituum flatuoſorum cauſa ſunt. Quippe immoderata copia ventriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit: imbecilli ventris ſymptoma, Galeno teſte, ſonitus eſt fluctuantis humoris. Venter enim cum pro ſua natura ſe habet, ac conſtrictoria virtute vtitur, quamlibet exiguũ ſit quod in ſe continet, vndique conſtringit & nullum vacuum relinquit locum. Cum autem plenus eſt, ſonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, non equidem exacte quacunq; parte complecti aſſumpta valet. Quocirca laxum quoddam ſpatium efficiens, permittit ea quæ in ſe continet humida pro figurarum varietate ex alio loco in aliũ

transſire

transſire, ac fluctuationum ſonitus edere. Tunc venter intumeſcit, inflantur turgidaq; redduntur præcordia, & multa cruditas, pituitoſi, craſſi, lentique humores ſenſim congeruntur. Hæc quidem cruditas ſi cum ventriculi quadam vexatione copuletur, vigilq; eā ob cauſam æger maneat, nec ſomnus adrepat, valde malum. Vigilia enim & vexatio ventriculi inquietudinem pariunt, & per lectū reuolutiones. aſsidue vero huc illuc reuolui, flatus efficit, flatuumq; materiam ſurſum efferri cogit. Ex immoderata itaq; ciborum & potuum copia, fit cruditas, ex cruditate craſsi ſenſim & viſcidi humores coaceruantur: in quos medicamenta calida tam ſimplicia quam cōpoſita, ſiquando (vt plerumq; fit dum ignorantis medici conſilio vtuntur infirmi, aut ſibi ipſis mederi ſtudent) incidant: flatus quidem non de ſe, ſed e tali pituita ſuſcitant. Quinimo & vinum quātum uis generoſum, quod alioqui ſuapte natura diſsipandi flatus facultatem habet, quicquid deniq; eſt liquidum, ſi non ſua vi, certe ſua copia calorem opprimente, aut eius rei cui miſcetur natura, infla-

tionem producere potest. Porro omniū earum causarum, quas hactenus recensendo prosequuti sumus, nullæ deteriores sunt, nullæque ad hos a flatu affectus creandos promptiores, quam in multā noctem compotationes extrahere, pleno abdomine, multoq; potu distento cubitum concedere, & inter duos pastus, aut paulo post cibum sumptum, bibere. Ea enim cibi concoctio (inquit Arist.) quæ in corpore procuratur, ad elixationē accedit; præsertim cum in re humida & calida a corporis calore fiat: cruditatesque nonnullæ similes sunt non plenæ elixationi. Quemadmodum itaq; cum in feruentem lebetem multū aquæ frigidę, aut alterius liquoris infundimus, elixatio hebetatur, interrūpiturq; feruor, ac ita impedita elixatione relinquitur cruditas: eodem modo si statim a prandio aut cœna bibatur, incepta concoctio, quæ elixatio quædam est, interrūpitur, fitq; cruditas; quā fluctuatio ilico & inflatio sequūtur, & totius ventris tympani instar distensio. In huius rei confirmationem dicit Galenus: Bibendum ilico post cœnam nō est, antequam cibus fuerit concoctus. Siquidem

Meteor. lib. 4. cap 3.

dem

dem innatant cibi, si bibāt, ita vt eos ventriculi corpus propter humorem interpositum non contingat. Triplici itaq; de causa (vt summatim, & veluti per genera iam dudum dicta complectamur) inflationes generantur; obstructione nimirū, calore, & frigida humidaq; ventriculi intemperie. Nam & obstructio spiritū cohibet, nec exire permittit: & crassa glutinosaq; cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent, omnibusque fere hoc modo affectis, præcordia perpetuo turgida inflataq; sunt, & quicquid assumunt, facile in flatus conuertitur, totumque corpus ampliore fere mole, quam pro naturæ modo, cernitur. Ventriculi autem frigida & humida intemperies, siue naturalis ea sit, siue postea sensim acquisita, aut modo per oppressionem natiui caloris a nimia repletione cibi & potus inducta; nihil reliqui habet ad flatuum generationem. Quare ventriculi regio ab ambientis aeris frigiditate quamoptime est munienda, summoq; studio a pedum immoderata frigiditate est cauendum: vtpote quæ citissime per neruos ventriculo communicata, eius

Gal. meth. 12.

calorem opprimit, colicum cruciatum omneq; inflationum genus citius quam quiſquam ratus eſt procreat. Atqui flatuum cauſas quum hactenus abunde ſatis (ni fallor) recenſuerim, tempeſtiuum eſt quibus ſignis illi adeſſe cognoſcantur, doceamus.

De ſignis flatuum. Cap. 9.

SIgna Flatuum ſumuntur ex corporis cuiuſque conſtitutione & materia quæ in eo redundat & dominatur, ex victu præcedente pituitoſo, flatulento, & tenſione hypochondriorum, ſine grauitate. Ex ructu item, borborigmis, crepitibus dolore turgido & vago cito naſcente, & cito iterum deſinente: tumore tactui cedente pellucido, & in tympani modum ſonante. Frequens ructu crepituq; auditur flatuum eruptio, cui mox leuamen ſuccedit: aut ſi quauis de cauſa impedito tranſitu regurgitent recurrãtque, tenſiui dolores in omne corpus euagantur, vagiq; tranſcurrunt, & inſtar ſpiculi acutiſſimi momento nunc ſub mamillis, nunc inter ſcapulas vel membranas coſtas veſtientes, vel alia quauis in parte ſe infigunt. Verum tum haud diu

vigent

vigent, quod tenues ſint & ſubtiles, facileq; in ambientem aera diſſipentur. Somnia fiũt de volatu aut ſaltu fluuios ſuſpenſo corpore ſuperante, interdum etiã tonitrui & tempeſtatis. Frequẽs aurium tinnitus, partiũ corporis palpitatio, oſcitatio, & crurũ, brachiorum, digitorũq; tetanos. Magna item in colicum dolorem, in alioſq; morbos a ſpiritu flatulento productos procliuitas. Torſiones creberrimæ circa vmbilicum moleſtãt, & nauſeæ vomitioneſq; cuiuslibet humoris corrupti, ſed potiſſimum pituitæ mouentur. Aluus obturata & grauiter impedita nihil excernit, imo ne ſpiritũ quidem tranſmittit: interdũ autem pituita vitrea magno conatu aut ſola, aut fæcibus paucis iiſq; duris inuoluta, procedit. Stercora excreta nonnunquã bouinis ſimilia, & flatibus plena vt aquæ ſupernatent, videntur. Ceterum dolor non fixus vno in loco hæret, nec perpetuo excruciat, ſed per interualla incrudeſcit, & veluti circuire videtur plurima loca occupans, ac modo in hac, modo in illa parte vehementior infeſtans. Atqui non ſingulis ſingulæ notæ flatu-

lentis obueniunt. Noui enim quosdam quos tormina circum vmbilicum, & sæui dolores enecant; aluus tamen optime suo munere fungitur, bis terue sua spōte singulis diebus excrementa deiiciens, nec dolor tamen leuatur: indicium aut flatum intra coli tunicas se insinuasse, aut ex frigida vitreę pituitę intemperie, aut ab eius acrimonia ex putredine acquisita vellicante intestina, aut demum ex commistione bilis cum pituita illum enasci, qui deinceps expultricē facultatē ad expellendum irritat. Porro cum præ nimia pituitæ copia meatus obstruūtur, excremētorū trāsitus impeditur: iis retentis, adauctaq; obstructione, spiritus flexuosis intestinorū gyris orbibusq; interceptus oberrat, acerbissimosq; cruciatus adfert. quos percurādos temere aggredimur, nisi prius vitreū humorē enematis aut phlegmagogis per os sumptis exturbemus. At si ex flatuoso spiritu sine materia coli dolor fiat, tēsionem magis experiuntur laborantes, atq; rugitū sentiunt & murmura, dolores celeres, flatuū cursus & recursus, vtpote qui exitū quærant, nec inueniant, præcessitq; flatus

tus generantiū ciborū ac potuū vſus. Si quidem craſſi & glutinoſi humores a superueniēte calore liqueſcant,& in flatus (quod frequenter admodū accidit) vertantur;iam intermixta erūt,& ex vtroq; coniuncta ſigna,dolorq; tanto moleſtior,quāto cauſa maior: coniunctę enim cauſarū vires ſimplicioribus ſunt multo efficaciores. præter eum itaq; dolorē qui pali infixi ſimilitudinem habet,a frigiditate vitreæ pituitæ acquiſitū: alius etiam ex diſtenſione vehementiſſimus ſentitur, qui per totam ventris cauitatem diſcurrens, ventriculum interdum vna cum inteſtinis afficit. Cum enim ſpiritus ob impeditum tranſitum egredi non poſſit, nec ob ſui craſſitiem, aut corporis denſitatē, meatuumq; conniuentiam exhalare, nec tantam eius copiam inteſtina continere; in ventriculū regurgitat,eiuſque impedit concoctionem,propterea quod interponens ſe inter cibum & ventriculi corpus, locum quendam vacuum relinquit. Quæ res efficit, vt complectendi facultas non vndiq; prorſus cibos cōtingat:vnde fluctuatio,inflatio priore maior,grauitaſq; ſę-

titur, & ſpirandi difficultas ventriculo comprimente ſeptũ tranſuerſum, adeſt. Ingraueſcit autem moleſtia & inquietudo, ſi cibũ aut potum ante exactam reſtitutionem ægri ingerant, præſertim lactis aut aquæ aliqualem quantitatem, magis enim tum vẽtriculus propter intemperiem afficitur, & humor fluctuãs vehementius diſtendit & inflat. Leuantur vero ad infimas partes ventris deſcendente cibo, & flatibus ſiue per ructũ ſiue per aluum excluſis. raro autem excluduntur dum viget malum; pertinax enim vtrinq; eorum cohibitio: & ſi qui forte ructus tum edantur, inanes ſunt ſine vllo leuamine. Accedit quandoq; tumor & eminentia quædam circa os ventriculi. Dolor etiã aliquando retro iuxta ſpinam eiuſq; vertebras, aliquando etiã iuxta totum thoracem ingruit, ſæpe autem vtrinq; occupatos habet. Porro ſigna reliqua, potiſſimũ particularia quaſlibet corporis partes a flatuoſis ſpiritibus exagitatas indicantia, ſuo loco, quo ſymptomata ab iiſdem illata tractãtur, appoſuimus: quare iis hic omiſſis, ne ſępius per eandem viam ſit recurrendum,

lectorem

lectorem eo remittimus.

De Symptomatibus a flatuoso spiritu productis. Cap. 10.

SEcundum diuersitatem locorum quos flatus occupat, diuersa etiam procreantur Symptomata, ditissima proles vnicam sequuta fœcundam parẽtem continui solutionem. Hæc, siquid aliud, dolorẽ excitat. Dolor vero omnis, præsertim capitis, in membranis consistit: quæ si neq; ab intemperie aliqua, æstu, aut frigore, neq; ab ictu, neque ab odore graui, aut humoribus erodentibus offenduntur, necessario a flatuum ea ipsa in parte (quod rarius accidit) generatorum; aut aliunde, quod frequentius, eo latorum redundãtia, dolent. Hi inter caluam & pericranium, vel inter cranium & duram meningem, vel inter vtrasq; meninges sese insinuant, easq; diuellunt, & diducunt ab osse. Hinc intolerabiles oriuntur capitis dolores. Interdum ventositas illa cerebri ventriculos, totamq; interiorem mẽbranam, quam Piam matrem nominant, instar vesicæ distendens indicibilem quendam, molestum & dolorosum procreat affectum:

quem quidem alio modo ægri ſignificare nequeunt, quam quod caput modo diſtendi, modo iterum concidere, & id quaſi auferri dictitent. Hæc cum ſua tenuitate omnia celeriter peruadat, accidit vt, ſi qua maligna qualitate a putreſcentibus in imo corpore humoribus imbuatur, mentem rationemq; perturbans, horribiles ſomnos, & quædam quaſi melancholica deliria, ingentes capitis concuſſiones, & nonnunquam ipſam mortem afferat.

VErtigo, Græcis δῖνος, fit, cũ caput rotari ſeu circumagi videtur. Scotoma vero, cum vna cum rerum circulatione etiam tenebræ oculis obuerſantur. Vtraq; fit multis de cauſis. Atqui nobis ea dumtaxat propoſita eſt tractanda vertigo, quæ a flatuoſorum ſpirituum in anterioribus cerebri ventriculis, turbulento inordinatoque motu procreatur. Hi enim tenebrarum offuſiones adducunt, & imaginatricis facultatis iudicium peruertunt. Vnde rerum obiectarum rotatio & conuerſio ſe obiicit, ſimulque ſe circumagi & cadere exiſtimant qui id patiuntur. Vertigo itaque

nihil

nihil aliud eſt,quam turbulēta commotio ſpirituum craſſorum & flatuoſorum in anterioribus cerebri ventriculis. Hic Spiritus in cerebro interdū habet localem generationem ex inæquali cerebri intemperie,interdum ex infernis partibus, ventriculo videlicet & præcordiis ſurſum fertur: quod facile colligere eſt ex iis quæ capite præcedente a nobis dicta ſunt. Ex cerebro quādoq; in neruorū propagines flatus inſiliens, haud ſecus illas atq; loræ cordas adimplens atq; cōuellēs, ſpaſmū flatulentū procreat, quo manuum pedumque digiti, aliquando crura ſeu brachia integra ſummo dolore extenduntur, vel in ſe contrahuntur.

AVrium etiam acerbiſſimum cruciatum hic ſpiritus profert,cum circum membranas in auditorio organo coercetur. Exitum quippe non reperiens vehementer illas diſtendit diuellitq; ab oſſe. Diſcernitur autem ab aliis earum affectibus, quod in hoc neq; ardor, neq; grauitas(niſi pituitæ copia ibidem collecta eum foueat) ſed ſola ineſt diſtenſio cū ſtrepitu aut tinnitu. Etenim plurimum intereſt multus ſit an paucus,

crassus an tenuis: item lente moueatur an celeriter. Nam si multus sit, crassus, & celeriter moueatur, sensorio exhibebit similitudinem aquæ rapido cursu cũ fragore fluentis, vel tympani, vel id genus instrumentorum musicorum, quæ cum largo inflatu stridentem sonitum edunt. Quod si paucus sit, crassus, & celeriter moueatur; arboris confractæ, vel domus collabentis subitæq; ruinæ, vel catadupæ pręſe speciem fert. Si multus, tenuis tamen & celeriter moueatur, tinnitum excitat & eum strepitũ, qui quasi exaudiri solet ad angusta ædium foramina, si quando insignis ventus perstrepit & se insinuat. Quod si vero multus sit, crassus, & nõ celeriter moueatur, sed lẽte, solet magna ex parte murmura excitare. Si autem paucus sit, crassus, & lente moueatur, exaudiri facit susurrum. Quando autem multus fuerit, tenuis, & lẽte moueatur, sibilum excitare cõsueuit. Vt plurimum ita affectis sensus vel interni, vel externi obtusi sunt & hebetes: maxime vero sensus auditus, ob spirituum crassitiem, impuritatem & frigiditatem; nec perpetuo quidem, sed

per

per interualla dolor afficit.

IN dẽtium etiam radices ſpiritus illabitur, & eorum neruum, aut maxillæ membranam diſtendens; mirum quanto dolore conflictentur, qui eo pacto afficiuntur, vt vix ex vllo remedio cruciatuum lenimen inueniant. Facilis eius eſt cognitio. Non enim perpetuus eſt, vel ex æquo diſcrucians dolor per totum paroxyſmum, vt accidit quãdo ex diſtillatione humores eo decumbũt; ſed per interualla ingraueſcit, & celerrimo motu, veluti ſi ſpiculo infigerentur, affligit.

PVlmones, tametſi doloribus, vt Gal. author eſt, non infeſtẽtur, ex diſtenſione tamẽ moleſtiã in pectore, vel in ſpina percipiunt: id quod accidit ob membranã eos ambientem, quæ ex fibroſorũ nexuum interuentu, ex pectore & dorſo ſuſpẽditur. Quoties itaq; flatuoſus ſpiritus ſua multitudine, aut celeri agitatione, hanc tunicã diſtendit, mirum non eſt ſi extenſionis ſenſum, tã in pectore, quã ſpina æger percipiat, maximeq; offendatur: & quod peius eſt, venas interdum diſrumpit, ſanguiniſque effluxum & tabem demum, licet rarius, ingenerat.

PLeuritim autē mendosam frequētius efficit, eamq; interdum admodū difficilem, quoties is inter cutem & costas, vel inter membranas costas succingentes sese infert, easq; a vicinarū partiū adhæsu diuellit. Spiritū hæc intercipit, nec libere & magnum spirare sinit, quod latus atq; thorax ad respirationē conferāt, motuq; irritētur. Tussim siccā & febrē interdū ex dolore efficit: vtq; paucis dicam, falsis indiciis veram mentitur ex phlegmone pleuritidē: vnde fit vt plerique; medici, qui acutū nō cernūt, vel paucis contēti, iisq; haud pathognomonicis signis, facile fallātur, perperāq; instituta curatione, grauissimorū symptomatū fiāt authores. Longe lateq; a vera pleuritide distat illa, quæ mēdosa nobis a flatu dicitur. illius signa huc adferre præter institutum foret: huius vero quæ a flatu, dolor vagus fere est, nec diu eadem sede persistit, nisi valde nebulosus & crassus sit: verū calore & fomentis mitescit, atq; dissipatur; ortus quoq; est a frigidę largiore potu, aut nimia lactis copia, a magno haustu ceruisię frigidioris pręcipue post exercitationem, frigidis humidisq; pedibus

dibus,aut aliis causis flatulentis iisq;euidentibus,vt ex præcedētibus didicimus.

PAlpitatio quoq; cordis, quæ παλμὸς Aristoteli dicitur,ex eorum numero est,quæ a flatulento spiritu fiunt, cum per cæcos ductus ille in pericardio se insinuauit: hic exitum non inueniens,vehementi diastole & systole fit molestus; adeo vt dum folliculum cordis extendit & amplificat, ipsum arteriæ motum intercipiat. Cū hæc affectio a flatu non ab humore fit, sic percipiemus: Humor aut multus, aut paucus erit: isq; crassarum aut tenuium partium. Multus & crassarum partium nullomodo per densam membranam potest dilabi, & per habitum corporis in ambiētem aera resolui. Multus & tenuis humor, tametsi tandem resolui & exiccari queat, eget tamen longiore mora, nec celeriter influere & dissipari, exacerbare & iterum conquiescere potest:argumentum maxime efficax, palpitationis causam flatulentā esse substantiam. Verum si hæc tum exigua, tum subtilium esset partium, facile euanesceret, nec eam de qua agimus palpitationem efficere valeret.

Non alienum igitur a ratione eſt, ſubſtã-tiam quandam craſſarum partium eſſe, ſpiritum videlicet nebuloſum, quem quod vitalem facultatem opprimat, moleſtet, & grauiter afficiat, nititur cor excutere: ſuoque calore & agitatione perpetua groſſitiem extenuãs diſſipat, deſinitque palpitatio, a crapula, otioſa vita, excandeſcentia, aut nimio ſubitoq; metu, tanquam cauſis euidentibus ſeu procatarcticis, plerũq; genita. Porro lõge alia ratio eſt palpitationis, quæ per humores pericardio contentos fit. Perpetua enim eſt, raro prçterquam in quiete intermittens; ex motu incrudeſcit, & ad multos annos, imo ſæpe ad mortem vſq; ægrum comitata. Tanta huius vis eſt, vt interdum ſit animaduerſa vicinas coſtas (authore Fernelio) effregiſſe, ſuo loco eas depuliſſe, & arteriam etiã foras dilataſſe in aneuryſma, contracti pugni magnitudine. Altera vero illa quæ a flatibus, moleſta ſane eſt: verum per interualla inuadit, nec vt hæc periculoſa, minimeque ab humorali vulgo interſtincta.

Nulla

NVlla ſane crebriora grauioraq; ex ventoſo ſpiritu infeſtant ſymptomata, quam quæ ventriculum & colon inteſtinum afficiunt: quorum illud inflatio, hoc vero colicus affectus, ſeu dolor colicus, ab affecta parte, nominatur: omnes autē Ventoſos appellat Hippocrates. Inflationis generatio vitio retentricis & complectentis facultatis prouenit. Nam eius probitas in duobus cōſiſtit, cū videlicet tempus complectendi cibi cum tempore cōcoquēdi exæquat, ac cum cibos prorſus vndique conſtringit, ita vt nullum locum relinquat inter ventrem & cibos vacuum. Atqui iniuſtū complectendi tempus, excretio celer, & ciborum in inferiori ventre corruptela conſequuntur. Imbecillum vero ciborū complexum, modo fluctuationes cum ſonitu ſuccedunt, modo inflationes. Ab his ventriculus miſere contorquetur, & dolores ad dorſum vſq; deſcendunt. Ille enim ſub ſepto tranſuerſo poſitus, & a malo punico initium ducens, leniter in ſiniſtram deflectit: huc enim ſuperior eius pars maxime deuergit, inferior vero magis in dextrā. Poſterior pars vniuer-

ſa ſpinæ inſidet, cum qua ad primam vſque lumborum vertebram adhærescēs colligatur. Os autem illius nō ſpinæ, ſed diaphragmati, iocinori, cordi, lieni, inteſtinis, aliiſq; partibus communione mēbranarum, neruorum, arteriarum, & venarum connectitur. Vnde fit vt quoties ventriculus a flatuoſis ſpiritibus vehementius diſtenditur, ilico doloris participes maxime fiant illæ partes, quæ diſtenſæ ventriculi parti, mutuo nexu coniunguntur. Quapropter cum poſteriores eius partes potiſſimum a ſpiritu diſtenduntur, tum maxime dolor, ſpinæ lumbiſque inſiſtit, & renum regionem acutiſſime inuadit, non aliter quam ſi difficillima nephritide quis excruciaretur: quæ res non modo plebi, verumetiam doctiſſimis in arte magiſtris, interdum imponit, vt exiſtiment renum calculo laborare eos, qui a diſtrahente flatu male habent. Verum id potiſſime vſu venit iis qui a dolore colico exagitantur, vt paulo poſt dicetur. Quum partes eius ſuperiores extenduntur, dolor iuxta totum thoracem irruit, & maxime verſus regionem

nem ſiniſtram: cum inferiores, tum aliquando magis in regione hepatis, interdum autem in oppoſito latere afficit. Sin autem orificium eius apprime diducat, gula conuellitur, & veluti manibus quibuſdam contrahitur, vt baculum videri infixum, infirmi clamitent, & vix quicquam inglutire valeãt. Quẽadmodum enim plenitudo (teſte Galeno) corpora repletorum in latum & profundum extendit, ſed longitudinem abbreuiat, ſic in ventriculi inflatione vſu venit, vt is ex flatuum copia in latum & profundum diſtentus, longitudinem abbreuiet, ac gulam conuellat. Quippe Eraſiſtratus quoque muſculos, ſi ſpiritu impleantur, in latitudine augeri, in longitudine vero minui, atque ob id etiam retrahi dicit. Porro cum prę copia multitudineque totus diſtenditur, omni ex parte diſtenſionis ſentitur effectus: & quod diaphragma comprimatur (reſpirationis enim organum eſt) ab inflati vẽtriculi mole, difficilis fit ſpiratio: adeoq. hęc inflatio nonnunquam increſcit, vt tumorem quendam iuxta os ventriculi efficiat. Leuãtur excrementis infer-

Lib. 6. Aph. 39.

ne ſubeuntibus , & flatibus ſiue per ructum, ſiue per aluum excluſis.

COlicus dolor nunc venit ordine explicandus, qui nõ vnam dumtaxat ventris regionem in omnibus occupat, ſed prout ſunt fluxus coli inteſtini, ita ille ſedem mutat, nunc latus dextrum, nunc ſiniſtrum, interdum renes, interdũ vmbilici regionem, nonnũquam etiam totum ventrem inferiorem, ſed vt plurimum latus ſiniſtrum excrucians. Colon enim inteſtinum craſſum a dextra ilium regione per iecoris caua ad ſiniſtrũ hypochondrium ſuper ventriculi fundum fertur, lieniq; accumbit. Hinc in poſteriora deuergẽs, reni ſiniſtro cohæret. Qua itaq; in parte (vt ſuperius de ventriculi ſitu monuimus) flatuoſus Spiritus ingruit potiſſimum, ibi vehementiſſimus dolor moleſtat. Cum autem vna in parte fixus hęret, a cruda frigidaque pituita inteſtini anfractibus concluſa excitatur; nec tum penitus intercluditur ſpiritus. Pituita hæc inteſtinum corradit, dilacerat, atq; in id plerumq; perforantis terebelli more ſe infigit: vnde alte etiam dolor excruciat. Nauſeam interdum & pi-

tuitæ

tuitæ vomitionem excitat, neq; ructibus neq; flatibus emiſſis conſopitur. Atqui flatulentus dolor, ſi abſquè pituita ſolus infeſtat, vagus eſt & inſtabilis, in variaſq; ventris partes ſe contorquet, ſæpe obmurmurat, & arctè concluſus, nec ab ore, nec ab aluo erumpit. Hic in colo plurimus gigni cumulariq; ſolet: nam aliud non condidit natura excipiendi flatus receptaculum, quem tamen prima ventriculi concoctio maxime progenuit. in hoc itaq; inteſtino flatus congeritur magno ſenſu doloris, præſertim cū propter obſtructionem à lenta craſſaq; pituita, aut a duris reſiccatiſq; fæcibus erumperè nequit. Fæces multas ob cauſas indurantur, potiſſimum autem ex quiete, & ſeceſſus cohibendi conatu. Quies enim ita continet, quemadmodum motus excernit: quies ſic aſtringit, vt motus aperit: quies res immotas, motio vero mobiles efficit. Quocirca motus vomitum, deiectionem, ſudores, vrinam, naturaleſq; expulſiones omnes citat & propellit : quies eadem retardat: Multas audias conquerentes mulierculas, quod tertio aut quarto quolibet die excre-

menta excernant, alias quinto aut sexto, nonnullas etiam, quæ ante octauum diem nullum alui beneficium habeant. Desides enim sunt plerumque, & inertes, frigidæ, voraces, & obstructæ. vnde nec motus propellit, nec exigua bilis ob frigiditatem intestina ad expulsionem irritat. Copiosioris autem bilis in intestina transitum, obstructi meatus impediunt, & ordo peruersus in cibo sumendo aluum constringit. Haud mirum igitur si mulierculæ viris frequentius flatuosis affectibus diuexentur. Cohibitio excrementorum nō modo colicum affectum, sed alia quędā grauissima ingenerat accidentia. Stercora enim a natura secreta, deorsum pulsa, & ob insitam grauitatem in infimas partes dilapsa: si propter ciuilia negotia vrgentemve quāpiam causam detenta regurgitent, necessario obdurescunt, quod diutius cohibita, caloris vi continenter siccescant, ab hisq; nonnihil succi semper exugant mesenterij venæ, non solū in tenuia, sed & in crassiora intestina distributę. Sic sensim illa pręter modum exiccata, transitum & sibi & flatib. tollunt, & miserabilem interdū ileū adferunt

ferunt, atqui hunc raro, frequēter autem colicum affectū, & alia quædam symptomata longe grauissima. Cum nāq; flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre toto amfractu in ventriculum resiliens, eū quidem distendit, & annexum sibi stomachum conuellit & contrahit, adeo profecto, vt nec inglutire quicquam vixq; verbum proloqui infirmi possint. Deinceps, quandoquidem eius osculū acutissime sentit, magno dolore ex conuulsione afficitur, vnde externarum partiū calor intro commeat, quo, quod naturæ noxium est, iunctis viribus expellat. Illæ suo destitutæ calore rigent, nerui contrahuntur, crura vacillant, & incredibilem angustiam perniciosus hic hostis parit. Hæc tam immania, & multis nominib. execranda symptomata, quis credat ab vnico flatu in corpore humano procreari posse? Atqui ita se rem habere ego sana conscientia testari possum multiplici edoctus experientia & obseruatione: ceterum plenius quæ dico intelliget quicumq; exacto trutino rem ponderabit. Excrementa quæ in hoc affectu colico inferne deiiciuntur, flatibus plena

videntur. quod ita cognoscitur, si super aquam natent ac bubulo stercori assimilentur: cruditas interdum, nausea & vomitus præcesserunt. Quippe talis hic affectus, est qui magnam affinitatem cum renum calculo vreteris impacto habeat, & difficulter hic ab illo discerni queat. quo fit vt ne dum vulgares medici, verum Galenus ipse in propria persona deceptus fuerit, existimans renum calculo se affligi, cum ex dolore colico male haberet: nec prius ab hoc errore sese vindicauit, quam iniecto rutaceo oleo pituitam vitream excreuisset, & ab omni mox molestia liber euasit.

ORationis nostræ series videtur expostulare, prædictis Melancholiam flatuosam, quam Myrachiam Arabes appellant, subnectere. Hæc quidem tribus de causis generatur, nimirum a iecoris & venarum meseraicarum φλογώσι: a vẽtriculi frigidiore, & crudo crassoq; humore pituitoso, aut melancholico. Ventriculus enim frigidus plus satis appetit, & parum concoquere potest. Cibus autem crudior crassiorq;, ante perfectam concoctionem a iecore calidiore trahitur.

tur. Vnde cum ſecũda concoctio, quæ in iecore celebratur, non corrigat prioris defectum, fit vt meſenterij venæ a chyli craſſitie obſtruantur, ingenſq; copia crudæ materiæ in iis colligatur. Hæc a calore præternaturali ebullit, & contumaces flatus exhalat, qui non facile diſcutiuntur: rugitus deinde, ructus; & murmura concitantur. Porro (ait Galenus ex Dioclis ſententia) alius oritur a ventriculo morbus, qui ſupra propoſitis non diſſimilis eſt, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuoſus, quem ſumpto cibo maxime coctu difficili & cauſtico, ſputum humidum, idemq; multum comitatur. Item ructus acidus, flatus, æſtus in præcordiis, fluctuatio, non ilico ſed quum retinuerint: interdum quoque ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorſum vſque procedunt, concoctis deinde cibis quieſcunt, mox aliis ingeſtis, rurſus eadem reuertuntur accidentia. Vbi autem acceſſio ipſa inuadit, ventriculus & hypochondria miſere cruciantur, neque ab illis cruciatibus liberantur, prius quam vomitu aut excretione per aluum, noxia materia flatibus hy-

pochondria extendēs excludatur. Quod equidem ſurſum vomitu eiicitur, quia a ventriculo debili & frigido effunditur: pituitoſum eſt, viſcidum, crudū, album, & interdum ſaporis expers, interdum autem ſubacidum, vel ex corruptione ſubamarum: Quod per inferna diſcedit, nigricans plane & flatulentum atque omnino melācholiæ ſoboles. ex hac nonnunquam ater & obſcurus vapor in cerebrum exhalans, caput diuerberat atq; percellit, turbulenta inſomnia infert, & mentem perturbans deliria quandoque efficit.

VEntoſitas hæc in corporis cauitatibus, inteſtinis videlicet & ventriculo, vt auditū eſt, collecta cōcluſaq;, ſi exitū naturalē non reperiat, impetu ſibi viā muniens, per cæcos conniuenteſq; ductus in iecur ambientes membranas venaſq; capillares per caua & gibba hepatis diſſeminatas effunditur, eaſq; prorſus in modū ſcirrhi obſidet: ſine ſcirrho tamen tāntopere diſtēdit, vt magnus plerūq; tumor circa iecoris regionem ſe efferat, iiſdēq; notis atq; ſcirrhus ſeſe proferat, niſi quod minus renititur, & breuiori tem-

pore

pore genitus eſt: Etenim tantus plerumque apparet, vt vniuerſum hypochondrium repleat, neq; coſtarum extrema percipi, neq; ſub hæc digiti infigi poſſint, neque iecoris vlla figura ſit aut circumſcriptio. cognoſcitur hunc à vaporoſi & craſſi flatus multitudine factum: quod non grauitatis ſolum, ſed etiam diſtentionis ſenſum, vt Galeno placet, ægri percipiant. *lib. 5. de loc. affect.*

HAud diſſimiliter Splen nonnumquam ex flatuoſo ſpiritu diſtenditur, Tralliano teſte: Quemadmodum (inquit) in ceteris pleriſq; internis corporis partibus interdum flatulentorum ſpirituum collectio, ita & in liene flatus quaſiq; venti ſæpe oritur excitatio, quam ἐμπνευμάτωσιν Græci nominãt; & incrementum quandoq; tumori præter naturam ſimile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Hic tumor inſtar ſcirrhi renititur: a ſcirrho tamen eum interſtingues, quod in ſcirrho cum renitentia, tumore, ac duritie, grauitas cum pondere in ſiniſtro hypochõdrio percipiatur. In tumore autem ex flatu tactui tumor nõ pertinaciter reſiſtit, imo impoſita manu

ad tactum cedit, & lien punctionem tensionemque experietur, citra tamen pondus ac grauitatem, & breuiori tempore factus est. Hos vtriusq; visceris tumores a flatu fieri cum minime medicorũ vulgus intelligat, deus bone, quam cæco iudicio curã huius mali ignorata causa aggrediuntur! iuleporum ibi tum myriades præscribuntur; curatio, quo largius stipendium emungant, in longum protrahitur, ac demum cum plus damni (quis enim caligantibus oculis, quod rectum est videat?) quam commodi dederunt, scirrhum vel iecoris, vel lienis esse magna constãtia affirmant, eumq; ex Galeni sententia immedicabilem. Verum hęc ignorantia turpiter suum illudit authorem: flatus enim hic nebulosus visceri impactus cum temporis successu a calore natiuo fomentis, inedia, extenuante calefacienteve victus ratione a mulierculis, empiricisque administratis discutiatur, euanescit hypochondrij tumor, dolor omnis consopitus silet, & huiusmodi doctores cum sua falsa persuasione ignominiose reiiciuntur. Exhortor itaque ingenuos veritatis amatores, eosque qui bene
suo

ſuo nomini & famæ conſultum volunt, vt penitius rem introſpiciant, & ſedulo addiſcant, a flatibus exorta ſymptomata, ab aliorum morborum ſymptomatibus internoſcere. Difficile quidem id, ſed pulcherrimum quoque multam laudem doctis conciliet. Multi namque ægri, veluti iamiam acturi animam pręnimio dolore & moleſtia, non aliunde quā ex flatuoſo ſpiritu procreatis, miſere exclamant. Qui ſi corruptus fuerit, a materia putrida & venenoſa excitatus, & cum dolore intolerabili per membra diſcurrat: tum viro in artis operibus bene exercitato opus eſt, qui & flatus moleſtantes, & materiam vnde eleuentur, cognoſcat, hocque genus mali ab aliis morbis diſcernat.

HVc accedit Hydrops Tympanites, qui fit cum in abdominis membranas magnis cruciatibus ſeſe flatus inferunt, ac demum varie impulſi in abdominis ſpatium penetrant. de hoc loquitur Hipp. Quibus tormina adſunt, & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui nec medicamēto, aut vllo alio modo ſolui poteſt, in hydropem ſiccum *Aph. 2. Sect. 4.*

firmatur. Hydropis (vt hoc obiter dicã) tres ſunt ſpecies: λευκοφλεγματίας, qui & anaſarca, aſcites, & tympanites, quem hydropem ſiccum appellauit Hippocrates. Anaſarca eſt molis corporeæ incrementum præter naturã; cuius initio pedes tument, potiſſimum circa veſperũ, ab exercitatione, aut cũ decliues diu pedes pependerint: in hiſq; digiti manet impreſſum veſtigiũ, corpus æqualiter molle, laxum & pallidum exiſtit: diſſolutum & quaſi eneruatum minimo labore frangitur, nec alia ratione a phlegmatica cachexia, quæ virginibus peculiaris eſt, ac ob id virgineus ſeu amatorius morbus appellatur, differt; quam ſecundum magis & minus, quodq; illa tumidam habeat corporis vitiatã molem: hæc vero ſine excedente magnitudine exanguis palleſcit, cor ad corporis motum contremiſcit, in aſcenſu ſcalarum dyſpnœa corripitur ægra, & corpus graue & iners cum difficultate mouetur. Vna & eadem vtriuſque cauſa, immodica nimirum iecoris atq; venarum refrigeratio. Iecore refrigerato, αἱμάτωσις, hoc eſt ſanguificatio, vitiatur: vnde

vnde ſanguis crudus & aquoſus relinquitur: qui ſi in venam cauam tranſumptus vſquequaque per corpus diſpergatur, fit, vt dixi, anaſarca. Si vero nimia aquæ copia iecur opprimens ambiẽtem ipſum extrinſecus tunicam diſtendat, hydatides, ideſt veſiculas, efficit. Hæ ſiquando acciderit vt rumpantur, in eam peritonei regionem aqua effundetur, quæ eſt ſecundum epigaſtrium, fitque ſecunda hydropiſis ſpecies, quæ ab vtris ſimilitudine aſcites dicitur. Hac venter ſenſim impletur, dum diuulſa laxataue cute ſupra modum intumeſcat, corpus vero reliquum marceſcit ac liqueſcit. Si abdomen impellitur, aut corpus in alterum latus prouoluitur, fluctuantis humoris ſonus obauditur. Atqui in tympanite non fluctuatio humoris, ſed ſonitus qualem tympana edunt percuſſo vngue hypogaſtrio ſentitur. Nam & in his, inquit Gal. per circumtenſam pellem contentus aer verberatur, quemadmodum in hoc morbi genere per mediã cutim, qui in profundo eſt, flatus percutitur. Omnium harum hydropis ſpecierum cauſa frigiditas viſceris eſt & venarum: a ma-

Aph. 12. Sect. 4.

iore tamen frigiditate aquoſus hydrops, quem Aſciten vocant, generari videtur: A minore vero tympanias: neque enim mutari in aerem flatuoſum humiditas ſine aliquo calore poteſt. Ingens etiam ſitis omnem ſequitur hydropiſin, maxime autem aſciten & tympaniten: illum quidem, quod humor, qui in locis detinetur, ſalſus eſt & putrefactus: hunc autem, partim ob eandem rationem, quod ſincerus flatus ſub abdomine citra humoris permiſtionem nunquam ſit animaduerſus: partim etiam quod flatus ventriculi humiditatem abſorbeat: qua abſumpta, is inareſcit, potuſq; irrigationem deſiderat. Hoc certe deſiderium ſitis eſt. Eſt enim ſitis appetitus humidi aut frigidi, aut vtriuſq;. In externis etiam videmus, quod quamuis ſit terra a pluuia quam maxime humectata: ventus tamen ſuperueniens, miris modis, breuiſſimoque tempore eam exiccat, & humorem abſumit. Idem in corpore euenire, nulli dubium eſſe exiſtimo. videmus enim tympaniticos maiori ſiti quã apud inferos Tantalum extorqueri: adeo vt quo plus ſunt potæ, plus ſitiantur aquæ,
vtq;

vtq; feroci quem secum in intimis visceribus conferunt hosti satisfaciant, sese ipsi in interitum præcipites dant, nimioq; potu strangulant. in iis etiam qui coli cruciatibus diuexantur, sitis ob eandem causam infestat.

GEnitalia etiam membra eadem ex flatu pestis subinde male habet. Vterus enim copia eius quandoque tumet & distenditur, qui aut per cæcos ductus in vacuam ipsius capacitatem irrepsit, aut edito partu se insinuauit conniuente ostiolo, aut post vsum balnei aut stuphæ, aut qua alia de causa illic genitus coarctatur. Conclusus valde vterum distendit. Distensio vero in superiori eius parte, si maxime fiat, eo delata vi flatuum, iam ascendere putatur, & ad septum transuersum ventriculumq; instar globi cuiusdã efferri, eumq; grauiter opprimere. Hinc sæpe vel manibus in pugnum deductis, vel alio quouis duriore solidioreue corpore propulsus in propriam sedem deprimitur. Si autem alterutrũ latus vteri præ ceteris distendat: iam conuulsione quadam is in dextrum aut sinistrum inguen contorquetur, pecten, imusq; vẽter

inflatur, ac dolore concutitur, interdũ sonitus toto corpore obauditur, ructus edũtur, strepitus circa ventrem, lumborum tumores, dolores circa renes & coxas fiunt, ventre digitis impulso, tympani sonus editur, ac flatus e ceruice manifesto prorumpit. flatuosam perfrigerationem hanc Soranus esse dicebat.

QVemadmodum vterum mulieris flatus interdum subit, sic & in viri scrotum cum primis ingreditur, idq; cũ morbo, vel sine eo, sed per se morbus: quippe cum morbo tympanite vidi nonnunquam virorum scrota ad magnitudinem vesicæ porcinæ inflatæ extensa esse. Flatus enim, qui prius solas abdominis membranas, & peritoneum occupabat, iã copia & multitudine inauctus, ampliusq; ob id spatiũ desiderãs, eas disrumpit, transitumq; sibi in laxã scroti cauitatem parit, neq; hãc dumtaxat partem, verum vniuersum corpus replet. Sine morbo autem virorum plerumq;, vt plurimum autem infantium recens natorum, scrota distendit, eãq; efficit herniæ speciem quam pneumatocelen, hoc est, ventosam herniam, Græci appellant; fitq; nõ

vno

vno eodemq; modo. Quippe flatuosus spiritus cum in communem testiculos ambientem membranam, ὄσχεον Græcis, folliculum genitalem Latinis dictam, ingruit: totum scrotum æqualiter inflat. Cum vero inter vtriusuis testiculi tunicas erythroidem nimirum & darton se insinuat: alterum latus altero tumidius reddit. Tumor ex inflatione pellucidus apparet, nec vt in hydrocele grauis cognoscitur: si omni luce seclusa, cerea candela ex opposita parte conspectui obiiciatur.

PRiapismus colis symptoma geminã habet causam; vnam arteriarum, quæ in pudendum inseruntur, impletionem: alteram flatuosi spiritus in fistuloso neruo generationem. Hic spiritus neruum affatim adimplens, & in tumorem distẽdens, penem arrigit, & sine veneris desiderio tentiginem efficit. Est, inquit Gal. *Meth. med. 12,* & alius inflationis affectus Priapismus dictus, quo detentis vel inuitis pudendum arrigitur. Etenim cum neruus propriam colis substantiam constituens, natura cauernosus existat, vbi halituoso spiritu impletur, eiusmodi affectum exci-

tat: & iterum, Priapiſmus eſt auctio colis permanens in longitudinem atq; orbem tumefacti, citra rei venereæ appetentiã: cuius affectionis cauſa, eſt flatulentus ſpiritus. Quod enim a ſpiritu in tumorem attollatur, manifeſtum eſt iis qui celeritatem eius cum intumeſcit, & quum iterum reſidet, perpendunt: quippe nullus humor tam celerem in alterutram partem mutationem efficere poteſt. Verum huic ex flatuoſo ſpiritu Priapiſmo præcedit palpitatio: illi vero qui fit ex dilatatione arteriarum, minime.

HActenus quomodo flatulentus ſpiritus internas corporis viſcerumquè cauitates adimpleat, quæq; in iis mala generet, abunde explicuimus. Supereſt paucis, quæ in corporis habitu proferat ſymptomata, dicamus. Is enim, vt eſt tenuiſſimarum partium ſubſtantia, ita nõ modo quod vacuum eſt, replet, ſed continuitatem partium diſſoluit, membranas a ſeſe, & ab oſſibus diuellit, & celeri motu non hanc aut illam dumtaxat partem, ſed totũ corpus magno cum dolore, veluti ſi ſpiculum infigeretur, peruadit. Quandoque etiam in modum auræ frigi-

frigidæ, ſenſiles neruoſasque partes ſine magno dolore afficit: ceterum hic ſpiritus, vt paucus eſt & tenuiſſimus, ita facile a calore natiuo fomentiſue externis euaneſcit: Difficilius autem, cum craſſior & copioſior ſub cute vel membranis quæ oſſibus circundantur, ſe inſinuat, eaſque in tumorem, qui Inflatio, vulgo autem Apoſtema ventoſum nominatur, extendit. Hanc Gal. ab œdemate diſtinguit, quod hoc ex pituitoſo ſucco ortum habeat, ac proinde nobis prementibus cedat, digitiq; admodum alte in illud deſcendant: Inflatio vero fiat ex flatulento ſpiritu, alias ſub cute, alias ſub membranis quæ oſſa integunt, aliquando autem ſub muſculis collecto. Hæc digitis preſſa veſtigium minime retinet, ſonitumq; tympani percuſſa edit. Eſt quando tumorem quidem ille non excitat, ſed ſub cute conſiſtens, ac ob eius denſitatem non valens exhalare, palpitat: vitam ignara plebs hanc palpitationē nominat. Scite admodū hanc rem Ioannes Langius depingit in quadam Epiſtola ſua, qua chirurgorum quorumdam arrogantiam & inſcitiam damnat. *Lib. Epi. Epiſt. 8*

Aliam, inquit, æque temerariam chirurgicorum inſcitiam te celare non poſſum. qui cum muſculos temporum, frontis, genæ, aut maxillarum ab intercutaneo aere diſtentos contremiſcere vident, illic mox animam hominis & vitam latere, veluti ergaſtulo incluſam, proclamāt. pariter quoque, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio ſit, magis ipſa phlebotomia periculi expers: attamen cum ſecta vena ſanguinem in lebete ob flatulentum ſpiritum incluſum contremiſcere vident, vitam cum ſanguine effuſam ſuſpicantur: quem ob id tepente, antequam tepeſcat, patientem abſorbere cogunt. O audax chirurgorum ignorantia, qui neſciunt aerem vitalis & animalis ſpiritus fomentum, non modo per arterias cerebri, pulmonis, & cordis cauernas, ſed per occultam inſpirationem & poros, vniuerſos corporis artus perreptare, qui ob arteriarum cum venis coadſtomoſin, ſanguini quoq; permiſcetur. Quem etiam ex flatulento & viſcoſo humore non in muſculis modo, & omnibus quæ diſtendi poſſunt membris (nempe ventriculo, inteſtinis, iocinore,

nore, liene, ſepto tranſuerſo, ac in ipſo puerperarum vtero) crebro generari accidit: cuius tremulo motu agitata matrice, fœtũ in vtero moueri puerperæ falſo ſuſpicantur. Hũc, inquam, tremulum non in muſculis dumtaxat & aliis membris, ſed præcipue in corde, motum Græci palmum appellant. Et certe ſi magna paruis conferre fas eſt, quemadmodum ventus viſceribus terræ incluſus, erupturus tremulo motu terram conquaſſat, ſic aer flatulentus muſculorum aliarumq; corporis partium, quæ diſtendi poſſunt velamine circumſeptus, eas palmo concutit, donec per diſtentum velamen eruperit. Hactenus Langius. cuius ſententiã confirmat Galenus in hęc verba ſcribens: Id genus ſpiritus craſſus ac vaporoſus, nonnunquam quidem ſub membranis, quæ oſſa integunt, collectus detinetur, nonnunquam ſub peritoneo, aliquando vero in inteſtinis & ventre: interdũ & ſub membranis muſculos circumdantibus, quemadmodum & ſub membranoſis tendonibus : nonnunquam autem & in ſpatiis, quæ cogitatione percipiuntur tum muſculorum, tum aliarũ corporis

Lib. 2. de Art. curat. ad Glauc.

partium, quarum naturam ex anatomicis administrationibus didicisti, ad hunc quidem modum & musculus ipse spiritu impletur. Admirabilis itaque flatuum vis & potestas est, quæ tanquam fulmen quoddam per insensiles ductus in abstrusas quasq; latebras sese insinuans, vel ossa ipsa peruadit, & in intimis medullis magna molestia afficit, inter os etiam & periosteon se ingerens, hoc ab illo magno conatu diuellit, diducitque: & distensionis sensum ingenti dolore affert. Hinc multorum querimoniæ de crurũ tibiarumq; vehementibus per interualla molestiis, cum nulla tamen extrinsecus intemperies, nullus tumor, nullus deniq; dum premitur (nisi eius magna copia collecta ibidem sit) dolor afficit. Hactenus de Symptomatibus. nunc de prognosticis flatuum aliquid dicamus.

De prognosticis Flatuum. Cap. 11.

OMnes a flatibus excitati affectus difficiles sunt, quocumque loco, si exitus iis negetur, subsistant. Hi namque quo densiores, & quauis in parte compactiores consederint, eo diutius ibidem remorantur, & difficiliora periculosioraque

raque symptomata excitant. Cum enim partes diuellendo a sese distrahunt, dolorem mouent: dolor humorum defluxus prouocat, humor autem in fissuras diuulsorum corporum sensim subintrãs, ibi tumorem efficit: ex tumore fit cutis & membranarum distensio & coarctatio: inde cum sanguis minime diffletur, corruptio & caloris præter naturam auctio. Hic tumor si durus sit, renitens, ruber & pulsans, inflammatio: si vero albus tactui cedens, & a contactu foueam retinens, œdema. Si autem albus, renitens, & pellucidus conspiciatur, Inflatio dicitur. Interdũ & Hydropem Spiritus efficit. Cum ait Hipp. ipsi flatus carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatum humiditas, cui viam iam antea aer præstrauit. irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, humoresque in suras descendunt, atque morbus fit qui Aqua inter cutem appellatur. Omnibus his affectibus a spiritu flatuoso excitatis, maximo periculo subiiciuntur illi, quorum in corporibus diu perdurauerit. Quare recte habet Aphorismus ille: Quibus

lib. de Flatibus.

tormina adſunt , & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neq; medicamento, neque aliter ſoluitur, in ſiccum Hydropem firmatur. Medicamentis autem, neque aliis remediis ſoluuntur, quod earum partium habitualis quædam intemperies eſt: qua perſeuerante Tympanites fit, omnium ſpecierum Hydropis pernicioſiſſima, quam, ſaltem confirmatam, nunquam a quoquam percuratam vidi. Si itaque pernicioſus eſt, imo lethalis tympanites, quod flatus eum excitantes nullis remediis propter fouentem cauſam cedant: merito dixit Hippocrates: Abſque ſono & crepitu flatum exire, maxime ſalutare eſſe: præſtare tamen cum ſono prodire, quam ibi eum reuolui; quod ex tali reuolutione vehementiſſimi dolores cruciatusque conſequantur. Veruntamen ſi qui verecũdia moti, citius, cum ſani ſunt, mortem oppetere velint, quam ventris edere crepitum: nihilominus tamẽ multis audientibus id fecerint: alterum duorum ſcire oportet, vel delirare eos, vel dolore affligi. Si vero de induſtria crepitũ emittat, nihil mali præſagit, niſi quod

Prognoſt. Lib. 1.

etiam

etiam tum ſine ſono elabi melius ſit. Sonus enim aut ſpiritus flatuoſi copiam, aut vaſorum anguſtiam deſignat, qui tamen in recentibus præcordiorum tumoribus & doloribus obauditur non malus. Dolores teſte Hipp. tumoreſq; præcordiorum qui recentes ſunt & ſine inflammatione: ſonus in præcordiis excitatus diſſoluit, magiſque ſi cum ſtercore & vrina exceſſit. Sin autem ipſe non exceſſerit: at prodeſt tamen ad inferiores partes euolutus. Hos præcordiorum recentes tumores, quod a ſolo flatu diſtendantur, diſſolui dixit ſonitu in præcordiis excitato, is enim cum flatus indicium ſit, eumque humori & ſolido corpori permixtum eſſe oſtendat, nihil niſi vtile quiddam ſignificare poteſt, nempe, aut flatũ cũ humore, cui permixtus eſt, per ſedem excerni, aut ſi non excernatur, ſaltem ad inferiores aliquas partes deſcendere, ac ſic ab vtroq; ſymptomate, dolore & tumore, infirmum liberare. Hanc ſuam ſententiam alio loco confirmat idem Hippocrates dicens: Quibus elata Hypochondria murmurant lumborum ſuperuenientе dolore, aluus humectatur, niſi infer- *Lib. 2. prognoſt.* *Aph. 73. lib. 4.*

ne flatus erumpant, aut vrinæ multitudo prodeat. Hypochondria murmurare, nihil aliud eſt, quam in ipſis ſonitum a flatu excitari: eademque efferri, eſt tumida turgidaque fieri. Sed quomodocunque fiat, ſiue flatus ſeorſim, diſtributo humore per ſedem erumpat, ſiue cum mediocri humore permiſtus deorſum vergat: prorſus ſine periculo eſt, & breui ſpatio a tumore & dolore liberat. Quippe lien & iecur bina viſcera in hypochondriis ſita, ſi vehementer doleant, id fit vel propter fortem inflāmationem, vel ob ſpiritum flatuoſum; ſi ob hunc ſuperueniente febre doloris fit ſolutio: Quibus ait Hipp. iecur vehementer do-
Aph. 52. lib. 7. let, iis febris ſuperueniens ſoluit dolorem: febrili nempe calore flatum diſcutiente. Inflammationi autem non ſuperuenit febris, ſed ab initio adeſt: nec dolorem ſoluit, ſed multo eum reddit auctiorem. Porro febrilis calor quod flatum diſcutiat, vel ex eo patet, quod qui auruginoſi ſunt, ex flatu paſſionibus raro corripiantur, ob eam cauſam, quod calida eorum conſtitutio ſit, dicente
Aph. 78. lib. 5. Hippocrate: Auruginoſi non multum ſunt

ſunt ventoſi. Calida namque huiuſmodi corporum diſpoſitio, vtpote biliosa, haud patitur flatus accumulari, eoſque dominium exercere, ſed ilico reſoluit & conficit. Phlegmaticis vero, & qui humido & frigido ventriculo ſunt, item & ſanguineis admodum ſunt familiares, facilisque his in colicum dolorem prolapſus. Quod autem colici dolores vehementiſſimi maius periculum adferãt, quam mitiores; & omnimoda excremẽtorum & flatuum retentio, horumq; in vna coli parte fixa collectio difficilior ſit, quam ſi vagabundi per omnia diſcurrant, lippis & tonſoribus, nedum medicis, notiſſimum eſſe exiſtimo. Quare etiam minus aderit periculi, cum per iniecta clyſmata flatus elicitur, recrementa deiiciuntur, indeque leuatur dolor, quam ſi nihil horum eueniat. Atqui delirium, contractio neruorum, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, ſudor frigidus, vomitus continuus, omnimoda fæcum retentio, ſi a flatibus excitentur, (quod fit dum hi a venenata materia originem ſumunt) lethalis morbus eſt, & horribili conuoluulo in-

tereunt miseri. Optimum itaque est corpus a flatibus prorsus liberum esse, aut saltem eos facile discuti. id quidem haud fieri potest, nisi sedula præcautione, quam prophylacticen Græci appellant, bona victus ratio in sex rebus non naturalibus sita instituatur.

De victus ratione in flatibus obseruanda. Cap. 12

IN victus ratione probe instituenda, ne flatus in corpore generentur, aut, si geniti sint, cito discutiantur: quatuor veniunt obseruanda iis potissimum, qui eorum generationi obnoxium corpus sortiti sunt: Ordo, Modus, Tempus, & Substantia. Ordo in eo consistit, ne prãdium aut cœnam a poculis incipiant: aut ilico post bolum vnum aut alterum (qui deprauatus mos apud multos inualuit) magnum haustum ebibant. Verum tum demum moderata potio conuenit, cum magna cibi pars præassumpta fuit. Liquida deinde præcedant durioribus, laxantia astringentibus: & quæ facilis concoctionis sunt, iis quæ conficiuntur molestius. Modus etiam obseruandus est, ne videlicet maior cibi quan-

titas

titas aſſumatur, quam ventriculus ſine difficultate ſuperare poſſit: quod fiet, ſi cum aliquali edendi deſiderio a menſa diſcedatur,nec copioſior potus ingeratur,quam ſiti ſedandæ, & deducendo alimento conueniat; alioqui corpus tum cibi, tum potus ſaburra prægrauatum, ad vitæ munia redditur ineptius, & calor natiuus opprimitur. Nonnulli ſane aqualiculi,quorum venter ſeſquipede proſtat,nunquam ſatisfactum appetitui exiſtimant, niſi vel ſoli etiam integras amphoras pitiſſando abſorpſerint: vel in ſympoſiis ingentia vaſa vno ſpiritu exiccarint, nec minus tamen edant. Alij autem vſque adeo aſſueuerunt potui,vt vel nihil, vel parum admodum ſolidi nutrimenti admittant: quo fit vt in eiuſmodi immoderata humoris ingluuie, fluctuationes & inflationes generentur, impotente ventriculo tantã commode quantitatem complecti. Temporis item habenda ratio, ne ieiuni, vel inter duos paſtus, vel poſt abſolutam cœnam cum cubitum conceditur, vel etiam in lecto bibant: tum etiam ne cibo nouo ante prioris digeſtionem infarciantur, vel co-

missando in cœna vsque prandium, aut in maiorem noctis partem cœna protrahatur. Quippe & ab iis quæ substantiæ suæ crassitie, & lentore exiles corporis meatus obstruunt, cibis nempe crassum viscidumque humorem generātibus, difficilis coctionis, carne scilicet sale condita, aut fumo exsiccata, siue bubula ea sit, siue suilla; deinde natura sua multum frigidis, acidis, & austeris, summo cū studio abstinendum. Fructus quoque omnes horarij tam crudi quam cocti: verum illi cane peius & angue exibilandi ab vsu sunt. Item legumina, acetaria, lac, & quæcumque ex lacte fercula fiunt: placentarum item omne genus, pemmata, lagana, rhyemata, itria, taganitæ, & id genus alia, ac cum primis quod ex lacte, libo dulciario vel melle, ouis & butyro in sartagine aut furno frequenter nostrates mulierculæ solent ad delicias concinnare: tum etiam quod ex caseo recenti, beta, pasta, ouis & oleo varie fit, Itali tortam nuncupant, euitanda sunt. Nocentissima quoque sunt, quæcunque ex pasta Italis fiunt Turtellæ, Lasaniæ, Maccaroni, Vermiculi, & id genus

genus permulta ad palatum doctissime constructa. Crassissimis enim humoribus corpus implent, & calorem natiuũ ita obtundunt ac opprimunt, vt deinceps coquat deterius, inque tantam lenticiem & humiditatem vires suas exercere vix queat. Sed hic obiiciet mihi quis ex eorum numero, qui hæc in deliciis maximis æstimant, quique contemtis melioribus deteriora gulæ causa prosequuntur, per multos auidissime illa copioseque vorare, incommodi tamen nihil aut parum admodum sentire. Quibus quidem hoc pacto responsum volo: Commune esse omnibus ex pasta alimẽtis, crassos glutinososque humores, & maximam excrementorum vim in corpore coaceruare, eius vias obstruere, flatibusque creandis promptam materiam subministrare. Verumtamen si in bonum & firmum stomachum incidant, commodeque (quod vix fieri posse iudico) coquantur, & nullam videantur notatu dignam noxam inferre: id non arguit ex se innoxia illa esse. Certissima enim res est, vel plebi nota: Ingentia vasa vno exiccare spiritu, humanæ naturæ esse

perniciosissimum: & cicutæ pharmacum præsentissimam Socrati attulisse necem. Quare nihil concludit ille, qui propterea has res innoxias, & minime vituperandas probare studet: quod bibaculus quispiam magnos congios euacuet, & anus illa Atheniensis esui cicutæ assueuerit, & per consequens, quod vnus & item alter ex pasta alimenta conficiat. Suauia enim quæ magna cum voluptate assumuntur, ea arctius complectitur, omnique ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Quare tria in vniuersum sunt, quæ nutrimenta ex sua quidem natura noxia, efficiant innocentiora mitioraque: vsus nimirum seu consuetudo, voluptas & ventriculus firmus & validus: nam & euchyma cibaria ventriculum, si ea respuat, subuertunt: & saxatiles pisciculi, si infirmus is sit, molestiam pariunt. Ceterum illi si meis monitis fidem minime habeant, saltem moueātur diris Constantini Aphric. minis, quibus gulosos illos territat: Non gaudeant, ait, malo cibo vtentes; quoniam si in præsenti nō læduntur, in posterum percussionem nō

eua-

euadent. Eodem pertinet ciborũ varietas, quæ non mediocriter facit ad cruditates, & innumeros flatus in corpore multiplicandos: confunduntur enim plurima diuersissimarũ naturarũ, quæ dũ inæqualiter concoquuntur distribuunturque, necessariũ est, inde labor caloris innati consequatur. pisces deinde cetacei prægrandes, palustres, lacustres, quiq; in cœnoso fundo versantur, & ex putrilagine omniq; impuritate victitant, deuitandi. carnes enim eorũ viscidæ sunt & glutinosæ, multumq; excrementitiæ & frigidæ. Abstinebunt etiam ventosi a vino plus æquo refrigerato, ab aquæ potu, & a magno haustu cereuisiæ ex frigido penuario depromptæ, idq; potissimũ cum corpus externis caloribus æstuat, aut immoderato exercitio & labore fatiscit: ab omni deinceps aeris excessu, præsertim frigido, qui confertim ventriculi regionem vestibus haud probe munitam contingat; & a pedum immoderata frigiditate & humiditate. Sæpe etiam saxis diutius insedisse, grauissima peperit ex flatibus symptomata. Otium insuper & diurna somnia inprimis euitabit. vapores enim

enim eleuant, ſed non diſcutiunt; concoctionem aggrediuntur, ſed non perficiunt. vnde cruda generantur phlegmata, flatuum vera materialisque cauſa. Ceterum cum ventriculus aut inteſtina inpræſentiarum flatuoſo ſpiritu diſtenduntur, a cibo & potu tum omnino abſtinere, ac tenuem victum inſtituere, ſobriumq; eſſe præſtat. Etenim cum corpori ſolitus cibus aut ſubducitur, aut ex toto circumciditur, natiuus calor cibi alteratione & concoctione minime implicatus, agilis, vegetuſq;, per omnia diffuſus, vbique ſuam vim exerit & inualeſcit, ac primum quidem crudos humores concoquit, craſſos attenuat, lentos detergit, flatibus generandis cauſam adimens, per patentes vias eos excludit, generatosque diſſipat & reſoluit, & quo amplius eleuentur impedit: vtque ſemel dicam, hæc ſola inedia, ſufficiens medela eſt ad quemcumque ex cruditate & flatibus affectum diſſipandum. Verum quidem eſt, quod ab iis ipſis cibi parſimonia extenuatis, in vacuo corpore multo maior moleſtia ex fluxu & refluxu ſubnaſcatur. Atqui haud diuturnum, hoc eſt, propediem

pediem enim erupturi tum ſunt, & ab omni dolore infirmos liberaturi: multo tamen felicius id eueniet, ſi ab exercitio non omnino alieni fuerint. Hippocratis enim doctrina eſt, hanc noſtram ſententiam comprobans, digna ſane quæ aureis characteribus ſingulorum foribus inſcribatur: Non ſatiari cibis, & impigrum eſſe ad labores. Porro exercitiorũ multa genera recenſet Galenus, luctam, pancratium, pugilatũ, curſum, & id genus plura, quæ hic explicare præter inſtitutum præterq; rationem foret. Hoc vnum nobis ſufficiat, quod moderata corporis exercitatio, ſiue per pilam palmariam in ſphæriſteriis, ſiue per dimicationem, curſum, obambulationes, aut quouis alio modo, ieiuno ſtomacho vacuoque excrementis corpore inſtituta, mirifice omnes animæ facultates recreat, natiuum calorem per vniuerſum corpus diffundit, humores concoquit digeritque, membra ſingula prompta, & ad ſuum officium agilia reddit, aluum ſoluit, tantaque efficacia flatus excutit, vt par ſibi remedium non habeat, nullumque magis ſincerum, magiſque tutũ

Epid. 6.

De Sanit. tuend. lib. 2.

ſit, quam tempeſtiua exercitatio coniuncta parſimoniæ. Alimenta itaque pauca ſint, eaq; ſinapi, aut alio quouis cōdimēto extenuante calfacienteve (niſi corporis totius diſpoſitio bilioſa aut ſanguinea obſtet) condita. Inter olera, Saluiam, hyſſopum, thymbram, fœniculum, maioranam, pulegium, calamintham, hiſque ſimilia vſui ſibi eſſe ſciat infirmus. Carnes quib. veſcetur, ſint aſſæ, aromatum acceſſu plerumq; conditæ, aut Saluia & roremarino ſuffixæ. Panis ſit clibanites optime fermentatus, habens ſibi quoduis ex ſeminib. calidis, fœniculum, aniſum, petroſelinū, vel melanthiū, quod Git vocant, admiſtū. Vino vtatur potēte, ſi ab imbecillo calore ij geniti ſint: Sin bilioſū corpus ſit, aut plethoricū, aquoſo, eoq; pauco. Statim a cibo ſequentiū puluerum vſus ſit flatulentis, eoſq; hi familiares ſibi habeant; mirum quanta id fecerint vtilitate. Stomachum namq; roborant conſtringuntq;, nec ſinunt vapores alimēti in cerebrum efferri, calorem natiuū excitāt, concoctionem accelerāt, chylū digerūt, excrementa deorſum propellunt, & quod vſui noſtro accōmodatiſſimum

tiſſimũ iudico, impenſe flatus diſſipãt. vt

℞ Aniſi conditi ℥ iij
Sem. fœniculi ℥ i ß
Coriand. præparat. ℥ i
Cymini, carui, Seſelios in vino albo maceratorum, vt ingratus ſapor miteſcat, añ ʒ i
Cortic. citri ſicc.
Cinam. craſſi añ ℈ iiii

Sacchari albi duplum omnium. fiat puluis, cuius cochlear vnum ſumat poſt cibum, nec amplius bibat.

Vel ſic.

℞ Coriand. præparat. } añ ℥ i
Sem. Carui
Aniſi
Roſar. rub. } añ ʒ i ß
Maſtich.
Menth. ſicc. ʒ i
Nucis moſchat. } añ ʒ ß
Cinam. Cubeb.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum, & cum ſacchari roſac. tabuli ℥ viii. miſceantur, ſumatque cochlear vnum poſt paſtum. Sub veſperum etiam abſoluta fere coctione alimenti, vtile erit radicis helenij conditi, aut zingiberis crudi aut conditi drachmam vnam den-

tibus leniter commanſam inglutire, gẽtianæ etiam aut imperatoriæ radices, cubebarum ſaccharo incruſtatarum, aut piperis albi grana duo aut tria dentibus duntaxat confracta & déuorata, mirifice tardam concoctionem adiuuant, & flatus in vẽtriculo collectos diſſipant. Idem quoq; præſtant matutino tempore, poſtquam excrementa deieceris, ſumpta. Si interim aluus ſua ſponte non deiecerit, arte proritanda erit medicamentis illis, quæ benedicta appellantur: Vt eſt Terebinthina optima, cuius ʒ iij in vino albo bis terue lotas & nebulis inuolutas, ante prandium deuoret, vel Rhabarbari electi ʒ ß commanſam deglutiat: vel ſumat hora vna ante cœnam aloes optimæ ad formam pilulæ redactæ ſcriptulum vnum, vel medullam cartami cum caricis: caſſiam hic, quod flatulenta ſit, non admiſerim. Hactenus de prouidentia & victus ratione in flatuoſis affectibus ſeruanda, ſatis ſuperq; dictum arbitror: quæ ſi longa cuipiam videbitur, aut dolor agitatis flatibus inducias non dederit, curatio quæ per medicamenta fit, venit inſtituenda.

De

De communi flatuosorũ affectuũ curatione. Cap. 13.

MIrabitur forsitan quis, quod quæ Symptomata antea recensui, eorum iam curationem instituam, cum per se nullam illa admittant. Sed is mirari puto desinet, vbi intellexerit nos legentium vtilitati consulere volentes, id fecisse. Qui enim flatuosum spiritum dissipat, causam aufert morbi: qui intemperiem corrigit, conformationis vitia emendat, & vnitatis solutionem restituit, is morbum curat. Ceterum qui ex his natum dolorem respicit, hic ad symptoma intentus est. Quapropter nos morbos flatulentos prius symptomata nuncupantes, ad dolorem quem inferunt diuersis in locis respeximus, quo optima methodo oratio procederet, deinceps vero symptomatum mitigationem, morborũ autem curationem instituimus. Curationis indicationem præbet affectus cognitio. Affectus est partium a flatu extendente distractio; quam plerumq; dolor, vt corpus vmbra, sequitur. atqui affectus vna cum symptomate ablata causa euanescit, & partes ad pri-

ſtinum naturalemq; recurrunt habitum. Tribus itaq; remediorum generibus veniunt curandi ex flatibus orti affectus, nempe victus ratione attenuante, calefaciente modice, & exiccante, quemadmodum copioſe ſatis capite præcedente explicatum fuit. Secundo medicamentis obſtructiones aperiẽtibus, craſſam viſcoſamq; materiam incidentibus & purgantibus: quorum locupletem ſatis ſupellectilem ſingulis curationum capitibus te inuenturum exiſtimo. Tertio potiſſima ratio conſiſtit in flatibus quam citiſſime (antequam vires, doloris vehementia frangantur) diſcutiendis. Diſcutiuntur autem tenuium partium medicamentis: quæ ſi doloris particeps ſit affectus, eam habeant facultatem, vt dolorem mitigare, caloris imbecillitatem roborare, caliginoſum ſpiritum extenuare, & partium denſitatem recludere poſſint: pro affectarum autem partium differentia, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur aut remittitur.

De

De curatione doloris capitis. Cap. 14.

PORro variis in locis, vt paulo ante diximus, ille suam exercet tyrannidem. Quemadmodum (inquit Gal.) in ventris & intestinorum regionibus ob caloris quidem inopiam, interdum ex cibo & potu vapor flatulentus producitur, propter imbecillitatem vero facultatis comprehensiuæ adeo inflantur atque replentur ea organa, vt ipsius quidem repletionis gratia tendantur: ob tensionem autem impense doleant: sic etiam in partibus, quæ ad caput pertinent, possunt hæc eadem contingere: flatus enim vaporosus, atque eo adhuc magis viscidus, crassusue humor eum fouens, angustiis meatuum capitis adeo vehementer impingitur, vt multo quandoque tempore ad curationem opus sit. Ab huius curatione auspicati, ad reliquarum partium mala condescendemus. Primum itaque flatus siue in cerebri meatibus solus oberret; quod ex motione doloris de loco in locum, & ex distensione citra grauitatem ac pulsum intelligitur: siue pituitosi humoris illum fouens multitudo subsit, sicque

De compos. med. secund. loc. lib. 2.

cum distensione adsit coniuncta grauitas, & sensus frigiditatis: aut demum ex subditis corporis partibus in caput is influat, haud parum refert, ad rectam curationis methodum. Nihilominus tamen ab iisdem plerumque curationis initiis, in flatuosorum affectuum curationibus auspicandum existimo: partim equidem ex capite in totum corpus reuellendo, partim affecto loco remedia adhibendo, reuocamus catharticis per os sumptis, vel acribus enematis. Enemata autem in hunc vel similem modum optime fieri poterunt.

℞ Maluæ, Mercurialis, Caul. rub. calaminth. añ M. ß. Fl. Camomill. furf. añ p i. fiat decoctio in suff. quant. aquæ ad mediæ partis consumptionem. In colaturæ ℔ i ß dissoluantur

Diacatholiconis
Sacch. rubri añ ℥ i ß
Sp. hieræ simp. ʒ ii
Ol. anethini ℥ iij
Salis modicum.

Mistis omnibus, fiat enema, quod iniiciatur ante pastum, non tepide quidem; tepida enim inflant; sed calide, idq; sensim

ſim, ne vi & impetu flatus magis ſurſum magnis torminibus compellat. optimum profecto hoc medicamentum eſt, quod ſine vlla moleſtia inteſtinorum obſtructiones reſoluit, dura ſtercora euacuat, & flatus, propria alioqui ſponte in caput influentes, reuellit. Hoc eiecto, alter ex carminatiuis compoſitus clyſter adminiſtrabitur.

℞ Rad. Althææ ℥ii Maluæ, calaminth. puleg. Rutæ, Saluiæ, añ M i. Fl. Camomill. Stœchad. Anthus an p i. Sem. Aniſ. rutæ agreſt. Cubeb. añ ʒ iii. pulpæ colocynth ʒ i. fiat decoctio ſecund. artem. In huius decoctionis per colum transfuſæ ℔ i. diſſoluantur:

El. de dactylis ℥ i
Hieræ logod. ʒ ii
Sacch. rub. ℥ i ß
Ol. rutac. ℥ iii
Salis gemmæ ʒ i

Miſce, fiat clyſter ante paſtum iniiciendus: potentiſſime ſane materias ſurſum vrgentes, capitique impactas retrahit & reuellit, flatus diſcutit, & cum fæcibus educit. Verum ſi enema diſplicuerit, aut hæmorrhoides cæcæ, aliuſve ſedis affectus, quominus admittatur, impedimento fuerint, hoc leni pharmaco vtatur ad

communium excrementorum (dura existente aluo) eductionem.

℞ Diacatholiconis ℥ i
Sp. hier. simpl. ʒ i

Misce & cum saccharo fiant boli. dentur inuoluti nebulis. aut fiat in forma liquida.

℞. El. lenitiui ʒ vi
El. de Succ. ros. ʒ i
Sir. ros. solut. ℥ iß

Dissoluantur in decoctione Fl. & fruct. cordialium, fiatq; haustus. Leniter laxata aluo, si caput multis crassis viscidisque humoribus obsessum videbitur: potiones eos attenuantes & incidentes ex decoctione hyssopi, pulegij, Calaminth. Saluiæ, floribus stœchados, & rorismarini, cum Sirupo de stœchad. melle anthus. eiusq; farinæ aliis in hunc modum concinnari poterunt.

℞ Hyssopi
Saluiæ
Calaminth. } añ M i.
Fl. Stœchad.
Anthus
Camemel. } añ p i.
Sem. pæoniæ maris ℥ i
Anisi, dauci, petroselini, añ ʒ ii
Coquantur secundum artem lento igne

ad

ad ℔ i colaturæ clarificatæ, addantur, Sir. de Stœchad. mellis anthuſ. an. ℥ i ß. Aromatizetur cum Cinamomi ʒ i. fiatque Apozema pro tribus vicib.

Præparatis hoc pacto humoribus, flatibuſque vtcunque attenuatis, purgabitur ſequentibus pilis.

℞ Maſ. pil. Aur. ʒ i.
Trochiſc. alhand. gr. iij.

Miſc. & cum Sir. de ſtœchad. fiant pilulæ quinque, deaurentur, ſumatq; circa mediam noctem. Vel in forma liquida.

℞ Agarici ʒ ii
Salis gēm.
Zingiber
Turpet } añ ʒ ß

Infundantur per noctem in aquæ ſtillat. Saluiæ & Hyſſop. an. ℥ ii. poſtea exprimantur fortiter: expreſſo adde Elect. Indi mai. ʒ ii. el. de Succ. roſ. ʒ i. Sir. de ſtœchad. ℥ i. Miſc.

His ita peractis, & ſi opus fuerit, reiteratis, dolor ille a flatu diſtenſiuus, ſi necdum ceſſet, ad localia medicamenta ex Galeni conſilio eſt properandum: *Lib. 2. de compoſ. med. ſec. loc.* Aliquando enim, ait, adeo vehementer in anguſtiis meatuum flatus vaporoſus, atque eo adhuc magis viſcidus craſſuſue humor impingitur, vt multo tempore ad curationem ſit opus, ac ſane

quæ ſic infarcta ſunt, attenuare oportet, dilatareque meatus per quos excernantur, habita ſimul prouidentia, ne quid aliud amplius influat, vtq; pars affecta corroboretur, ne ipſa flatulentum ſpiritum gignat. Maxime itaq; ex vſu fore iudico, vt poſt inſtitutas, ita vt diximus, tum præparationes, tum purgationes, habeatur capitis ratio: quod optime fiet per cucurbitulas cæcas, ſi nulla ſit ſanguinis repletio: vel cum ſcarificatione, ſi hæc adſit, ſcapulis affixas. Hic vulgus remedium quoddam habet vile ſatis, non ſine ratione tamen inuentum, & cum felici ſucceſſu ſæpius comprobatum; quod in gratiam ſtudioſorum hic libuit adiungere. Rapum ſub cinere coquitur, a quo cocto aufertur ea pars ſecundum rotunditatem, cui herba ipſa implantata erat, & calidiſſime pro tolerantia ægri poſt aures applicatur: qua tepeſcente, altera vt prius calens ſubſtituitur, reiteraturque hæc actio, donec flatus diſcuſſus eſt, & ablatus dolor: ſolet enim breui tempore id fieri. quod autem dolenti lateri applicari debeat, aut vtrique, ſi totum caput

doleat, omnibus puto notiſſimum. In dentium doloribus a flatu excitatis, eodem modo vſurpatum convenit. Hæc ſi nondum ſufficiant, odoramenta, quæ ſua tenuitate facile cerebrum ſubeuntia, flatuum craſſitiem extenuant, vt ſunt caſtoreum, vel ſemen Git in aceto acerrimo maceratum: Aut inungat nares & aures oleo de caſtoreo, vel de Spica, vel etiam oleo communi, in quo coxerint, Euphorbium, Caſtoreum, Ruta, calaminthum, aut Semina pæoniæ, actu calidis. Dehinc ad maſticatoria deueniendum, quæ pituitæ reliquias facile educant, & calida ſua temperie flatum diſcutiant. ℞ Maſtich. ʒ ij

Rad. pyrethri
piperis albi
Cort. rad. capp. } an̄ ʒ ß

Cum aceto Scillitico formentur paſtilli, mane poſt reddita excrementa maſticandi. vel ſic:

℞ Rad. pyrethri
Staphidiſagrię } an̄ ℈ ii
Nucis moſc.
Zingiber.
Piperis albi } an̄ ℈ ß
Maſtich. ʒ ii

Formentur paſtilli cum aceto acri, quorũ quilibet ſit pondere ℨ ß, vel duorum ſcrupulorum. poterit etiam tentari quod materiæ post euacuationes reliquum eſt, errhinis medicamentis elicere, quæ hanc quidem non dumtaxat prouocant, ſed & ſtrenue tum propter agitationem, tum etiam ob horum calidam temperiem, ſpiritus diſſipant.

℞ Helleb. alb. ℈ ii ß
Staphiſagr.
Piper alb. an̄. ℈ i
Zingiberis
Caryophyll.
Sem. nigell. } an̄. ℈ ß

Cum pauca terebinthina, & parum ceræ, fiant errhina caryophyllis paulo maiora. Horum loco poteſt naribus attrahi ſuccus caulium rub. radicum ebuli, iridis, aut alterius cuiuſpiam, per ſe aut cũ aqua maioranæ aut betonicæ & melle miſtus. Poſtquam hunc expurgandi capitis modum per aliquot dies proſecuti ſumus, nec amplius quicquam aut parum ſaltem pituitæ cerebri meatib. adhuc infarctũ eſſe putauerimus: tempeſtiue tum ad ea quæ caput exiccant & corroborant,

ſta-

flatusq; discutiũt, transibimus. Huiusmodi cũ primis sunt lotiones capitis ex lixiuio. Lixiuiũ iuxta Gal. lib. 7 de facult. naturalib. est velut ablutio cinerũ: ex aqua enim & cineribus id facimus: verbi gratia, libris tribus aquæ, libram vnam cinerum infundimus, sarmentorum & salicis maiorem copiam, brassicæ autem & fabarũ minorem sumẽtes. Hi enim magis acres sunt, & omne lixiuium pro cineris qui eluitur natura, vires habet. Vehementer quidem lixiuium abstergit, exciccat, & absumit flatus, flatulentos & œdematosos tumores dissipat, incoctis in eo maiorana, betonica, asaro, baccis lauri & iuniperi, roremarino, & similibus, aut ex horum decoctione factum lixiuium; vt exempli gratia:

℞ Absinthii
Saluiæ } añ p i.
Rorismar. sicc.
Thuris, milii tosti
Ros. rub. siccatum
Fl. Camomel. stœchad. } añ ℥ ii
Bacc. iuniperi
Sem. pæoniæ ℥ i

Caryophyllorum, Piperis longi, Cubeb. ligni aloes añ. ℈ j. puluerizatis omnibus, fiat

ſacculus interbaſſatus ſeu interpunctim cō-ſutus ex ſerico, tiaræ figuram repræſentans.

Vtatur ſubinde Diacymino, diatrion-pip. diacalamintho, ſeu confectione e baccis lauri ieiuno ventriculo, idque potiſſimum cum flatus, qui capiti moleſtus eſt, frigidus ſit, vel a frigida cauſa eū fouente ortum habeat. Ceterum ſi ſpiritus flatulentus vna cum dolorifico calore (in qua ſenrentia Gal. eſt lib. 2 de cōpoſit. medicament. ſecund. loca) in capite præpolleat: in principio quidem repulſoria curatione eſt vtendum, quæ ex facultate refrigerante conſtat. Quod vbi factum moderate eſt, ex mitigatoriis & concoctoriis quippiam ad repulſoria miſcere oporter. Dein diſcuſſoria addēda, ita vt paulatim repulſoria detrahamus, donec pharmacum ipſum plurimū digerens attenuatoriumq; reddatur, minus autem concoctorium & mitigatorium, ad hæc & diſcuſſorium ſit. Quin & acetum, cum repulſoriam ſimul & attenuatoriam, imo & diſcuſſoriam habeat facultatem, vtpote quod ſecūdum temperiem frigiditate quadam tenuium partium præpolleat, non ſecus quam exquiſite

quiſite ſerenus boreas: atqui per ſe ſolo aceto vtendum non erit, ob facultatis ipſius vehementiam, ſed cum roſaceo, portulacæ, polygoni ſeu ſolani ſucco: aut roſaceum cum oui albumine & aceti momento ſtuppis imbibitum ſincipiti applicandum.

De curatione ſonitus aurium a flatuoſo ſpiritu. Cap. 15.

SI quidem ſpiritus flatuoſus in ſenſus auditorij organo ſe inſinuauerit, pertinaciterque (quod ex tinnitu, ſtrepitu, ſtridore, ſibilo, & murmure facile colligere eſt) inhæſerit: poſt generales particulareſque euacuationes, quas ex præcedente capite huc transferre licebit: non abs re erit loco affecto in hunc modum conſulere, vt auribus ipſis admoueantur medicamenta incidētia & exiccantia; oleū nimirum amygdalarū amararum, aut id in quo caſtoreū, cuminum, ruta, ſeu nardus, fuerint incocta: quib. aceti tantillum & mel admiſcere poteris, ſi vehementius attenuare ac diſcutere animus eſt: quæ omnia affectæ auri inſtillētur. Mirifice etiam iuuate docet Aëtius caſtoreum & ſpica nar-

di æquis portionibus cum aceto & roſaceo miſta & auri affectæ inſtillata. porri etiam ſuccus cum lacte muliebri aut roſaceo infundatur: aut hoc,

℞ Nitri
Myrrhæ } añ ℥ i
Veratri albi ℥ ſs
Caſtorii ℈ i

Terãtur, & cum roſacei & aceti æqualibus partibus guttatim inſtillentur. Verũ tamen melius hoc medicamentum operabitur, ſi prius ſuffitus fiat per embotum ex ſequenti decocto mane & veſperi.

℞ Calaminth.
Maioranæ
Centaur. min.
Roriſmarini } añ M i.
Bacc. Iuniperi P i
Fol. lauri & abſinth. añ M ß
Lupin. num. x. aut xii
Lumbricorum in vino lotorum & in ſindone ligatorum P ß.
aquæ partem vnam,
Vini albi partes duas.

Coquantur & feruentur pro ſuffitu: poſt quem ilico inſtillentur tepidæ aliquot guttulæ ſupradicti medicamenti: aut

aut si mauis illius, quod huc ex Reneri Solenandri consilio quarto transcribere placuit, obturatis postea auribus gossipio aut lana succida.

℞ Olei veteris ℥ ii
Ol. porrorum
Ol. amygd. amar. añ ℥ i
Succi rutæ
Succi raphani an ℥ ß
Vini maluatici ℥ i ß

Bulliant in ampulla vitrea ad succorum & vini prope consumptionem. deinde adde

Spicæ nardi
Colocynthidis
Castorij
Masticis pulueratorũ } añ gr. ii

postea occlusa ampulla bulliat in duplici vase quod balneum Mariæ vocant per horas tres. auferatur ab igne, & in alio vase seruetur ad solis æstum per paucos dies, donec liquor clarescat: postea coletur per linteum subtile & exprimatur, & adde musci granum i. ß. dissoluatur optime & seruetur in vsum. Interim dum vtitur suffitu, sunt continendæ & conterendæ dentibus fabæ, aut pisa aliquot. nam dum hoc fit, auditorius me-

atus obſeruatus eſt magis patere, quò eò fumus magis penetret. Huic virtute & efficacia ſimile eſt medicamentum quod ſequitur.

℞ Succ. alliorum } an ℥ i
Succ. calaminth. }
Aquæ vitæ }
Ol. laurini } an ℥ ß
Ol. amygd. amar. }
Aloes hepaticæ
Myrrhæ an ℈ i
Croci gr. iiij.

Redigantur hæc in puluerem tenuiſſimum, commiſceanturque omnia, iiſquè impleantur cepæ duæ magnæ excauatæ, contegantur, & aſſentur ſub cinere, & diligenter fortiterq; ſuccus exprimatur. Huius aliquot guttulæ ſæpe in aures inſtillentur, & potiſſimum manè & veſperi poſt ſuffitum. Vinum etiam decoctionis florum chamæmeli & lauãdulæ optime collectos flatus diſcutit per interualla calide infuſum, nec non ſacculus ex iiſdem floribus, roremarino, ſtœchade, abſinthio & calamintho cõcinnatus & interbaſſatus, atque poſt ſupradictos ſuffitus & inunctiones, ita dolenti auri impoſitus, vt per totam noctẽ hære-

hæreat: eique patiens incumbet. interim dum iam dicta sollicite administrantur, omittendum non erit quin lenibus enematis aluus interdum eluatur, ne excrementorum cohibitio, nouam materiam suggerat.

De curatione doloris dentium a flatuoso spiritu contracti. Cap. 16.

QVandoquidem superius multis docuimus nihil flatui ad motus celeritatem deesse, & vel momento etiam densissima corpora peruadere: non mirum si sese in neruum qui dentib. substernitur insinuans, intensissimos, intolerabilesq; dolores, ob distensiones & frigidam intemperiem inferat. Horum itaq; curatio ad communium excrementorum eductionem est ab enematis emollientibus auspicanda. Vt:

℞ Diacathol. ℥ i ß
Sacch. rub. ℥ i
Ol. Aneth. } an ℥ i ß
Ol. Chamemel. }
Salis ʒ i

Dissoluantur in decoctionis communis clysterum ℔ i. fiatque enema. Si edu-

ctis fæcibus magis reuellentem & flatuum crassitiem carminantem optes, talem construito.

℞ Rutæ, stœchados, Betæ, Centaur. minoris, sing. M i. Fl. Sambuci, Hyperici, Chamęmeli an. P i. Bacc. lauri, Sem. Cumini an. ℥ ss. Agarici, fol. Senæ Alexand. an. ℥ ss. fiat decoctio secundum artem. In colaturæ ℔ i dissoluantur,

El. indi. mai.
Hier. logod. an. ʒ iiii
Mel. rosˆ. col. ℥ ii
Ol. laurini ℥ iii
El. de bacc. laur. ʒ ii

mistis omnibus fiat enema.

Porro enemata si non admittant ægri, pilulæ aloes non lotæ, pilulæ de hiera simplici, pilulæ aureæ & cochiæ ex vsu erunt; præparata tamen prius materia si quæ subsit, sintque dolores remissiores. Verum si dolores intensissimi inducias non dederint, & materia sit exigua, omni tum posthabita tam præparatione quam euacuatione ad id quod magis vrget respiciendum. dolor itaque quamprimum sedandus. quapropter cucurbitula leuis cum larga flamma bis terue spatulæ dolenti venit applicāda. postea

℞ Ni-

℞ Nigellæ
Cumini
Rad.pyrethri
Rad.petroſ. } an ℥ iiii

Coquantur in vino ſufficiente ad conſumptionem medietatis, cum colatura actu calida, diu multumque colluatur dens. efficaciter enim flatum extenuabit & diſcutiet, intemperiem frigidam corriget, multamque viſcidam pituitam flatuum materiam eliciet. vel in aceti acerrimi quantitate ſufficiēte bulliant radicis pyrethri ℥ ſs, piperis albi ʒ i. qua decoctione colluat vt prius, & pituitam expuat. poterit etiam ſacculus in hunc modum concinnari & afflicto dēti aptari exterius.

℞ Calaminth.
Hyſſopi
Chamæmeli } an. M i
Milij toſti
Furfurum
Salis } an. P i
Cumini ℥ ſs

Miſtis omnibus fiat Sacculus: quo facto, ferro candenti fictili impoſito affundantur aceti acerrimi cochlearia tria aut quatuor: exhalantem fumum

excipiat sacculus ollæ orificio appositus: sic enim simplicium vis excitabitur, sacculus calfiet, & commode quod volumus efficiet. Solent etiam in hoc affectu nostrates mulierculæ, vt supra meminimus, pro magno secreto rapi sub cinere calente assi infimum orbiculum calidissimum post aures applicare. magna certe efficacia reuellit, & dolorem sedat, vt ego, qui eius rei experientiam & feci, & ab aliis factam obseruaui, testari possum. Narcoticis vti in hoc affectu neutiquam consultum mihi videtur: nimium enim congelatur & inspissatur flatus, ac instar crassissimæ nubis, neruosis partibus dentiumq; radicibus impingitur, nec aliud congelando efficimus, quã quod leue solatium in difficiliorem affectum abeat. Verum si intolerabilis immensusque dolor ægrum percoquat, coactusque sit medicus eo remedij genere naturam consolari: suadeo vt narcotica vis calfacientibus refringatur, vtque eadem opera & symptomatis, & causæ rationem habeamus: quod ita optime fiet:

℞ Pyrethri
Piperis añ ℈ i

Opij

Opij ℈ ß

Illigentur linteo, & ad horas duas vel tres infundatur in acetum acerrimum, & super dentem applicetur. vel,

℞ Sem. hyoscyami
Staphisagriæ
Pyrethri añ ℈ i.

Redigantur in puluerem tenuissimum: cuius accipe ℈ i. & cum aceto forti fiat pilula, quæ super dentem teneatur vnius horæ spatio; mirifice quidem dolorem consopit, nec effatu dignam intemperiem procreat: tametsi solis resoluentib. doloris acerbitatem lenire, si id fieri posset, magis pro voto esset.

De curatione ventosæ pleuritidis, Cap. 17.

MOlestus admodum is dolor est, qui ex flatuoso spiritu in alterutro, vel vtroque etiam latere subnascitur, cum sese ille in thoracis cauitatem, vel inter membranas costas succingentes ingerit. Tum enim ad similitudinem veræ pleuritidis tussiculam, inquietudinem, febriculam interdum, sitim & dolorem distensiuum adfert. Qui quidem dolor tametsi multis ex signis a vera pleuritide discerni & internosci

possit

poſsit, nihilominus tamen Hippocrates ad maiorem ſecuritatē iubet fomentis calidis dolorem pertentare: qui ſi ex fotu increſcat, indubitatum relinqui ait, ex defluxu, & potiſsimum humoris calidi, eum produci. Sin miteſcat, flatuoſum ſpiritum hunc excitaſſe, aut leuem defluxionem eo decubuiſſe, quæ propter cutim ex fomentatione rariorē effectā facile expirat & reſoluitur. Atqui conſultū neutiquam eſt in hac pſeudopleuritide, modo vehementior ſit, ſolis fomentis contentū eſſe: verum oportet primo per inteſtina viam flatui ſternere per quam erumpat. Excrementa enim communia plerumque in hoc affectu tam pertinaciter inhibentur, vel ex immoderatiore quiete, vel illorum ſiccitate & duritie per venas diſtributo humore, vel denique ex copia craſſæ & viſcidæ pituitæ obturatis meatibus vt ſua ſponte nihil aluus excernat, nec efflatus fieri poſſint. moueri itaque & exonerari debet natura enemate communi: quo eiecto aliud ſubiicere maiore vi atque efficacia ad reuellendum purgandumque præditum: quorum de-

ſcriptiones

ſcriptiones ex capite præcedente huc transferre haud difficile erit. Si quidem æger moroſior ob inutilem pudorem, aut falſam in animo de enematis periculo conceptam perſuaſionem id minime admittat: ſequens accipiat pharmacum ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ iiii
El. de dact. ʒ ij
Sp. hier. ſ. ʒ ſs

miſce & cum ſaccharo fiat bolus, detur inuolutus hoſtiis. vel accipiat puluerem ſequentem cum iure caponis aut vino albo.

℞ Pulueris Senæ præparat. ℈ iiij
Rhabarb. el. ℈ ſs
Diagridij gr. ii.
Sp. Aromatic. roſ. gr. viii
Sacchari q. ſuff.

Miſtiſque omnibus, fiat puluis: ſumat in aurora. poſtquam hoc modo fæces ſunt expurgatæ, & inteſtina vacua, conſultum erit venã iecorariã affecti lateris ſecare, ſi ſanguinis copia adſit, aut dolor vehemẽtiſsimus: alioqui minime ſuaſerim: deinde per medicamenta localia et cũ primis fomenta, tentãda eſt curatio.

℞ Calaminth.
Pulegij
Rorismarini
Rutæ } an̄ M i.
Fol. lauri M ß
Bacc. Iuniperi
Fl. Chamæmel. } an̄ P i.
Sem. lini
Fœnogr.
Furfur. } an. ℥ iii

Coquantur in s. q. aquæ lento igne ad mediæ partis consumptionem; postea infunde tum herbas, tum ius ipsum in vesicam porcinam aut bubulam, & calide applicetur loco dolēti, aut immergatur in decoctum linteum quadruplicatum, vel potius spongia noua exprimatur leuiter, & imponatur: cum tepescit, denuo immergēda, sæpiusq; hoc est reiterandum. Per hunc fotum pulchre crassus & crudus spiritus concoquitur, extenuatur, & discutitur. post fomentū illinatur locus oleo Chamæmelino, vel de amygdalis amaris, & panno laneo albo calefacto contegatur. Sacculus etiam potest fieri ex ruta, thymo, absinth. Floribus Lauandulæ, Rorismarini, chamæmeli, Sem. nigellæ, Cumini, dauci,

dauci, Baccis lauri, aliiſque infinitis, & eo modo quo cap.16.diximus,concalfactus applicari. Ceterum cum hoc modo craſſities flatuum extenuata fuerit, tempeſtiuum erit, quatuor aut ſex digitis ſub dolente loco cucurbitulam magnam ſine ſcarificatione cum larga flamma bis aut ter affigere. tum enim multo promptius, & cum minore ægri moleſtia extenuatus ſpiritus trahentem cucurbitulam ſequetur, & diſſipabitur facilius. Siquidem prius ob nebuloſam & denſam ſubſtantiam pertinacius parti impactus, inobediens & immorigerus cucurbitulæ erat. Quippe hæc ita administrata affectum ſi nondum tollant, intusve fouentem pituitam craſſam & viſcidam flatus habeat: poterit illa hoc modo per incidentia & extenuantia præparari.

℞ Rad.Irid.petroſel.helenij an.℥i. Cort. rad.ebuli & tamaricis an.ʒ iiii.Saluiæ,Roriſmar.Hyſſopi, Abſinth. rom. an.M ß.Cuſcut. M i.Sem.4. calid.mai.an. ʒ ii.paſſul.enucleatarum p i. liquiritiæ raſæ ʒ iiii. bulliant in ſuff.quant.aquæ ad medias partes. In col. clarificatæ ℔ i. diſſoluantur Syrupi de quinque rad. ℥ ii. Syr. de ſtœchade, Oxymellis

ſquill.

ſquill.an.℥ i.Sacch.quantum ſufficit ad conciliandam ſuauitatem. Aromatiſetur cum Cinamomi ʒ i ſs. fiatq; apozema pro 4.vicibus bis de die ſumendis. præparata materia ſequente phlegmagogo expurgabitur.

℞ Agar.trochiſcati ℈ iiii. Zingib. ʒ ß.

Infundantur in aquæ fœniculi & vini albi æqualibus partibus per horas xij. In forti expreſſione diſſoluantur

Benedict.laxat. ʒ iii
El. de Succ.roſ. ʒ ſs
Syr. de calaminth. ℥ i

Miſce & fiat hauſtus: ſumat diluculo cum cuſtodia, vel,

℞ Turpet el. ʒ i
Zingib. ʒ ſs
Sacch. albiſſ. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuiſſimum, & ſumat cum iure pulli, aut vino tenui. Expurgata materia repetantur, ſi neceſſarium videbitur, fomenta paulo ante dicta cum inunctionibus & cucurbitulis. Interim diacymino vtatur: electuario de bacc. lauri, vel ſequenti confectione.

℞ Conſer.fl. Borrag.
Conſ.rad.Helenij } an.℥ ſs

Sp.Diacym.
Dianiſi } an. ℈ i
De bacc. lauri
Cinamomi ℈ ß

miſce & cum Syrupo conſeruationis corticum citri: fiat electuarium molle ſeu opiata: ſumat ieiuno ſtomacho pondus drachmæ vnius, per ſe aut in decoctione florum Chamæmeli, & Seminis Aniſi, aut cum vino albo diſſolutum. Non alienum etiam a ratione erit locũ dolentem cum calida manu in mixtura vini ſublimati & olei amygd. amararum intincta diu fricare, & poſtea pannum laneum album calide applicare. Eadem prope ratione in pulmonum inflationibus eſt procedendum.

De curatione palpitationis ventoſæ.
Cap. 18.

PAlpitatio ſymptoma cordis eſt, nẽpe eleuatio quædam ipſius atque depreſſio præter naturam a diſtendente ſpiritu facta, eo quidem moleſtius & periculoſius ceteris ab eodem factis, quo nobilius viſcus vitæ fontem afficit. Quandoquidem ſi multum offendat, aut diutius perduret, adeo facul-

tatem vitalem eneruat, vt ad lipothymiam, ac demum ad mortem repentinam permutetur. Sedulo itaque procurandum, vt bona victus ratione sollicitaque curatione cor corroboretur, flatus dissipentur, &, quod omnium primum est, horum causa amoueatur. Aer igitur lucidus sit ad calidum & siccum vergēs, nulla aut nebulosa caligine, aut graui odore conspurcatus. Qui si natura talis non sit, arte paretur medicamentis suauem odorem spirantibus, & cordi familiaribus. Alienus æger sit ab animi vehementibus affectibus, præsertim subito timore & præcipiti excandescentia. A multo vsu vini (moderare enim sumptū conuenit) a venere, somno diurno, a potu frigido, ab iis deniq; omnibus, quæ capite de præcautione abūde satis diximus, abstineat. Aluus sua sponte laxa sit & fluxilis, aut mollibus enematis balanisve prouocata: vt,

℞ Rad. althææ ℥ ii. Herbarum quinq; emollientium an. M i. Sem. Anisi ℥ i. fl. Chamæmeli P j. Agarici, fol. Senæ orient. an. ʒ iiii. Fiat decoctio ad ℔ i. in colatura dissoluantur

Diacathol. Sacch. rub. an. ℥ i

Hieræ

Hier.ſ.cum melle ℥ß
Ol.Camemel.Aneth.an.℥ii
Salis communis ʒ i

miſceantur omnia, fiatque clyſter. vel fingatur Balanus communis ex melle cocto.cui, ſi magis validũ deſideres,addentur hier.ſ.℈ i. aut hier.logodii ℈ ß. in delicatulis vitellus oui cum ſalis modico,candela ſebacea,ficus inuerſa aut ſimile quiddam ſufficiet. Quod autem cibi ſint eligẽdi pauci,immodicæ humiditatis & flatuum experres,boni nutrimẽti,faciliſq;cõcoctionis,pręcipue aſſi, hyſſopo,fœniculo,meliſſophyllo, Borragine,caryophyllis,aliiſue calidi & ſicci tẽperamẽti cordialib.ſuffixi, aut aliter cũ his elixãdo præparati,omnib. notiſſimum eſſe iudico. Atqui quibus dubiũ videri poſſit, an vena in hoc affectu ſecari debeat,cum ſanguinis ablatio vitale robur (quod alioqui ſine ſanguinis vlteriore cõmotione ſymptomatis nomine infirmum ſatis erat) eneruet, nec morb.ſui ratione,vtpote qui in ſanguine non conſiſtit,minime eã requirat? Reſpõdeo cum Galeno,mirificũ ſanguinis miſſionẽ eſſe pręſidium vel in omni pal- *Lib. 5. de loc. aff.*

pitatione: ait enim, Palpitatio visceris huius pluribus integra valetudine degẽtib. tũ adolescentibus tum adultis subito sine alio manifesto accidente euenire visa est; atq; omnes eos sanguinis detractio iuuit: atq; hoc accidente plane liberati sunt qui post sanguinis missionẽ vsi sunt victu & medicamentis quibus esset extenuãdi facultas. Sanguinis itaq; ablatio prodest, magis tamen gratia reuulsionis inhibentis ne ad ipsum cor iã imbecillum & affectum excrementa cõfluant, aut ob palpitationis motũ id ea attrahat: quam quod sui ratione eã desideret, cum ob flatuum frigiditatem in intemperiem frigidam potius quam calidam inclinet. Secabitur basilica dextri brachij, verum confertim & semel sanguis non effluet, sed reiterato ad maiorem reuulsionem: ni ætas, virtus aut aliud quiddam eorum quæ venæ pertusionem solent impedire, obstet. Facta hac euacuatione, extenuans victus, & medicamenta incidentia, spiritumque dissipantia, palpitationem curant. intemperiem enim frigidam cordi inductam corrigunt, id ipsum

corro-

corroborant, flatus diſſipant, fouentem eos pituitam abſumunt, natiuum calorem efficiunt robuſtiorem, & omnes animales naturaleſq; actiones reſtaurant & conſolãtur. Porro medicamenta hæc præſtantia, calida ſunt, ſingularẽq; virtutis vitalis roborandæ habent prærogatiuam, vt ſunt, diacinamomum, diacalaminthum, dianiſum, Aromaticum roſatum, diamoſchus dulcis & amara, mithridatũ, & theriaca Andromachi, quodlibet per ſe cum vino generoſo & fuluo, aut cum aliis in forma mixturæ ſeu electuarij exhibitum: vt,

℞ Cort. citri ſacch. conditi ℥ i ß
Conſer. fl. Borrag. ℥ j
Sp. Aromatic. roſ. ʒ i
Sp. Diamoſch. dul. } an. ℈ ii.
Sp. Diacalaminth. }
Sem. Citri }
Sem. melon. mund. } an. ʒ ß
Coriand. præparat. }
Corall. rub. ℈ i

Pulueriſanda terantur minutiſſime, & cum Syr. de borragine fiat opiata: cuius quidem magnitudinem nucis Ponticæ diluat in vino maluatico ſeu alio generoſo, & tribus horis ante paſtum ma.

ne & vesperi ebibat, aut electuarium per se sumat, superbibatq; haustulũ vini potentioris ad faciliorẽ ad cor reliquaq; viscera trãssumptionem. Vel sic fiant in tabulis, quas lozengias barbari vocant.

℞ Sp. Aromatic. ros.
El. de Bacc. lauri an. ʒ ß
Cardamomi, Sem. citri, Corall. rub. } an. ℈ ß.
Sp. diacymini ℈ i

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum saccha. in aqua melissophylli dissoluto formentur morsuli, seu tabulæ pondere drachmæ vnius: quorum vna qualibet vice dabitur, mane tribus aut quatuor horis ante pastum, altera vesperi totidem horis post cœnam, cum optimi vini vnc. iii. aut iiij. poterit etiã interdum vti loco vini simplicis, vinum quod Hippocraticum vocant, hoc modo confectum,

℞ Sacchari albiss. ℥ iiii
Cinamomi ʒ iii
Zingiberis ʒ ß
El. de bacc. lauri
Gran. parad. an. ℈ ii
Vini generosi ℔ ii.

colentur per manicã Hippocratis, fiatque

que potus. Singulare huic palpitationi a flatibus remediũ eſt, alternis vel etiã ſingulis dieb. niſi admodum moleſtum ſit, ſumere quatuor horis ante paſtum Theriacæ Andromachi veteris ſcrupulos duos aut ʒ ſs. cum vino decoctionis macis & Cinamomi. Extrinſec⁹ inſuper epithemata imponãtur oleũ nardinum in quo ambra & moſchus diſſoluãtur, ſi odorẽ æger ferat. Tenuioris fortunæ hominib. ſufficiet vinũ decoctionis meliſſophylli, roriſmarini, cumini & baccarũ lauri pro Epithemate cum oleo amygdalarũ dulciũ & puluere caryophyllorum, nucis moſchatæ & cinamomi: ditioribus conueniet hoc quod ſequitur-

℞ Aq. meliſſophylli
Aq. flor. citri an. ℔ ß
Vini maluatici ℥ iii
Macis, Caryophyll.
Nucis moſchat. an. ʒ i
Sp. diambræ ℈ iiii
Sem. Citri
Sem. Ocimi añ ʒ ii
Croci ℈ i.

Miſce & fiant cordi Epithemata calide ante paſtum. non minus ex vſu erit ſacculus ita præparatus.

℞ Fl. anthus }
Borraginis } an. p i.
Chamæmeli }
Sem. & cort. citri
Ligni aloes
Cinamomi an. ʒ i
Caryophyll. }
Cubebarum } an. ʒ ß.
Cardamo. mai. }
Croci ℈ i

Contundãtur grosso modo, fiatque sacculus ex serico interbassatus, qui vino maluatico nonnihil consperſus calide cordis regioni imponatur. Hoc modo procedendũ existima in curatione palpitationis quæ sine fouente causa a solo spiritu flatulento ortum habet. Ceterum si crassa viscidaque pituita fomitem flatui subministret, eam sic præparando aggrediemur.

℞ Melissophylli, Borraginis, betonic. calaminth. rorismar. an. M ß. Fl. Stœchad. arab. Fl. persicorum an. P i. Sem. Ani. Cardamomi min. an. ʒ ii. passul. ab arillis mundatarum P i. Contundantur grosso modo in mortario, aut scindãtur cultello, macerẽturq; horis xii. in vini Rhenẽsis & aquæ melissophylli an. ℔ ß. in ampulla vitrea, aut fi-

ctili

ctili vitreato stricti orificij: postea coquãtur in duplici vase, quod balneũ Mariæ vocant, bene obturato osculo, ad horas tres: demũ colẽtur. In colatura clarificata dissoluãtur, Syrupi conseruationis corticum citri, & Syrupi de bysantiis ana ℥ ii. aromatizetur cum Sp. cordialium ʒ i. fiatq; (vt aiunt) Syrupus longus: sumat diluculo per quatuor dies. Deinde hoc modo purgabitur.

℞ Agar. trochisc. ʒ i ß
Zingiberis ʒ ß

Infundantur per horas duodecim in iure decoctionis melissophylli, cuscutæ, calaminthæ, & hyssopi: postea ebulliant ad tres aut quatuor ebullitiones, auferãtur ab igne, & exprimantur fortiter: expressi colati ʒ iiii addãtur, syrupi de stœchade ℥ i. El. indi. maioris, Bened. laxatiuæ an. ʒ ii. misce, fiat haustus quem sumat hora quinta matutina. Hæc si ob materiæ crassitiem & visciditatem, nec dum suffecerint: aliis item quatuor diebus illa præparabitur, verum huiusmodi medicamentis, quæ vehementius extenuent & incidant, vt sunt Oxymel simplex, Syrupus de duabus &

quinque radicibus, & Oxymel squilliticum cum aquis distillatis melissæ, Scabiosæ, Hyssopi, & eius farinæ aliis: vel cum decocto origani, calaminthæ, hyssopi, pulegii, betonicæ, & rorismarini. vtatur cum syrupis Theriacę Andromachi vel Mithridatis ℈ ii, vel dianisi aut diacalaminth. ʒ i: tum demum sic iterum purgabitur,

℞ Turpeti el. ʒ i
Diagridij gr. ii
Zingib. ʒ ſs
Sacc. albiss. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum iure pulli aut caponis sumat diluculo. post ita institutas absolutasq; tũ præparationes tum purgationes resumat supradicta medicamẽta cordis robur confirmantia, & palpitationi appro priata. Ceterum si a melancholico humore flatus palpitationem efficiens excitetur, quemadmodum aliquando fieri experientia didicimus in melancholia hypochondriaca: præparabitur ille cum syrupis de fumaria, de pomis, de Succo borraginis, de Epithymo seu syrupo conseruationis corticum citri, in de-

cocto

cocto fumariæ, pulegij, Borraginis, cuscutæ, summitatum lupuli, Absinthij, rad. polypodij & buglossę dissolutis. purgabitur autem cum confectione hamech, diasena, & diacatholicone: aut cum syrupo Ioannis Montani in hoc malo maxime efficaci, cuius descriptionem huic loco libuit adiungere.

℞ Myrobalan. omnium an. ℥ ss
polypodii querc. }
Fol. Senæ } añ ℥ i
Epithymi }
Liquirit. rasæ }
Caryophyll. } añ ʒ ii
Sem. citri }
Cort. helleb. nigri ℥ ss.

Myrobalana contundantur grosso modo & macerentur spatio 24. horarum in septem Libris aquæ fumiterræ: & si volueris medicamentum robustius, in septem Libris succi fumiterræ depurati. Huic infusioni postea reliqua adduntur, & bulliant ad consumptionem medietatis: colãtur, leuiter exprimuntur, & totum decoctum in sex syrupos diuiditur, & vnicuique dosi miscentur syrupi de fumoterræ ℥ i ss. Syrupi de corticibus citri ʒ ss. vt sint decocti ℥ vi. Syru-

pi ℥ ii. hoc eſt legitimum doctiſſimi Montani apozema, efficaciter admodum melancholicum humorem, affectuſq; ab eo excitatos debellãs. Interim epithemata ſuperius enarrata, reliquaque tum electuaria tum orbiculi aut morſuli repetita adminiſtrabuntur ordine & modo quo in præcedentibus dictum eſt.

De curatione inflationis ventriculi. Cap. 19.

INflatio ventriculi, quam πνευμάτωσιν γαςρὸς nuncupant, eſt membranarum ventriculi, præter naturam a flatuoſo ſpiritu extenſio cũ dolore. In hac equidem fruſtratur propria ventriculi actio, quæ concoctio eſt, quod complectendi facultas non vndiq; cibos conſtringat, propter eius imbecillitatem, ſed locum quendam vacuum relinquit inter ventrem & cibos. Commouetur autem hic dolor magis interdum ante, interdum poſt cibum. Ante cibum quidem, quod vna cum intemperie vẽtriculi frigida, craſſa etiã viſcidaq; phlegmata in ipſius fundo innatant, a quibus oppreſſus eneruatuſq; calor, dum euincere ſtudet, flatum eleuat diſtendendo magnopere

pere infestum. Dolor interim sedatur nonnihil, dum vel ructus eduntur, vel pituita euomitur. Post cibũ vero is ingrauescit magis, cum fit a sola intemperie frigida sine materia. Calor enim naturalis sua sponte debilis, aut ciborum maxime frigidorum & inflatiuorum copia oppressus, sub onere quodammodo succumbens eos dissoluit, non tamen conficit; vnde inflationes suboriuntur. In hisce curandis primus scopus, idẽq; cõmunis, est, euacuari quod præter naturã est. Secundus vero & inflationib. proprius, vt tenuissimis & potestate calidis medicamentis, quæ corpus rarefaciendi, & spiritum extenuandi vim habent, id perficiatur. post idoneam itaq; victus rationem, quæ in sex rebus non naturalibus consistit, quamq; ex præcedentibus facile erit colligere, prima cura erit, vt aluus laxa sit : idq; si non sua sponte, lenitiuo seu molliente clystere aut glande moliẽdum erit. Deinde (præsertim si pituita crassa ventriculi fundo innatat) ex oxymelle simplici aut squillitico cũ decoctione Raphani, anethi, aut Atriplicis, vomendũ, interdũ ante, nonnunquam

etiam post cibum, prout æger facilis sit ad vomendum aut difficilis: vt,

℞ Raphani concisæ ℥ ii

conterantur in mortario, & affusa aqua mulsa aut decoctione anethi succus exprimatur, & tepide (tepida enim relaxãdo vomitum prouocant) bibatur. aut

℞ Sem. Anethi
Sem. Raphani } an. ℥ i ß
Agar. puluerisati ʒ i

Bulliant in sufficiente quantitate aquæ ad dimidias. colaturæ vnciis sex adde Syrupi acetati vel oxymellis squillitici (si materia valde crassa sit) ℥ i. bibat, post paululum euomat pluma vel digito in fauces immisso. Sin autem ob angustiã pectoris aliaue de causa vomere nõ possit, præparata pituita ex melle rosaceo, oxymell. simplici, syrupo de stœchade & decoctione foliorũ rutę, pulegij, calaminthæ, hyssopi, origani, seminib. calidis maioribus, purgabitur carharticis phlegmagogis, pilulis aureis, pilulis de hiera cũ agarico, de hiera simplici, elect. indo mai. benedicta laxatiua, aut id genus aliis quæ abunde prius recensuimus. hac ratione expurgata pituita, habebit

infir-

infirmus in familiari vſu radices cōditas zingiberis & helenij, & maxime quidē radices imperatoriæ crudas aut conditas: quib. quidem prærogatiuā omnium ſimplicium in hoc affectu & quaſi palmā facile tribuo. Deinde etiam quod optamus, mirifice præſtāt Diarrionpipereō, diacalaminthum, dianiſum, diacinamomum, Electuariū de baccis lauri, mithridatū & Theriaca, quodlibet per ſe, aut cum vino exhibitum. Cuminum puluerisatum cum ſalis tantillo ex iure gallinę aut vino fuluo propinatū efficax eſt: nec minus vinū decoctionis florum camemeli, ſem. aniſi aut cumini cū pulueris nucis moſchatę momento, & oleo amygd. dulcium aut communi ebibitū iuuat, adeo vt dubitē ſi huic remedio alterū par ſit. item caſtorij ʒ ß, caryophyllorū ℈ ß. in vino propinata, & poliū mōtanum cum vino idē valēt. Quin etiā acetum ſquilliticum propter vehementē quā habet incidendi facultatē, aut ex eo cōpoſitū oxymel, ſi cū vino potēte eius vncia vna bis de die bibatur, potētiſſime auxiliatur. Suillus talus ex Æginetæ ſententia crematus & in potu ſumptus, tor-

mina & flatus discutit. Idem potenter admodũ facit aqua ex cinamomo, in alẽbico vitreo secundũ Matthioli descriptionẽ distillata, per se aut cũ aquæ vitæ aliquot guttulis sumpta. Vinum etiam odoriferum cum pauxillo cinamomi & galangæ, aut vinum decoctionis rorismarini, sem. dauci, cumini, carui, baccis lauri & iuniperi: aut tale pro delicatulis (de quorũ palato non minor quam de ægritudine habenda cura est) vinum Hippocraticum præscribemus.

℞ Sacchari albissimi ℥ iiii
Cubeb. Gran. parad.
Galang. Zingib. an. ʒ i
Piperis longi ʒ ß
Cin amomi ʒ iiii

Vini Cretici, Romani, aut alterius cuiuspiam generosi ℔ ii. colentur per manicã, fiatq; potus quem Hypocras vulgus appellat. Cæterum diligenti animaduersione tam hic, quam in omnibus & prædictis, & deinceps dicendis obseruandum, quod nullus omnino, aut exiguus admodum vsus sit impense calidorum cum simpliciũ, tum cõpositorum medicamentorũ, antequã cruda crassaque

que pituita quouis modo vomitu aut purgatione ſit euacuata. Omnia enim acria, & abunde calida, ſi in dēſam atq; viſcidā pituitā incidant, flatus ſuſcitant, quos non diſcutiunt: quare dum curare ſatagimus, maioris moleſtiæ authores ſimus, & quæ alioqui poſt euacuationē craſſi humoris ſalubria ſunt, & maxime conuenientia medicamēta, illo adhuc in corpore ſubſiſtēte, euadunt pernicioſa. Caute itaq; ſe gerat medicus in horum adminiſtratione, nec minime negligenter: ne, ſi forte leuioribus medelis malum non euincens, aut valentioribus perperā vſus, inflatione diutius perſeuerante, ægrum in Tympaniten deiiciat, & mali medici nomen ſibi conciliet. Extrinſecus optimum eſt ventriculum arcte ligare, vt flatus impediantur, & melior fiat concoctio: ventriculi deinde regionem fouere ex oleo quod Rutam, calamintham, Roſmarinū, vel quoduis ſeminū calidorum, cuminū, aniſum, apium, daucū, vel lauri baccas, aut eius folia, incoctum habuit: vel eadem hæc in vino decoquantur, fotuq; facto, irrigetur vētriculi regio ex oleo, quod tenuio-

rum ſit partium, & potiſſimum ſi corũ copia ſit ex oleo macis aut caryophyllorũ. Nam præterquam quod ſua tenuitate meatus cutis ſubiectarumq; partiũ recludant, & flatus ſi quid aliud extenuent & diſcutiant, pulchre quoq; ventriculum corroborant, calfaciunt, ſuffocatum calorem reſuſcitant, & ſubſtãtiæ quadam proprietate recreant. Vnguentum etiam longe vtiliſſimum ex iis in hunc modum componi poteſt.

℞ Ol. macis ℥ vi
Ol. abſinth.
Maſtich. an. ℥ iiii
Lig. aloes
nuc. moſch.
cubebarum
caryophyll. } an. ℥ ß
moſch. benzoini, croci an. gr. vi.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum & cum ceræ quod ſatis eſt fiat vnguentum ſecundum artem. inungatur regio ventriculi calide ante paſtum. poſt fotum paulo antedictum, imo & poſt inũctiones, nõ inutile erit ſacculum ex plumis anſerinis confectum applicare, aut eum qui ſequitur.

℞ Origani, abſinth. menthæ an. M ß.

Sem. milij, Anisi tostorum an. ℥ ß
Fl. Camemel. lauandulæ
Anthus, furf. an. p i
Bacc. lauri ʒ i
Nucis moschatæ ʒ ß

pulverizentur grosso modo, & insuãtur pãno sericeo raro & rubro, fiatq; sacculus interbassatus in scuti stomachalis figurã. qui vino aliquo generoso respersus & optime calfactus, vẽtriculo applicetur. Hic variȩ formulæ medicamẽtorũ huic affectui haud inutiliũ forent inserendæ: quas omnes breuitatis studio lubẽs prætereo, vna excepta cucurbitula, quam bonȩ magnitudinis ter quaterue sine incisione ita medio ventri vt vmbilicum comprehendat affigere, in integrum sæpe toto symptomate liberat. Item lapis molaris, aut later igne candens, inuoluatur in linteum quadruplicatum quod prius in vino generoso maduerit, ac calide dolenti ventriculo iungatur: quo tepescente alius simili modo præparatus sumatur, ac sic mutatis vicibus hic post illum administretur. Hæc sunt, quæ de ventriculi inflationis curatione dicenda habui. quæ si prudenter &

ex prescripto viti docti vsurpentur: non dubito fore quin paucis diebus liber ab omni molestia æger euadat.

De Melancholiæ flatuosæ curatione. Cap. 20.

MElancholia Flatuosa multiplicē ob causam difficilis curationis est. Nam præter vehementē venarū meseraïcarum a crassa crudaque materia, tum melancholica, tum pituitosa, vnde contumaces perpetuo spiritus eleuantur, obstructionem: maxima etiam intemperaturæ viscerum inæqualitas subest. Huius quidem ratione non leuia accidentia ingruunt; excrementorum nēpe suppressio ab exiccante & humiditatē exugēte calido hepate: difficilis spiratio a cōprimente septū transuersum inflato ventriculo, dolore ventriculi a flatuum distensione & intemperie frigida; eructationes, vomitiones, & successu tēporis ab obstructione putredo, cuius venenata euaporatione perculsa mens deficit, & delirium accidit. Hæc partiū inæqualitas contrarias habet curandi indicationes. Iecoris nempe ardor refrigerationem, & ventriculi frigiditas calefactionē desiderant. Deinde quæ medicamen-

dicamenta crassos humores valide incidendo, colliquando extenuandoq; pręparant, præparatos efficaciter euacuãt, & collectos spiritus dissipãt: pleraq; impense calida esse, palam est. porro calida iecoris & venarum ardorem adaugent: auctior caliditas, quod subtile in humoribus est dissipando, reliquum incrassat, magis infarcit & impingit, flatusq; copiosiores ex tali materia suscitat: frigida e contrario medicamẽta cõgelãdo, humores condensant, meatus constringũt & natiuum ventriculi calorem obtundendo, coctionem impediunt, cruditatem suggerunt, & flatuum procreationem promouẽt. Quocirca vna curationis via superest, quæ per mediocriter tũ præparantia, tũ purgantia procedit. Atqui cũ mediocritas hęc in graui & difficili affectu nihil laudabile præstet: accidit, difficilem hunc morbum habere curationem, & plerumq; diuturnum esse. Verumtamẽ difficultas non deterreat, sed intrepide affectui occursando eiusmodi enemate curatio auspicetur.

℞ Rad. polypod.q.
Fol. Senæ Alex.an. ℥ i

Maluæ, parietar.
Betæ, caul.rub.an. Mi
Fl. Camemel. p i
Sem.anis. ʒ vi.

fiat decoctio secundum artem ad medias. In colaturæ ℔ i. dissoluantur diacatholiconis, Sacchari rub.an. ℥ i. Ol. anethini ℥ ii. Salis modicum. mistis omnibus fiat clyster.

Hunc si æger non admittat, sumat sequentem potionem laxatiuam.

℞ Fol.Senæ orient. ʒ iiii
Agar.trochisc. ʒ i
Zingib. Asari an. ʒ ß.

infundantur per horas xii. in aqua stillat.intibi latifolij, deinde coquantur cum drachma vna Seminis anisi grosso modo contusi ad duas aut tres ebullitiones, postea exprimantur fortiter:in colaturæ ℥ iiii dissoluantur, si diues sit, mannæ ℥ ii. Syrupi ros.solut. ℥ i. Si pauper, confect. Hamech. El. de dactylis an ʒ j. Syr.ros.solut. ℥ i. mistisque omnibus fiat haustus, detur in aurora.

Sequẽti die aperiatur, si nihil impediat, basilica dextri brachij, aut si magna sit lienis obstructio, sinistri: extrahanturq; sanguinis vnciæ quinq; aut sex, plus vel minus, pro virium robore & sanguinis corruptione. Hoc facto sequenti apozemate cum pituitam tum melancholiã

respi-

respiciente(vt plurimum enim vtriusq; humoris copia adest) præparanda erit materia.

℞ Radicum cichorii, helenii, polypodii quer.an.℥i ß.chamędr.cuscutę,aspleni,hysso pi an. M i. Fl. Sambuci, Camemeli, an. p i. cort.radicum cap. & tamaricis an.ʒ vi. liquirit. rasæ ℥ ß. Sem. anisi ʒ iiii. passul. ab arillis mundat.P i.

Fiat decoctio secund. artē ad ℔ i ß. in colatura clarificata dissoluatur Syrupi de cichorio cum Rhab.Oxymell. s. añ ℥ ii. aromatisetur cum Sp. diatrionsant. Cinamomi an: ʒ i. fiatque apozema pro quatuor vicibus, sumat summo mane. materia præparata sic expurgabitur.

℞ Rhabarb. el.
Agar. troch. an. ʒ i
Fol Senæ Alex.ʒ ii
Zingiberis, Spicæ ℈ ß
Cardamomi ℈ ss

infundantur in iure pulli per horas xij. exprimatur fortiter.in expressi colatura dissoluantur

Conf. Hamech } an. ʒ i
Diaphœniconis }
Syrup.ros.solut.℥ i

Misc.fiat haustus. vel sumat sequentem puluerem.

℞ Sp. Senæ præparat. ℈ iiii. Rhabarb. ℈ ß. Diagridii gr. ij. Aromatic. ros. gr. viij. Sacchari ad pondus omnium, aut ʒ ij.

Pulverizanda in puluerem tenuissimū redigantur, & cum iure galli decrepiti sumat diluculo. Sequēti post purgationem die, abstineat ab omni alia medicina, præter-quam a sequenti electuario, cuius sumat unciam mediam, & superbibat aquę mellis aut iuris caponis ℥ iiii. vel fiat elect. solidū in tessellarū figurā.

℞ Sp. Dialaccæ ʒ i
Conf. e bacc. lauri }
Diarrhod. abb. } an. ℈ i

cum saccharo in aqua borrag. & modico vini dissoluto, fiant tabulæ, quarum quælibet sit ponderis drachmæ vnius: sumat tessellā vnam in aurora: circa prandium snmat iusculum galli decrepiti; qui cū rad. polyp. borrag. fl. rorismarini & calamintho decoctus fuerit: aut eius loco sumat in pandio media hora ante alium cibum hanc ptisanam.

℞ Hord. mund. quart. i. Rad. apij, fenicul. cichorij an. ʒ iij. cicerum rub. pistaciorum, passul. de corinth. an. ℥ i. hyssop. M. ß. coquātur in aqua purissima ad ℔ i. ß.

Ius

lus coletur per manicam hippocratis cum vini albi ℥ vi.& addēdo cinnamomi ʒ i. Sacch.q.ſ. fiat ptiſana. Hac poterit vti etiam in cœna. Sequentibus deinceps quatuor ex ordine diebus iterū præparabūtur humores iā dicto apozemate, aut alio qualitatem humoris peccantis reſpiciente, quod in imbecillo corpore ſemel, in robuſto autem bis ſoleo de die propinare, interdum etiam, ſi ingens copia humorum adſit, alternis diebus duas aut tres ex hiſce pilulis media nocte ſumendis præſcribere.

℞ Maſſæ pil. aur.
fœtid. an. ʒ ß
Trochiſc. alhand. gr. iiii

miſce & cum aceto, aut quod melius eſt oxymell. ſcillitico fiāt pilulæ quinq;. minimum quam modeſte ſingulis diebus hæ aluū ſoluant materiamq; ab apozemate præparatam educant. abſumptis ſyrupis denuo purgabitur cum confectione hamech, pilulis de agarico fœtidis aut id genus aliis, quorum omnium formulas hic præſcribere longum foret. Syrupus quoque Ioannis Montani cap. 18. deſcriptus, huic affectui, potiſſimum

ſi ab humore melancholico ortum habet, inſtar omnium eſſe poſſit. Sufficiẽter vti diximus expurgato corpore, venit viſcerũ inæqualitas corrigenda per medicamenta extrinſecus applicita. & primo ſi calida admodũ ſit iecoris diſpoſitio, irrigabitur hypochondriũ dextrũ cũ ol. roſacei completi partib. duabus, olei abſinthij parte vna, & modico aceti. Vel oleo communi quod abſinthium, plãtaginem, nymphçæ flores, roſas rubras, ſantalum vel ſimile quiddam incoctũ habuerit. Sin autem huius mali præcipua cauſa in lienis obſtructione lateat: hoc decocto eius regio fouebitur

℞ Rad. ebuli, Rubiæ mai. an ℥ ii
Calaminth. puleg.
Cetrach. fol. lauri } an. M ſs.
Fl. Camemeli
Sem. agni caſti, ideſt viticis
Baccar. lauri an. ℥ i
Abſinth. communis M i

Bulliant in aqua extinctionis ferri pro fomento, abſterſus locus inungatur oleo de capp. ſolo, aut cum olei amygd. amar. æqualibus partibus miſto, aut linimento hocq; habet.

℞ Ammoniaci

Bdellii an. ʒ ii
Galbani ʒ ſs

diſſoluantur in aceto acerrimo, deinde cum ol. capp. ol. aneth. pinguedinis anſerinæ an. ʒ vi. fiat linimentum. Interim dum hæc aguntur, habebitur etiam ratio ventriculi, & flatuum in eo cõgeſtorum: quod cum variis medicamentorũ formulis, fomentis, linimentis, quarum præſcriptiones ex cap. de ventriculi inflatione huc transferre liceat, fieri poſſit: optime tamen cum eiuſmodi ſacculo præſtabitur.

℞ Menth. M i. calaminth. origani an. M ſs. fl. Camemeli, fl. roriſmari. ſtœchad. arab. an. p i. abſinth. m. ſs. maſtich. ʒ i. Cinamomi, Caryophylli, ligni aloes, Galãg. coral. rub. añ ℈ i.

Pulueriſentur groſſo modo, & commiſtis omnibus fiat ſacculus interbaſſatus pro ſtomacho, cõſpergatur vino maluatico, aut alio quouis generoſo; & calide applicetur, recalfiatq; interdũ. Singulis diebus accipiet cum ſyrupis ad obſtructionis apertionem, & flatuũ diſcuſſionem, teſſellã vnam ſolidi iſtius el. quod prius deſcripſimus. Enemata quoq; flatuum craſſitiem carminantia, & con-

ſtrictam aluum prouocantia, a præſente medico erunt præſcribenda.

De colici doloris curatione. Cap. 21.

COlici doloris curationem hic delineaturus, pauca beneuolum lectorem præfationis loco admonere, animus eſt. Primo non expectet hoc capite alterius ſpeciei colicæ affectionis curationem, præterquam illius quæ a ſolis flatibus eſt, aut ab his cum vitrea pituita continente cauſa coniunctis. Secundo, quod ſtudioſe admodum & prudenter eius curatio ſit inſtituenda. perperam enim curatus, cauſa cur arthritis ſequatur eſſe ſolet, facilisq; ex hac, teſte Hippocrate, in illum relapſus. Cuidam inquit inteſtinũ colon vocatum, ſimulatq; articulari morbo detinebatur, dolore vacabat: poſtquã vero ab eo ſanatus eſt malo, plus doluit. Tertio quod venę ſectio magnũ momentum adferat, adeoq; neceſſaria, modo affectus vehemens excruciet, & plethora vel febris adſint. Quarto quod in huius curatione ab impenſe calidis cane peius & angue abſtineatur, ſaltem ante pituitæ vacuationẽ. Quinto quod præcipuus curationis ſcopus

Lib. 6. epid. part 4. aphoriſ. 3.

pus in enematũ vſu cõſiſtat. Sexto quod cucurbitula nihil conſideratione dignũ adferat, niſi opportuno tẽpore & idoneo corpori affigatur. Cũ itaq; medicus ad huius curationẽ accerſitur, diligẽter cõſideret, nũ ex phlegmone coli alteriuſue inteſtini, aut billioſis humorib. interiorẽ eorum tunicã erodentib. an a vitrea pituita, vel diſtendente ſpiritu enaſcatur. Si ab his, denuo obſeruandum vehemẽtiſſimus ſit affectus, an moderatus, idq; cũ plethora vel ſine hac. Si vehemẽtiſſimo dolori cõiuncta ſanguinis copia eſt, ilico poſt excremẽta emolliente clyſtere educta vena ſecanda erit, ſanguiniſq; quantitas pro præſentis medici iudicio extrahenda. Metus enim eſt ne vehemens ille dolor ſanguinẽ trahendo inflãmationem excitet, vel conturbando febrẽ efficiat. Sanguine euacuato, validis enematis ex hier. ſ. Electuario Indo mai. aut hiera logodio paratis debet pituita in inteſtinis collecta expurgari, nullo equidem remedio cõmodius id fieri poteſt. Cum enim morbus ipſe, eiuſq; cauſa in inteſtinis, & potiſſimũ colo ſint, nihilque per os ſumptum teſte Gal. poſſit *Lib. v. metuo.*

integris viribus ad inferiora pertingere: clyſter autē quod optamus ſine vlla moleſtia vel periculo valeat proficere: quis quæſo tam abſurde iudicet, vt vnū clyſterem ceteris omnibus medicamentis non præferat, præſertim cum quæ per os ſumũtur calidiora eſſe neceſſe ſit, (morbus enim frigidus, & contraria contrariis curantur) maioreque copia ingerantur ſi commodum vllum ſint allatura. Atqui calida omnia quia tenuium partium ſunt, facile permeāt venas meſeraicas. His, iocinorique calidam intemperiem inducunt & fundunt ſanguinem. porro caliditas viſcidum glutinoſumq; phlegma colliquans, flatus eleuat, malum malo accumulans: & generoſum alioqui remediū, ſi bene vſurpetur, nocentiſſimum abuſu fit venenum. Quare author ſum improuidis hiſce medicis, vt in poſterum cautius ſuam Theriacam, mithridatū, diacalaminthū, aliaq; valde calefacientia colicis propinent, antequā vitrea pituita craſſis inteſtinis impacta, fuerit expurgata, quinimo ne tum quidem vacat periculo frequentior eorū vſus. Tutiſſima ſane admini-

mini-

miniſtratio & ſanitatis citiſſima recupe ratio in clyſteribus rite apparatis conſi-ſtit: primus ergo emolliens eſto ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ʒ x.
Hier. ſ. cum mell. ℥ ß
Sacch.rub. ℥ i
Salis communis ʒ i ß.

Diſſoluantur in ℔ i. decoctionis rad. althææ, quinque herbar. emollientium, Fl. Camemeli, furf. cicer. rub. & fiat enema.
quo eiecto, fæcibuſq; eductis infundatur ex Galeni ſententia lib. 2 ad Glaucon. oleū aliquod tenuiū partium, quale eſt rutaceū, laurinū, aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum partiū tenuitate calfaciunt, quale eſt cyminū, apij petroſeliniq; ſemen, feniculi, aniſi, libyſtici, ſeſelis, dauci & ſpondylij, ruta deinde & lauri baccæ, admiſcebis quoq; bitumē, quæq; ſimili calfaciendi facultate ſunt prædita, aut ad valentiorē pituitę eductionem hoc ſubſtituatur.

℞ Calaminth. puleg. tanacet. an. M i
Fl. Camomillæ p i. Sem. cumini,
Dauci an. ʒ iii. bacc. laur. p ß.

In decoctionis colatæ ℔ i. miſceantur Oxymel. ſquil. ℥ i. Ol. rut. aut eius in quo prius di-

cta medicamenta incocta fuerint ℥ iii. Elect. Indi mai. ʒ vi. hier. logod. ʒ i. fiat clyster. Hęc si percurauerint, bene est. Sin minùs, eadē repetantur, aut aliter secundū affectus magnitudinem, materiæ pituitosæ quantitatem, flatuum copiam, aut ægri debilitatem componantur: hoc tamen perpetuo obseruato vt ab iniecto clystere infirmus in partem magis dolētem decumbat. Interim per os sumentur moderate calida, vt est decoctum fl. Camemeli in aqua fontana, aut si velis præstantius, in vino albo tenui. mirificū enim auxilium hoc præstat in colica affectione, quemadmodum etiam ius decoctionis cumini per se, aut cum iam dictis camomill. flosculis. Hisce iusculis ego soleo nonnunquā admiscere vnciā vnam aut alterā ol. amygdalarū dulciū recenter expressi, aut si huius copia non sit, olei communis, aut ol. seminis lini quod præstātissimū est, cochlear vnū adiicere. oleū etiā amygd. dul. ab expressione adhuc tepidū per se ad ℥ iii. vel quatuor vtilissime bibitur. Nec plebeiū hoc remediū minus efficax est, quod sic habet.

℞ Vini Rhenensis ℥ iiii aut quinque

Nuci-

Nucis myristicæ ℨ i. aut ℈ ij
Ol. communis cochlear vnum.

mistis omnib. cum saccharo, bibatur calide. In hisce potionibus non temere additur oleum. id enim præterquam quod anodynum sit, latera etiã ventriculi & intestinorũ impinguat, sua vi emplastica venarũ oscilla obstruit, trahendi facultatem eneruat, efficitq; vt dolorẽ sedantia, frigiditatem corrigẽtia, flatusq; discutiẽtia medicamenta, citius ad locũ affectum penetrent, nec tam auide a venis absumantur. Ceterũ cum hic morbus sua spõte nauseabundus existat, oleumq; insuper multis nauseam & vomitũ promoueat, his qui eius vsum aspernabuntur, sequentia conuenient.

℞ Summitatum absinth. vulgaris p ß. Sem. cumini ℨ ii. fl. Camemeli, anthus añ p i. Cubeb. ℨ ß.

Coquantur in vino odorifero: Ius decoctionis coletur per manicam cum sacchari & cinamomi conuenienti pondere. vtatur. Castorei etiam ℨ ß. in vino cũ cinamomi & croci tantillo dissoluta efficax est. At quibus ita venter flatu distenditur vt ægre curationem admittat,

aut torminibus vexatur atq; ſingultu, idq; ob frigidos viſcoſoſq; humores, aut craſſos nebuloſoſq; ſpiritus, eos ex oxycrato potũ iuuat. hæc ſic adminiſtrata, & ſi opus fuerit repetita, vt plurimũ inte gre reſtituunt. Sin autem contumacior affectus ſit, aut ęgri enematum vſum nõ ferãt, aut deniq; ex toto corporis habitu in inteſtina pituitoſi humores defluant: phlegmagoga moderate purgãtia, poſt quã ad expulſionem habilis pituita ſit reddita, præſcribẽtur; quorum formulæ ex præcedentib. huc erunt transferendę. porro ſi vna cum purgantibus pharmacis narcotica (ad quæ in ſummis doloribus confugere oportet) commiſcere eſt animus, ſic erit progrediendum.

℞ El. Ind. mai. ʒ vi aut ʒ iiii
Trochiſc. alhand.
Caſtorii, Opii. an. gr. iiii

miſce & cum ſaccharo fiat bolus. vel fiat talis infuſio.

℞ Agar. trochiſc. ℈ iiii
Zingiberis ℈ i

infundantur in decocto pulegii, Hyſſop. fl. anthus & chamęmeli ad horas xii. in expreſſione diſſoluãtur diaphœniconis

ʒ iii.

ʒ iii. philonii perſici ad minus annotini ℈ i aut ʒ ß. aut ſi vetuſtum ſit, & vigoris expers, ad maius pondus aſcendere licet. fiat hauſtus cum ſaccharo quantum ſatis eſt ad conciliandam ſuauitatē. in formam etiam pilularū redigi poſſunt.

℞ pil. de hier. cum agar. ℈ ii
maſſæ pilul. coch. ℈ i
Diagrid. caſtor. Opii an gr. iii.

Cum vino fiant pilulæ ſeptem, ſumat. Hac medicandi ratione triplex cōſequimur commodum, pituitā ipſam expurgamus, flatum diſcutimus, & dolorem ſopimus: qua ſane nulla commodior feliciorue curandi via in grauioribus his doloribus excogitari poteſt. Galenus in hoc affectu narcotica perſe prębet. quod ſi, inquit, dolor perſeueret, medicamentis ex opio, quale eſt Philonis Tarſenſis omnibus medicis cognitum, vti nō formidabis, etiamſi neceſſario noxam aliquam afflictis partibus ex his acceſſurā non ignores: ſed certe ei quod magis vrget obſiſtendo, hominem doloris vehementia animo delinquentem cum parua noxa ſeruare ſatius erit: nam ſequentibus deinceps diebus offenſionem me- *Lib. 2. ad Glauc.*

dicamento cōtractam emendare poteris. Si ergo cuipiam simili ratione placeat narcotica medicamenta propinare, det philonij Persici in vino maluatico dissoluti ʒ ß, aut ℈ ii, etiam drachmā integram pro affectus magnitudine: aut pilulas Rondeletij, quarum descriptionem huic loco lubuit inserere.

℞ puluceris diagalang.
Aromat. ros. añ ʒ ii
Castorij ʒ ß. Euphorb. gr. x.

Opii diligētissime contusi cum pistillo ferreo calido, dissolutiq; in vino maluatico ℈ i ß. piperis, croci, myrrh. an. ℈ ß.

formentur pilulæ decem pro drachma, capiat quatuor aut quinq;. quod si nō sedetur dolor, dentur nouē aut decē. Sunt autem conficiendæ paruæ & molles, vt citius dissoluantur, citius dolorē consopiant, & minus in vētriculo remorētur. cauendum interim vnice ne iam dicta opiata aut vllum aliud præbeantur, nisi prius idoneis euacuationibus corpus perpurgatum sit: & aliquot horis ante pastum ieiuno stomacho, nec non in extremis doloribus, & cum alia anodyna sine vtilitate sint administrata. Colicus

dolor

dolor a ſolis flatibus excitatus medicamenta nec præparantia nec purgantia requirit; ceterum enemata dolorem ſedantia & ventoſitates carminantia & diſcutientia conueniunt. huiuſmodi ſunt:

℞ Ol.lini, decoctionis fl.camomill, & cumini an ℔ ß.
Confect. e bacc.lauri ʒ ii
Diacathol.& Sacc.rub.an.℥ i.
Salis gemmæ ℈ ii

miſtis omnibus fiat enema. ad dolores ſedandos efficaciſſimum eſt. magis carminans tale eſt,

℞ Rad. helenij ℥ iii
Calaminth.pariet. an. M i
Sem.Aniſ.Cumini,cardamo.an.ʒ iii
Bacc. iunip.Bacc.lauri an.p i

Bulliant in ſ.q.aquę ad mediæ partis conſumptionem: in colaturæ ℔ i.addantur vini maluatici aut cretici ℥ iiii.diacalaminth. ʒ iii. ol. rutac.ſeu ol.nucum ℥ iii.fiat clyſter.

Vel

℞ Vini albi in quo coxerint cuminum, aniſum, baccæ lauri & ſimilia ℔ i.

Infundatur calide. per os quoque hic paulo calidiora quam in colica paſ-

ſione ex pituita admittũtur. Quare præter ſuperius dicta, vtiliſſima etiam ſunt, confectio e baccis lauri, diacyminũ, dia trionpip. quodlibet per ſe in tabellis, aut alia quauis forma ſumptum, aut in vino diſſolutum. Extrinſecus varia conducunt, & cumprimis cucurbitula opportune vſurpata. Opportunus autem eius vſus eſt, vt iis dumtaxat corporibus applicetur, quæ a ſolis flatibus excrucian-tur, & abdomen non admodum pingue craſſum & diſtentum habent. In quibus namque vitreæ pituitæ copia ſubeſt, infructiferum eius vſum vel millies expertus ſum: dolor enim qui pali infixi ſimilitudinem habet, non a flatu, ſed ab intemperie frigida pituitæ naſcitur: quam diu itaque eodem in loco perſiſtit pituita doloris cauſa, tantiſper durabit & dolor eius effectus. Cucurbitula autem pituitã non euacuat: ergo nec dolorẽ tollit. In pingui & multum craſſo abdomine raptu vehementiſſimo oſculum ſuũ illa carne & adipe adimplet prius quã vis attractrix ad inteſtina deſcendat, flatuique hoc modo via intercluditur. Sed quid miramur hęc? cum ſola abdominis

a flatu

a flatu diſtendēte(vt in tympanite accidit)durities efficax cauſa ſit impediens quominus trahentem cucurbitulā flatus ſequatur. Atqui ſi oportune (vt diximus) larga, cū multa flamma applicetur, videbitur profecto incantamēti cuiuſpiam ſimile quiddam efficere. Sacculi etiam componuntur ex milio, furfure, floribus lauandulæ, camemeli, anethi, & calamintho, in ſartagine frixis, vino vel aceto irroratis; qui calide alter poſt alterum imponantur. vel ℞ Stercoris caballini recentis quantum ſatis eſt, & cū oleo lini, chamęmeli, anethi, fæcibus olei communis, aut cum vino & fl. pſeudonardi formetur emplaſtrū ad ignem in frixorio, admoueaturque loco dolenti quam fert calidiſſime. Lateres itē calfaciunt nonnulli, & linteis vino madentibus inuolutos imponunt. Eundem vſum habent aſſer quernus calide impoſitus, & panis e furno calens, filum etiam ex lixiuio coctum cum cineribus calidum admouetur. Porro infinita alia ſunt non ſine ratione huic malo inuenta remedia, fomēta, balnea, inſeſſus, illitiones, cataplaſmata, & id genus alia, quæ

tempestiue administrata iuuāt: intempestiue autem, non modo non iuuant, sed maxime nocent. quare grauissimus author Galenus hanc nostram sententiam cõprobās scribit in hęc verba: Calfacere pręcordia cataplasmatis, aut perfusionib. non est perpetuo tutum, sed in iis tantum ægris quibus in toto corpore nullum errat superfluum. Ceteris omnibus extrema est pernicies. Iterũ; Quo pacto igitur dolores eos quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmatis quę valenter excalfaciant: Quippe lenti omnes, crassique & frigidi humores, ab iis quæ calfaciunt, nisi etiam valenter digerent, liquantur ac in flatum mutantur. Oportebit igitur eos incidere simul & concoquere: quas res tenuātia medicamenta præstabunt, potissimum tamen si calida vehementer non sint. Quod autem horum quoq; ipsorum ea maxime deligenda sint, quæ magis flatum discutiant, magisq; siccent, nemini potest dubium esse: quorum formulas ex iam dudum dictis abunde satis didicisti.

Meth. med. lib. 1.

Lib. 2. method.

Hic

Hic forent etiã amuleta a proprietate substantiæ auxiliantia, galerita auis, talus suillus combustus ac deinde bibitus, intestinum lupi siccatum, tritum, cum vino sumptum; pellis eiusdem vẽtri admota, stragulæ ex eadem & cingula confecta; itẽ lupi stercus album ex vino potum vel nucula inclusum, & e collo vt ventrem contingat suspensum, aliaque multa inserenda. atqui cum ab aliis vel ad nauseam hæc sint inculcata, breuitatis studio lubens prætereo.

De flatuosæ obstructionis hepatis curatione. Cap. 22.

OBstructio vitium est omnibus visceribus familiare, nullis tamen magis quam iecori & lieni. fit autem cũ humor crassus, pituitosus aut melãcholicus tenuissimos venę portæ ramos per iecoris substantiam dispersos infercit, nec humor dumtaxat, sed & spiritus nebulosus subinde sua crassitie in tantam molem iecur effert, vt veluti a scirrho totum hypochondrium intumescere videatur. Nec mirum tantã obstructionẽ a flatu cui exitus non patet, generari in hepate, quod tenuissimis dũtaxat venulis meatibusq; dotatũ est; cũ amplissi-

ma inteſtina adeo plerũq; a ventoſitate obſtruantur, vt penitus nihil per anum egredi queat. Quare Arabum hęc ratiocinatio: Vẽtoſitas groſſiſſima ſubtilior eſt quã chylus ſubtilis, ſicut ventus ſubtilior eſt aqua: Sed chylus tenuis, concoctus, & pro naturæ ratione affectus, iecur nõ obſtruit: ergo nec flatus eius oppilationem producere poteſt: futilis eſſe merito iudicabitur & inefficax; quod hinc præter reliquas rationes validiſſimas, neceſſario ſequeretur, a nebuloſo flatu inteſtina nunquam (quod tamen doctorum virorum monumẽta & quotidiana experientia teſtantur) obſtrui, cum craſſiſſima trãſmittãt ſtercora. Iecur itaq; obſtruitur, aut a ſolo flatu, aut ab hoc vna cum humore viſcido cõiuncto. Atqui ſummo ſtudio hic animaduertendum, ne cum obſtructum iecur a flatuoſo ſpiritu accuſamus, vitiũ in colo ſit. Colõ enim inteſtinum ſub dextra ilium regione ſitum, tantopere interdũ a pituitæ & flatuum multitudine diſtẽditur, vt totum hypochondrium intumeſcat. Verum haud difficile eſt ex prædictis, hos affectus internoſcere. quare breuitati

breuitati consulentes, curationē huius flatuosæ obstructionis deinceps prosequamur. Si itaque a pituita cum flatu fiat, sequenti apozemate præparanda erit materia.

℞ Rad. helenii, Rubiæ mai. Asari an. ʒ vi
Cort. rad. ebuli, cort. capp. an̄ ʒ iiii
Chamædr. Aspleni. hyssop. an̄ M j
Absinth. rom. M ß.
Sem. dauci, Anisi, an̄ ʒ iii.
Bacc. iunip. passul. corinth. an̄ p j

coquantur secundum artem in sufficiēti quantitate aquæ ad mediæ partis cōsumptionem. Colaturę clarificatæ ℔ i ß adde sacchari quod satis est ad conciliādam suauitatem, & aromatisetur cū cinami ʒ i ß. sumat quatuor vicibus. aut

℞ prædictæ decoctionis ℥ iiii. Syr. de calaminth ℥ i. Oxymell. scill. ʒ ii. misc. pro vna dosi, & sic pro aliis tribus. Deinde

℞ Sp. dialacc. ℈ ij
Sp. el. de bacc. laur.
Diarrh. abb. an̄ ℈ ß

cū saccharo in aqua fœniculi & modico vini albi dissoluto, fiant tabulæ pondere drachmæ vnius: sumat tabulā vnā cum Syrupis. præparata materia hoc aut simili phlegmagogo expurgabitur.

℞ Turpet opt. ℈ ii
Zingib. ℈ i
pul. Senæ præpar. ʒ ß.

fiat puluis tenuiſſimus & cũ ſacchari ʒ ii ſumat diluculo in iure caponis. aut ſic.

℞ Agar. troch. ℈ iiii
Zingiberis ʒ ß.

Infundãtur per horas xiiii. in aquæ betonicę ℥ iii: poſtea exprimatur fortiter, in expreſſo diſſoluãtur El. indi. mai. ʒ iii. Syr. de quinque rad. ℥ i.

Et fiat hauſtus vnus in aurora ſumẽdus. poſtridie purgationis ſumat ſequens Electuarium.

℞ Theriac. vet. ʒ ß
Conſ. fl. roriſmar.
Conſ. fl. Borrag. añ ʒ i. Miſc.

Si quid deinceps materiæ reliquũ fuerit, iterum id præparandum & expurgãdum. hocq; agendi ordine non minor flatuum & roboris viſcerum, quam pituitæ vacuandæ habebitur ratio. Porro a ſolo flatu diſtenſio hypochondrii diuturna non eſt ſine pituitæ affluxu. dolor enim aſsiduus hanc prolicit, meatuum extenſio admittit: & illius imó vtriuſque frigiditas iecoris hæmoptoſin debilitat; vnde ſenſim crudi humores coaceruantur.

ceruantur. Quocirca ſuadeo vtriuſque rationem perpetuo medicus habeat: potiſſima tamen cura verſetur circa id quod magis vrget. Velim itaque etiam tum cum a ſolo flatu affectus ſit, aluus leni enemate, aut cathartico quod potius lubricando ſoluit, quam violentius moueat, reddatur fluxilis, & apozematis incidētibus, teſſelliſque nuper dictis viſceris infarctus exobſtruantur. Tum demum ad flatuum diſſipationem conueniet vinum tenue quod cuminum, aniſum, cubebas, grana iuniperi, cardamomum & canellam incocta habuit, vel vinum in quo Sp. diacurcumæ & Theriacæ an ʒ ß diſſoluta ſint, ebibere, vel ſequens Hippocraticum.

℞ Theriacæ mediæ ætatis ʒ i
Cardamomi, cubeb. an ℈ ii
Canell ʒ iii. Sacc. albiſs. ℥ iiii
Vini Rhenenſ. maturi ℔ ii.

colentur per manicā Hippocratis. Caute tamen, quod etiam in præcedentibus ſubinde admonui, eſt his calidioribus vtendum, iis potiſſimum qui vel plethorici ſunt, vel iecur natura, vel victus ratione calidius ſortiti. Regio iecoris fo-

uenda eſt vino decoctionis abſinthij, pulegij, baccarum & foliorum lauri: aut ex oleo quod rutam, abſinthium, radices cyperi & galangæ incocta habuit. Item ſacculi applicandi: & cucurbitula larga bis terue cum multa flamma apponenda, non prius tamen quam pituita perfecte ſit euacuata: alioqui periculũ eſt, ne pituitã multo contumacius impingat, & veri ſcirrhi cauſa fiat.

De curatione flatuoſæ obſtructionis Lienis. Cap. 23.

LIen ſæpe tangẽti reniti videtur (teſte Gal.) tametſi ſcirrhoſus minime ſit, ſed potius flatulentus. flatuoſæ huic obſtructioni eadem propemodum remedia debentur quæ iecoris. Atqui cum magis contumax ea plerunq; ſit & longius diſſita: peculiaria quædã & valentiora tũ apozemata tũ cathartica pharmaca, ſi humores groſſi vt fere fit adſint, deſiderat. Cortices itaq; rad. capparum, tamaricis & ebuli, cortex medianus fraxini, ſcolopendrium, lingua ceruina, centaurium minus, polypodiũ, ſemina calida, vt viticis, epithymũ, Sena, Acetũ ſcilliticũ, Oxymel ſcilliticum, oxymel diureticum, Syr. de fumaria, & id genus alia

conue-

conueniunt: ex quibus apozemata incidentia, & flatus discutientia construi, & deinde confectione hamech diasena & El. Indo maiore humores expurgari poterunt. Fomēta insuper sint valida, prę-sertim si a grossis & contumacibus flatibus infartus fiant, ex vino potente cū absinthio, baccis lauri, ruta & seminibus calidis cocto, aut si mauis (vt ego interdū facere soleo) ex aceto forti, quod semē agni casti vulgo appellatum, rutam, calaminthū, Baccas lauri, marrubium, Centaurium minus, flores genistæ, radices ebuli aut iridis incocta habuit. Nec præter rationē erit, si prædicta minime sufficiant, lienis regionem fouere cū lixiuio ex cineribus brassicę, ilicis, aut fabarū confecto: cui, si lubet, aquę vitę & olei amygdalarum amararum tantillū adiicere potes. Deinde imponēdū est emplastrum mistę facultatis: quale est quod ex sulphure & alumine constat. Porro si flatuū nō tāta copia sit, iiq; sint tenues sine fouente materia, & habitus deniq; corporis rarior, quæ semel hic admonuisse per omnia sufficiat: leuiora tū intus tum extra medicamēta administranda erūt,

ſępeq; ſola cucurbitula ſatis fuit applicata. quare huic capiti finem imponens, lectorem, ſi qua forte hic deſiderata requiret, ad caput præcedens relego.

De curatione Tympanitis. Cap. 24.

TYmpanites tertia Hydropis ſpecies a flatu fit ab imbecillo calore genito; cuius quidē ſuperflua collectio inter peritoneum & omentum aliaſq; abdominis membranas ſe inſinuans, totum id violenter diſtendit, & in maximam molem effert, nullis indiciis quam rugitu, & ſonitu tympani, dum vngue percutitur, notior. Principium leue eſt, ſola nempe inflatio quæ diſcuti non potuit, inde flatus dēſiores effecti veluti in nubē, tandēq; in aquā concreſcunt: vnde vna cū nebuloſo flatu ſenſim humor colligitur. Curatio itaq; poſt bene inſtitutam victus rationem quam ex præcedentib. habes, ab humoris concoctione, eiuſque euacuatione auſpicāda erit, ſūmopere cauendo ne valentioribus medicamentis meſereo, chamelæa, colocynthide, bryonia, tithymalli ſpecieb. aut Antimonio, quod multi faciunt, imbecillum calorē ad internecionē ducas. Manifeſtum enim

enim eſt quãta vi pharmaca, nec dũ diutino & graui morbo afflictis, ſed etiã robuſtiorib. corpus cõcutiant, quam moleſtas torſiones inferãt, vires proſternãt ac ſpiritus reſoluant; cũ tamen econtrario hoc potius ſit agendum vt natiuus calor robur acquirat, quo quod naturæ noxiũ eſt euincat & expellat. Hunc igitur in modum materia præparabitur.

℞ Rad. Imperat. helenii
Rubiæ mai. Cort. rad. ebuli an. ʒ iii
Rad. Irid. Aſari an. ʒ ii
Origani, Calaminth. an. p i
Soldanell. ℥ i. gratiol. ʒ ii
Sem. Aniſi bacc. lauri an ℥ ß.

Bulliant ſecundum artẽ in duab. partib. vini & vna aquę, aut vino integro, in balneo marię bene obturato ad horas tres aut quatuor: poſtea coletur, & dulcoretur cũ ſaccharo, bibatque mane & veſperi cyathum vnum, deinde vacuetur cum pilulis ſequentibus.

℞ Maſſ. pil. de hier. cum agar.
Turpet, Rhabarb. el. an ℈ ii
Soldanell. ʒ i. Rad. aſari ℈ i
Trochiſc.. alhãd. Succ. cucumer. aſinini in dieb. canicularib. a Gordonio præparati;
Nucis moſch. Galangæ

Canell. piperis, cubeb. an. ℈ ß.
Redigantur hæc omnia in puluerem tenuiſsimum & cum ſucco iridis per reſidentiam defecato fiat maſſa. ℞ huius maſſæ ʒ i & cum oxymell. ſcillitico fiant pilulæ quinque: ſumat media nocte: aut vtatur pilulis noſtris de Soldanella dictis, in hoc affectu & omni hydropis ſpecie efficaciſſimis.

℞ pil. Aggregat. ʒ i, Trochiſc. alhand. ℈ ß. Summitatum Soldanell. & Gratiolæ & Cinamomi tenuiſſime pulueriſatorum an. ℈ i. Cum ſucco rad. iridis, fiant pilulæ ex drachma quinque, ſumat duas ad ſummum tres pro doſi, circa mediam noctē. Repetatur ſubinde ſupraſcriptum apozema, vna cum pilulis: ſiquidem non minus illud flatus ſubtiliat & diſcutit, quam humores hæ præparant & educunt. interim ventriculus reliquaque viſcera his electuariis erunt corroboranda:

℞ Succ. rad. irid. ʒ iiii
Canell. galangæ an. ʒ ii
Caryophyll. macis an. ʒ i
Zedoariæ ℈ ii Soldanell. ℥ ß
pulueriſentur, & cum melle deſpumato miſceantur in formam Electuarii, ſumat

mat alternis vel etiã ſingulis dieb. quãtitate nucis pont. Vel hoc quod ſequitur.

℞ El. de bacc. laur. ʒ iiii
Conſ. rad. helenij ʒ ii
Sp. dianiſi
Diagalangæ
Diacymini an. ℈ i
Ol. Iuniperi ʒ i

Miſc. & cũ ſyrupo de ſtœchade fiat cõditũ. vtiliſſima etiã erit ſequẽs potiũcula.

℞ Aq. cinamomi in alembico vitreo artificioſe diſtillatæ ℥ ii. Aquæ vitæ ʒ iiii. Olei aniſi aliquot guttulæ.

Miſce, bibatur ieiuno ſtomacho. Imperãtur etiam pulueres a paſtu ſumendi, vt ventriculus a crudis humoribus perfrigeratus modice calfiat, facilius concoquat, flatuſque diſcutiat. vt,

℞ Aniſ. cond. ℥ iii.
Feniculi ℥ i ß
Coriand. præp. ℥ ß
Cumini
Carui
Seſel. in vino generoſo maceratorũ an. ℥ i
Cort. citri ſicc.
Cinam. craſſi an. ℈ iiii
Sacch. roſ. tabulati ad pondus omnium.

miſce, fiat puluis, ſumat cochlear vnum poſt paſtũ, nec bibat amplius. Euacuatis

humorib. viribusq; refocillatis, summo studio veniunt flatus excutiendi: quod mirifice præstabit decoctum sequens.
℞ albi Græci, hordei integri an. ℥ i ß.
Coquantur lento igne in ℔ trib. aut quatuor vini albi gallici ad hordei crepaturã. Coletur: colatura per residẽtiã defecata denuo coquatur ad medietatis cõsumptionẽ: postea clarificetur, & aromatisetur cũ cinamomo sufficiente, & dulcoretur cũ saccharo. Huius decocti propina vncias quinq; ter de die ieiuno stomacho: emittetq; mirabiles bõbos, & sensim venter subsidet. Huc etiam faciũt conf. e baccis lauri, diacyminũ, diagalãga, diatriõpip. diamosch. dul. aliaq; innumera flatui discutiendo appropriata. Verũ quod alias admonui, iterũ repeto, moderate hisce vtendũ esse; alioqui grauissime offendũt: vt hoc exẽplo perspicuũ euadet. Muliercula quædã tympanite misere afflicta, curã sui medico familiari cõmendauerat. Hic flatuũ discussioni dumtaxat attẽtus, sine alterius medicamenti prægressu, electuariũ aliquod admodũ calidũ administrauerat. Illa paulo post sentit rugitũ solito multo

to maiorē, torsioneísq; molestiores, difficilius spirat, & ventris tumore pristino remanente, nouus accrescit: qui a malo punico, vbi prior terminabatur, se eleuās totū pectus mirabiliter distēdebat. tumores vero a sese mediāte fossula distinguebantur. ego ilico accersitus, vaticinor mortē præ forib. esse, ac ob id temerariū esse de medicaminū vlteriori exhibitione cōsiliū. nec fefellit opinio. tertio enim ab eo quo vocatus erā die, obdormiuit in domino. porro recētis tumoris causam fuisse iudico calefaciētē & extenuantē medicamenti vim, quæ nebulosum flatū extenuādo, arcto quo prius stringebatur loco minime cōtentū, ampliorē capessere coegit. Ea autē est caloris vis, vt crassa tenuādo efficiat liquida, hęcq; deinceps in vaporē cōuertat. Quippe crassa angusto loco contenta, si ignis ardore efferuescant, ampliorē locū capessere, cū in multis aliis, tū vel maxime in lacte perspicuū est: cuius quidē tanta quātitas quæ mediū lebetē nec dū adimpleat, ignis feruore extenuata, vsque adeo excrescit intumescitq;, vt lebetis parietib. non amplius cōtenta effundatur.

Simile profecto quiddã in tympaniticis accidit, dũ multũ calfacientib. medicamentis exagitantur. Quocirca moderate calida quæ viſcera roborando natiuũ calorem exuſcitant, tum intus tũ extra administrata conducunt. Ventriculus itaq; ſequenti linimento inungatur.

℞ Ol.nard. ol.maſtich.an.ʒ iii
Ol.nuc.moſch.ol.macis an. ʒ i
Menth.ſicc. Corall.rub.
Maſtich. Cumini an. ℈ i.

cũ ceræ q.ſ.fiat vnguentũ: vngatur regio ventriculi calide. Totus deinde venter linteis aut manib.calentib.fricetur, donec excitetur rubor, vt apertis meatib. flat⁹ tenuati exhalẽt. quo facto, vel vino ſublimato, aut oleo rutaceo, aut vtroq; æqualib. partib. miſto, diutiſſime vngatur, aut ſequens emplaſtrum applicetur.

℞ Empl.de bacc. lauri ℔ ß.

Miſceatur cũ ſtercore caprino aut bouino, addẽdo vini potentis quantũ ſufficit ad malaxãdũ, fiatq; emplaſtrũ quod ventri apponatur, quam fert calidiſſime regione hepatis declinata: aut eius loco conſuantur ſacculi ex abſinthio, mẽtha, ruta, ſeminib.calidis, baccis lauri, florib.

pſeu-

pſeudonardi, Sābuci, chamęmeli, roriſmarini & ſtœchados, milio, furfure & ſale. Frigantur in frixorio cū vini aſperſione, & calide ventri imponātur; ſubinde cū refrigeſcunt, ollæ quæ candens ferrū habeat, cuiq; vinū infuſū ſit, orificio imponantur, & recalfacti iterū applicētur. De cucurbitulis non eſt quod hic quicquā adiiciā. celebres enim ſunt in flatuoſis affectib. apud omnes: in hoc tamen affectu, meo quidē iudicio, nihil emolumenti adferunt. Clyſterū etiā ventoſitatē carminātiū vſus prodeſſe interdū ſolet. Verū his omiſſis tanquā notis, hoc vnū admoneo, exercitiū, ſi vires ferant, ſitim & ſudorē, non huic dumtaxat hydropis ſpeciei, ſed & duabus aliis præcipua eſſe curationis capita.

De curatione Inflationis vteri. Cap. 25.

VTerinæ inflationes fœtum interdū excutere & abortū facere ſecundo aut tertio menſe aſſolent, & inteſtinis cōtēti flatus grauidas miſere diuexare, quod vteri pondus rectū inteſtinū comprimens his exitū effluxūq; deneget. Ceterū de vterina inflatione audi Hippocratem ſic loquentem: Si inflati fuerint *Lib. de nat. muliеb. &*

Lib.2. de morb. mulieb. vteri, venter attollitur & inflatur, ac sonitũ edit, & pedes & cauæ faciei partes intumeſcunt, & color iniucũdus fit. Mēſes occultãtur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, & anxia mœret, & cum expergiſcitur e ſõno, recta ceruice ſpiratio ipsã corripit, & quicquid ederit aut biberit, ipſam moleſtat, & ſuſpirat, ac triſtatur magis quã priuſquã edit: & ſuffocatur, & nerui contrahuntur, & vteri ac veſicæ dolent, & manus cõtactum nõ admittunt. Accurate ſane hac oratione, ſymptomata vterinã inflationẽ ſequentia deliniauit Hippocrates; quæ quidẽ omnia a trib. diſtẽſione nimirũ, cõpreſſione, & cũ primariis partib. conſenſu, tanquã a cauſis producũtur. Quũ aũt ſic habuerit (inquit) pharmacum deorſum purgãs bibẽdũ dato.

℞ Syr. de Artemiſ. ℥ iii. Syr. de ſtœchad. ℥ ii decoctionis Artemiſ. Matricariæ, pulegii, Sabinæ, bacc. iunip. Sem. aniſ. & dauci ℔ i. fiat apoz. præparãs aromatiſatũ cũ cõfectiõe e baccis lauri ʒ ii. finitis ſyrupis ſic purgetur,

℞ Pil. Aggregat. ℈ ii
pil. Aurearum ℈ i
Trochiſc. alhand. gr. iiij.

miſc. & cũ Syrupo de Artemiſia fiant pi-

lulæ

lulæ quinq;: ſumat media nocte. Si pilulas nō valeat inglutire, ſumat pharmacū liquidum cuius formulā ex præſcriptis haud difficile erit huc tranſſumere. porro ſi maior humorum copia ſit, vt ſemel poſsit euacuari: repetitis vicib. id præſtabis. Poſtridie purgationis ſumat Theriacę veteris aut Mithridati ʒi. His peractis vngatur regio ventriculi & vteri vnguēto quod capite præcedēti pro illius corroboratione deſcripſimus, aut foueatur vterus oleo rutaceo ſolo, aut linimento ſequenti. ℞ Ol. amygd. amar.
Ol. Rutacei
Vini ſublimati an. ℥i.

miſceantur exacte, totaq; ventris regio inūgatur. Sacculi inſuper quales capite præcedenti, cataplaſmata & emplaſtra ex ſem. apij, fenic. dauci, carui, cumini, baccis lauri, farina fabacea, ſtercore ouiū vel vaccarū, cū vino & oleis confecta conducunt. Non minus etiā electuaria, teſſellæ, orbiculi, ex calefacientib. & corroborantib. cōſtructa, necnō vinum hippocraticum cum flatus diſcutiētib. percolatū, aut vinum maluaticum cū olei iuniperini vel olei aniſi aliquot gut-

tulis mistum, & id genus alia quæ vel ad nauseam vsq; hactenus sunt inculcata, cōueniunt. Pessus etiam (ait Ægineta) qui e ficuū pinguium cōtusarum ʒ i. Cumini ʒ ii. Spumæ nitri ʒ i. concinnatur, cum primis accōmodatus est: sed propter acrimoniam in lacte prius macerētur: vel oleum rutaceum cum decocto seminum calidorum vtero infundēdū, venterq; est constringendus fasciis. Cucurbitulæ etiam hic, vt in omnib. ex flatu affectibus, maxime necessariæ sunt.

De curatione herniæ ventosæ. Cap. 26.

HErnia ventosa, vt diximus cap. octauo, cū hydrope fit & citra hydropē. Si cum hydrope accidat, curetur hydrops, & hernia curabitur. Si sine hydrope eueniat, duas habet intētiones curatiuâs: alteram ad causam antecedentē quæ est humor phlegmaticus: alteram vero ad causam coniunctam quæ est spirit⁹ flatuosus in scroto vel in tunicis testiculorum cōsistens. prior intētio perficitur iis medicamentis quæ superfluum humorē euacuant & viscera corroborant: quorum præscripta cum ex omnibus ferme, tum vel maxime ex 17. & 18.

cura-

curationis capitibus haurire licebit: posterior intentio abſoluitur medicamentis localibus, & cum primis fotu.

℞ Origan. Calaminth. Puleg. añ M i
Sem. quat. calid. mai. } añ ʒ ii.
Sem. vitic. bacc. laur. }
Salis communis ℥ ii.

Coquantur in vini Gallici ſufficiente quantitate, ad medias partes: foueatur pars bis de die. aut,

℞ Lixiuii barbitonſ. ℔ iiii.
Cumini, bacc. laur. añ ℥ ii.
Fol. lauri, Roriſmar. añ M i.
Salis communis ℥ iiii.

facta ſecundum artē decoctione, foueatur pars ſpōgia noua, bis aut ter de die calide exiccata, vngatur ſequēti linimēto.

℞ Ol. de caſtor. }
Ol. rutac. } añ ʒ vi.
Ol. de Euphorb. }
Vng. Martiati ℥ ß.

Miſce, aut apponatur ſequēs Emplaſtrū.

℞ Farinæ fabaceæ ℔ ß.
Cumini, Sem. dauci an. ℥ ß
Bacc. lauri ʒ iii
Fl. Camemel. & lauand. an. p i.
Salis pug. i ß.

Coquantur in ſ. q. vini albi ad conſiſtentiā cataplaſmatis, & apponatur. aut hoc:

℞ Stercoris vacc. ℔ ii. Sulph. Cum. an. ℥ iii. misc. & addito pauco melle fiat cataplasma. Ego multos paruulos hoc malo laborantes curaui, ex multa & frequenti calefactione ad luculentum ignem facta: & cum siccis fomentationibus quæ fiunt cum panno laneo albo valde calente & sæpius applicato.

De priapismo, ex Aetio transcriptum. Cap. 27.

PRiapismi curationem dicturo mihi vtilissimum visum fuit, vt Aetii hic vsus opera nihil de proprio addam, ob id potissimum quod hactenus is affectus sese curandum mihi non obtulerit, ac ob id nihil magnifice de nostra experientia polliceri possim: tum etiã quod null⁹ meo quidẽ iudicio succinctius accuratiusq; Aetio huius affectus tũ generationẽ tum curationem ex Galeni sentẽtia percurrerit. Priapismus (inquit) tẽtigo est membri pudendi & auctio in lõgum & spissum citra rei venereæ appetentiam, ex caliditate quadam acquisita, cum inflatione quadam dolore locorum consistens. appellationem autem accepit priapismus, a Priapo videlicet Satyro: tale enim a natura haben-

tem

tē pudendum homines fingunt & pingunt. fit autem affectio aut ob dilatata venarum & arteriarum in pudendo ora, aut flatu vaporoſo iuxta antroſum neruum, ipſum inquam pudendum, oborto. Mihi autem, inquit Gal. propter vtrunq; fieri videtur, ſæpius tamen ad dilatata venarum ora conſequi. Aliquando autē propter abſtinentiam a reb. venereis, quidā hac affectione apprehēdū-tur. atq; hoc ipſum eis qui multo ſemine abundāt, ſimulq; præter conſuetudinē ſe abſtinent, euenit, quum non per frequens & multum exercitium ſanguinis abundantiam diſcuſſerint: maxime vero hoc illis contingit qui rebus quidem venereis opus habent, in imaginationem autem ipſarum perueniunt per viſiones quæ ipſos in rerum venerearum recordationem impellere poſſunt. Ceterum dolores eis cōtingunt quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris diſtenduntur: inflatum enim & diſtentū pudendum cōuulſionis modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti pereūt, niſi confeſtim eis auxilium feratur: quum vero moriuntur, ventre inflan-

tur,& frigidum exudant: id quod & eis euenit,qui aliis cōuulſionis modis periuntur.propter dolores igitur & inflāmationes venam ſecare ſtatim a principio conuenit hac affectione prehenſos, & in inedia adſeruare vſq; ad dies tres, irrigareq; pectinem & coxendices vna cum pudendo ex lanis ſuccidis vino & oleo imbutis: ſiti item premere, & aluum obturatam euacuare non acri nimium clyſtere, ne inflammationes exacerbentur. Cibum autem exhibere frumentaceum paucum,atque omnino nihil inflantem, & in aquæ potu continere. Quod ſi diutius duret affectio, etiam cucurbitæ cum ſcarificatione affigendæ ſunt: & ſi amplius ſanguinis multitudo adiacere videatur, hirudines adhibēdæ in ipſum locum: cataplaſmata vero imponenda ſunt ex cruda hordeacea farina. Optimū etiam fuerit aluum ſubmollire per betę & maluæ decoctū pauco mercurialis ſucco admixto. Cōcharum itē decoctum in potu exhibēdum: ab efficacioribus autem purgantibus pharmacis in totum abſtinendum. Cauenda etiam quæ vrinæ ciendæ facultatem

tatem habent. Vtendum autem cibis frumẽtacei generis, qui leniter attenuare valent citra manifestam calefactionẽ. Lumbis vero quæ euidenter refrigerant imponenda, velut est solanũ, portulaca, hyoscyamus & semperuiuũ. Necessario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendũ ex aliquo leniter refrigerante illinitur, velut est argenti spuma, cimolia, & cerusa, si aceto, aut posca, aut aqua sint diluta. Optime autem facit in ipsis ceratum ex rosaceo optimo apparatum, & frigida aqua sæpe elutum, si tũ pudendis tum lumbis imponatur. Porro in latus decumbere ipsos ex re est: & substernere ea quæ ad seminis profluuiũ sunt accommoda. A spectaculis vero & narrationib. ac commemoratione eorum quæ ad venerem excitare queant, penitus sunt arcendi.

De inflatione seu Apostemate ventoso. Cap. 28.

INflationes nascũtur a flatuoso spiritu alias sub cute, alias sub membranis, quæ ossa vestiunt, aut musculos includunt: alias in carnosis partibus collecto. Colligitur autem (vt Ægineta ait) vel propter membrorum densitatem, vel

ſpiritus craſſitiem. Spiritus craſſus locum quo retinetur ſua copia diſtendendo, tumorem efficit, nō laxum quidem, aut digitorum cōpreſſioni cedentem, vel foſſulam, dum premitur, vt œdema relinquentem, ſed renitentem tactui. Harum inflationum communis ſcopus eſt, vt quod præter naturā eſt, vacuetur in quocunque id contineatur. Vacuari autem nō poteſt, niſi ex propria indicatione quod denſum eſt relaxetur, & flatuum craſſities extenuetur. Vtrumque iisdem præſidiis, nempe tenuiſſimis & poteſtate calidis, perficitur. Atqui quod ventriculus reliquaque viſcera a diſtendente flatu afflicta, oleo quod tenuium partium ſit, aut rutam ſeminaue calida incoctū habuerit, curētur, abunde ſatis in præcedentibus declaratum exiſtimo. Reliquum eſt vt de inflatione quæ in artubus & muſculis, aut membranis perioſteis oritur, dicamus. Hæc fit interdum cum dolore, interdum etiā omnino ſine dolore; idque ex ſimplici cauſa, nempe imbecillo calore, aut a contuſione. Inflationi quæ citra dolorem ſit, lixiuium (ex ſententia Galeni) noua ſpongia ex-

Gal. 14. meth.

ceptum,

ceptum, abunde fuerit. esto autem tale:

℞ Aquæ pluuiæ, aut potius vini q.s. infundatur per horas 24. in cineres ficus vel iuniperi, fiatque lixiuium. Vel sic.

℞ Bacc. laur. rad. Irid. an. ℥ i
Fol. laur. Rorism. Nepet. an. M i.
Fl. lauand. p i. Cumini ʒ vi.

Coquantur in aqua suff. ad medias partes. In huius decocti ℔ iiii. infundantur cinerum ficulneorũ, fabarum aut brassicæ ℔ i. fiat lixiuium: excipiatur noua spongia, & tumor foueatur calide. vehemẽter enim abstergit, exiccat, absumit, & flatulentum tumorem discutit. Si autem dolor vrgeat, non quidem lixiuio fouẽda pars est (sua enim acrimonia dolorem magis irritaret) sed oleo quod relaxandi remittendiq; vim habeat, quale est Anethinũ, rutaceum, aut chamæmelinum, inungenda. Incidunt ex percussionibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus, vel membrana quæ os circuit est contusa. Ac super membranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget est adhibendum.

Quo fit vt ad hos solo lixiuio non vtamur, sed immissa ei tum sapa, tũ paucu lo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidisse lixiuium, sed sapa cum vino & aceti pauxillo, mediocriq; olei portione omnibus vna modice calfactis, atque lana succida exceptis, locũ foueri. Quocirca si dolor vehemens vrgeat, mitigatiua magis vteris medendi ratione: Sin vero ille absit, maiore vi cõtra inflationem instabis per valentiora medicamenta, cuiusmodi sunt lixiuium, acetũ, & post hæc vinum. Quoties ergo de mitigando non laboras, lixiuij & aceti plus in misturam coniicies. Quæ vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea quæ ex lixiuio componuntur adhibeas. Secũdo loco emplastrũ aliquod, quale illud est quod de strigmentis gymnasiorum cõponitur. Atqui cum eius vsus hoc nostro æuo inoleuerit, emplastrũ de baccis lauri substituemus, aut hoc quod sequitur.

℞ Empl. de melilot. ⎤
Emp. de bacc. laur. ⎦ an. ℥ iii
Nitri, Cumini
Sulph. Calcis viuæ

Salis

Salis an. ℈ i

Ol. laurini & ceræ q. ſ. fiat Emplaſtrum. Ceterum ſi huiusmodi flatuoſus ſpiritus qui inflationem cōmittit, fumoſus fuerit, malus, corrupt⁹ & a materia venenata excitatus, cum dolore intolerabili, & vehementi calore per membra diſcurrens, nullum tutius ac melius conſilium dari poteſt, quam quod vbi in parte quapiam ſubſtiterit, pars ipſa protinus infra ſupraq; deligetur, ac in medio nouacula vel ferro candente tumor aperiatur, ita vt facile vapor ille venenoſus egredi poſſit. Deinde hiās plaga implēda erit aloe & bolo armeno, ex roſaceo & aceto diſſolutis. Tranſactis vero dieb. tribus aut quatuor, vulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porro in venenoſis eiusmodi inflationibus, victus ratio tenuior eſſe debet, egetq; corpus medicamento purgatorio. quod ſi Theriaca ſumenda daretur laboranti, recto illi conſultum eſſet.

Tagault. lib. 1. cap. 11.

HActenus cādide lector pro meo virili flatuum naturā, effectus, morbosq; ex iis procreatos & eorum curationes in medium attuli. quod quidem

non alio consilio factum existimabis quam vt rudiores in horum cognitionem introducerem, afflictis optime cõsulerem, & doctis ingeniosisq; viris ansam quo in hac materia diligentius incumbant, præberem. quapropter has lucubrationes nostras æqui boniq; consulas oro, quandoquidem vt prodessem, non vt animos irritarem, hunc sumpsi laborem. Has primitias si tibi esse acceptas cognouero, præclariora in posterum expectato.

FINIS.

Index capitum præsentis operis.

De vi-

IOHANN. POSTIVS, AVLÆ PALAT. EL. ARCHIATER, candido Lectori S.

RES leuis est flatus: sed enim firmissima quæq;
Concutit, & terris & dominatur aquis:
Horrenda igniuomo reboare tonitrua cælo
Audisti, & trepidis fulmina missa polis?
Iratum vastis agitari fluctibus æquor
Vidisti, & mersas per freta sæua rates?
Annosasque ima quercus tellure reuulsas,
Et validas turres, & cecidisse domos?
Tum sonitu ingenti torqueri immania saxi
Pondera per longos ignibus acta tubos?
Sensisti & quondam tremere intima viscera terræ,
Credulus extremum iam fore iamque diem?
Scilicet efficiunt violenti hæc omnia flatus:
Qui simili afflictant corpora nostra modo:
Si quando inclusi per summa, per ima vagantur,
Et miseris vexant viscera torminibus.
Illorum causas medica bonus arte FIENVS
Explicat, & pelli qua ratione queant.
Ergo sibi laudem peperit famamque perennem,
Vtile qui nobis hoc dedit auctor opus.
Quod præsens gratis animis amplectitur ætas,
Assidua ac voluent postera sæcla manu.

Pag. 137. lin. vltima pro ʒ ß Postius legit ℥ ß